

DE SCHORRE VAN LISSEMORIS EN DE OUDE VUURTORENWIJK

Stadsarchief Oostende

Oostendse historische publicaties

16

Oostende

2007

Oostendse Historische Publicaties

De Schorre van Lissemoris en de oude vuurtorenwijk

Rudolf Weise

Inhoud

<u>VOORWOORD</u>	<u>7</u>
<u>TEN GELEIDE</u>	<u>9</u>
<u>OOST VAN DE GEULE</u>	<u>13</u>
<u>ONTSTAAN EN GROEI VAN EEN VESTIGING</u>	<u>21</u>
<u>HET NEGERDORP</u>	<u>27</u>
<u>LEVEN OP DE WIJK</u>	<u>29</u>
<u>ONDERWIJS</u>	<u>63</u>
<u>KUNSTENAARS OP DE WIJK</u>	<u>69</u>
<u>DE EERSTE WERELDOORLOG</u>	<u>71</u>
<u>DE WIJK GROEIT</u>	<u>95</u>
<u>ZEEMANSLEED</u>	<u>99</u>
<u>TELOORGANG</u>	<u>103</u>
<u>NAWOORD</u>	<u>109</u>
<u>GERAADPLEEGDE BRONNEN</u>	<u>111</u>
<u>TIJDTAFEL</u>	<u>113</u>
<u>ILLUSTRATIES</u>	<u>115</u>
<u>OVER DE AUTEUR</u>	<u>117</u>

Voorwoord

Niet zonder trots kunnen we u het 16de nummer in de reeks Oostendse Historische Publicaties voorstellen. Deze publicatie vertelt het verhaal van de oude Vuurtorenwijk.

Oostendenaars kennen natuurlijk allemaal de huidige Vuurtorenwijk aan de zuidkant van de Koninklijke Baan. Maar veel minder Oostendenaars weten dat deze wijk pas is aangelegd na de Eerste Wereldoorlog en de oorspronkelijke Vuurtorenwijk zich aan de overkant, nabij de vuurtoren, situeerde. Decennialang woonden daar een bont gezelschap van vissers, dagloners, neringdoeners, ambachtslui, enz. Zij leidden er een vrij geïsoleerd leven aan de overkant van de Geule.

Door de renovatieplannen van de haven tijdens het Interbellum en onderliggend ook de wens van het Stadsbestuur om de verpauperde wijk te saneren, moesten de bewoners vertrekken, werden de huizen onteigend en met de grond gelijk gemaakt. Aan de overkant werd een heel nieuwe wijk gebouwd.

Met de renovatie van het militair hospitaal tot woongelegenheden en de andere initiatieven die het Stadsbestuur ontplooit om de oosteroever nieuw leven in te blazen, leek het een goed moment om de geschiedenis van de vroegere bewoners van die oorspronkelijke Vuurtorenwijk op te diepen. Het is een kleurrijk verhaal geworden, vol namen en feiten die bij veel Oostendenaars nog herinneringen zullen oproepen aan wat ooit is geweest.

We danken de auteur Rudolf Weise, die zijn manuscript belangeloos aan het Stadsarchief heeft aangeboden om het te laten verschijnen in de reeks Oostendse Historische Publicaties.

We hopen met hem dat de oude Vuurtorenwijk door deze bijdrage niet uit het collectieve geheugen van onze stad zal worden gewist.

Namens het College

de Stadssecretaris

Johan Vandenabeele

namens de Burgemeester

i. o. de Schepen

Vanessa Vens

Voor mijn grootouders:

Elisa Maria Jonckheere en Theophiel Stefaan Saelens, oud-Vuurtoenaars (†)

Ten geleide

Sporen van menselijke tegenwoordigheid ten oosten van de Oostendse haven gaan terug tot het rond 1583-84 verdwenen gehucht Blutsyde. Dit kleine gehucht, waar slechts enkele huizen stonden, komt reeds voor op een kaart van Jacob Van Deventer (1503-1575) circa 1560 maar is wellicht honderd jaar ouder.

Bewijzen voor het bestaan van een nieuwe woonkern in de schorre van Lisseморis vinden we op een vroeg 18de-eeuwse kaart. Een vestiging die toen blijkbaar reeds belangrijk genoeg was om door de cartografen vermeld te worden. We mogen dan ook aannemen dat ze ontstond en zich ontwikkelde ergens na het groot beleg van Oostende, rond het eerste kwart van de 17de eeuw. De woningen lagen gegroepeerd langs de toenmalige weg naar Blankenberge.

Een staat van goed opgemaakt in 1689 vermeldt: . . . *“Jan Slosse heeft een hypotheeke op t’huis genaemt ‘de Fortuyne’ herberg staende binnen den ambacht van sheer Wouttermans ende in de prochie van Breedene, van oosten de Stadt van Oosthende tusschen de duynen op de suut zijdde van het huys van Catharina Beerens volgens de brief en den of synde sprekende in proffite van den overleden ende Maximilien van Houcke”*.

En in een staat van goed uit 1733 ook nog: “. . . eene rente voor Jan Slosse, van de erfgenamen van de weduwe van Sieur Philippe Anthoine de Clercq belast op een huys ende herberghe genaemt 'de Fortuyne' staande ter prochie van Breedene tot Lyssiemorrès, ontrent de stadt van Oostende bij brieven van Constitutie gepasseerd voor scheepenen s'lants van den Vryen op den 7e July 1670 onderteekent: J. Ledoux”. Beide citaten handelen over dezelfde herberg 'de Fortuyne' die in Lisseморis reeds vermeld wordt in 1629. In een andere *“staet en verdeel van goede en quade bevonden ten sterfguyse van Jan desoud ”* opgemaakt in Bierne (Frans-Vlaanderen) in 1678 lezen we nog: “. . . metsgaders Roland van guysel woonig tot lyssie morre bij Oostende in guijwelycke gebbe marie de docgter van . . . Smouts . . . ”. Ook artilleriegeneraal en cartograaf graaf Joseph de Ferraris vermeldde in 1775 op deze plaats enkele woningen op één van zijn kaarten.

Naast de herberg 'de Fortuyne' en de huizen van Catharina Beerens en Roland van Guysel stonden er in de 17de eeuw nog minstens één andere herberg: 'Den Admirael', (vermeld in 1683 toen het pand verkocht werd door eigenaar Cornelis Coppens aan

Elisabeth de Witte) en *‘t Gravenkasteel,’* een huis vermeld in 1696. Herbergiers vestigden zich toen buiten de stad om de door Oostende geëiste belastingen te ontduiken.

De historiek van *‘de Fortuynne’* is geschiedenis op zich. Op 14 mei 1629 legt Jan Corteville, *‘clerck crimineel,’* beslag op het huis wegens een schuldvordering van brouwer Jacques Mooraedt uit Klemskerke ten laste van de eigenaar Pieter Lecolle. Het jaar daarop op 26 september 1630 wordt de herberg opgekocht door Eduaert de Witte, een poorter van Brugge. Op 7 juli 1670 verkopen de toenmalige eigenaars, Maximiliaen van Houtte en Aernout Huweyn, poorters van Brugge, het huis aan Simoen Hendryckx, zoon van Jeronimus, een Camerlincklaat, die het onmiddellijk beleende voor 28 pond. Simoen was gehuwd met Christyncken vanden Driessche. Herbergier-pachter was Cornelis Wielman. Negen jaar later, op 7 oktober 1679, verkoopt Christyne vanden Driessche, weduwe geworden, haar deel in de herberg aan Jan-Frans, Maria, Anne en Josyne-Jacquemine, kinderen van Jan Slosse, die gehuwd was met Joanna van Wallegghem dochter van Ferdinand, een poorter van Brugge. Uitbater was toen Jacques vanden Driessche. Begin 1700 leent de Oostendse poorter Phillip Anthone de Clercq 800 gulden met de herberg als onderpand aan Jacobus Slosse gehuwd met Elisabeth Eeuwouts. Beiden waren vrijlaten in ‘s Heer Woutermans ambacht. Op 3 maart 1701 leent hij opnieuw aan dezelfde Jacobus een bedrag van meer dan 156 pond, opnieuw met de herberg als onderpand. Op 7 april 1709 koopt de Oostendse poorter Anthone de Clercq de herberg op tijdens een ambtelijke verkoop door een deurwaarder. Jan Beghijn was toen uitbater. De herberg komt opnieuw in het nieuws op 3 oktober 1716 wanneer Thomas Roy, koopman in Oostende, een schuld van 1200 gulden opeist van de toenmalige eigenaar Phillip de Clercq, eveneens uit Oostende.

Ook het huis *‘t Gravenkasteel’* op Lissemoris wordt op 4 februari 1696 opgekocht door de Brugse poorter Cornelis Aernoudts, zoon van Maerten gehuwd met Joosyncken Slosse en wonende in Oostende. Ze belenen deze koop onmiddellijk voor 100 pond. Op 26 november 1696 wordt deze koop nog eens overgedaan want huis en erf zijn sedertdien overgegaan in handen van Jan Henderickx, gehuwd met Jacquemyncken Valuwaert, waarschijnlijk ten gevolge van het niet tijdig vereffenen van een schuld. Die verkoopt op 26 november 1696 het huis opnieuw aan Cornelis Aernoudts, die het huis opnieuw voor 50 pond beleent op 28 juli 1708.

Tussen 1670 en 1791 wordt er op Lissemoris ook regelmatig grond beleend, gekocht en verkocht. Dit bewijst dat de daar liggende stukken grond niet uitsluitend een door de zee overspoelde, onbruikbare en slijkerige schorre vormden, maar dat ze als droog land begeerd werden en dus ook economische waarde hadden. Uit notarisakten opgesteld op het einde van de 18de eeuw (1770-1780) kennen we nog volgende bewoners: Elias Verhaeghe, waard van de herberg 'Den rooden leeuw', zijn vrouw Joanna Theresia Devreese, hun meid Francisca Moerman en hun paardenknecht Jozef Cools. Verder: Cornelis Fortuyn, Bollengier Mathijs zoon van Cornelius, Belleville Juliana, Emmanuel Andries herbergier, de broeders Joannes en Pieter Verwight, Franciscus Van den Broele, Martinus Le Perck, de landsmannen: Jozef Leander Verlinde, Michiel Lecler, Philippus Theunis en Abraham Buffels.

Buiten de hiervoor vermelden wordt het antwoord op de vraag wie of wat er toen woonde aan onze fantasie overgelaten. Waren het alleen neringdoenden of ook arme vissers, schapenboeren, een landbouwgemeenschap, of een mengeling ervan? Wie zal het zeggen? Dergelijk schorregebied was immers van oudsher zeer geschikt voor de schapenteelt. De droge gedeelten tussen schorre en duin en de duinen zelf moeten perfect bewoonbaar geweest zijn. Hebben de belegeraars er tussen 1601-1604 geen reusachtig militair kamp aangelegd? De bewoners moeten in elk geval een grondige reden gehad hebben om zich op deze onherbergzame, bij springtij door de zee overspoelde uithoek te gaan vestigen om er een soort pioniersbestaan te gaan leiden.

De recentere geschiedenis van de daarna op ongeveer dezelfde plaats ontstane 'Oude Vuurtorenwijk' is beter gekend doch voor zover mij bekend slechts beperkt en zeer fragmentarisch opgetekend. Alhoewel in privécollecties en fotoboeken nog wel iets te vinden is blijkt fotomateriaal al even schaars. Van deze wijk werden niet zoveel foto's gemaakt en bovendien is er in de loop der jaren nogal wat verloren gegaan. Zoals men ziet een nogal braakliggend terrein voor een onderzoeker.

Zoals hiervoor gezegd, belichtten sommige auteurs één of ander aspect van de ontwikkeling en het leven op de wijk. Meestal gaat het dan over gebeurtenissen van de laatste honderdvijftig jaar. In dit werk heb ik er een aantal van overgenomen en aangevuld. Zo krijgt de geïnteresseerde lezer een beter totaalbeeld van de, weliswaar nog onvolledige, geschiedenis van het verdronken land van Lissemoris, de oude Vuurtorenwijk en zijn bewoners.

Oost van de Geule

'd' Oede Viertorre', Bredens grondgebied oost van 'de Geule', door Oostende geannexeerd voor de uitbreiding van haar haven. Stiefkind van een badstad verloren achter de zeekering, veroordeeld tot verdwijnen. Reeds in 1890 woonden mijn overgrootouders er in de Blankenberge- en Marinestraat en mijn grootouders aan moederszijde, het echtpaar Theophiel Stefaan Saelens (1876-1954)-Elisa Maria Jonckheere (1876-1961), hebben er gewoond van 1898 tot 1930. Mijn moeder, Irma Maria Saelens, zag er op 2 februari 1903 het levenslicht. Het gezin woonde toen in de Marinestraat 24.

Oorspronkelijk was het een 74 hectaren groot, drassig schorregebied ontstaan nadat de zogenoemde grote vloed, coupure of vloeïng van 1584 door de oostelijke duinengordel brak die door de Oostendenaars om redenen van militaire veiligheid geslecht was. De binnendringende zee schuurde langzaam 'de Geule' uit en verdrong het achterliggende land waarvan de bewoners naar veiliger oorden vluchtten. Deze vloeïng moet een voor die tijd ingrijpende gebeurtenis geweest zijn. Zoals wij nu nog spreken van de periode vóór en na de oorlog, spraken de toenmalige bewoners over de periode vóór en na de vloeïng.

In deze, door wester- en noordwesterstormen opgezweept water en zand, verweerde en zilte woestijn had de natuur lange tijd vrij spel. Men noemde het 'Lissemoris'. Het strekte zich uit vanaf de duinen tot aan het later gesloopte deel van de toenmalige Groenendijk. Achter deze dijk lag de historische hoeve 't Goed ter Schelle' waar in 1572 de Bredense hoofdman Rykaard Bouts woonde. Deze hoeve, die oorspronkelijk toebehoorde aan het Godshuis van de poorterij van Brugge, bestond nog op het einde van de 19de eeuw. Ze werd toen bewoond door de familie Rotsaert, later door de 'Roste' Versluys. Iets westelijker stond sedert 1878 ook nog de 'windmolen van Rotsaert'. Die lag langs de Paemelkreek en was slechts bereikbaar via een houten brug. De molen werd in 1920 afgebroken.

Het, ten gevolge van de doorsteek en de daaropvolgende vloed van 1584, verdwenen gehucht Blutsyde zou genoemd zijn naar Jan Blutzide wiens naam volgens Edward Vlietinck reeds voorkomt in een rekening van 1461. Ook een kerkrekening uit 1543 vermeldt: "*Ander ont fanc van grondrenten up diveerssche huusen ende landt staende binder prochie van Breedene up de plaetse ghenamemt Bludcie*". Een ander document dat

zich in het rijksarchief in Brugge bevindt vermeldt nog: “. . . *de dunen liggende in 't vrijen over de oostzyde van Oosthende by Blutsie*”. Volgens Jan Coopman vermeldt een Oostendse kerkrekening van 1564 in verband met Blutsyde onder de rubriek 'Renten op huizen en land in Bredene': “. . . *ter plaetse ghenaempt Blutzie: Antheunis Joossone Tant, alias Brakelaere over 1 lyne 9 roeden*” en in de kerkrekening van 1582/83 onder de rubriek 'Renten van gronden buiten de stad gelegen': ook nog het huis van wijlen Antheunis Joossen in Blutsyde “*int jaer '79tich afghebroken om(me) de fortificatie vander stede*”. Dit bewijst niet alleen dat Blutsyde al lang bestond maar ook dat men er reeds enige jaren voor de 'coupure' begonnen was met het slopen van woningen. Het gehucht lag buiten de oostelijke vestingen van Oostende iets ten westen van de Halve-Maan, ter hoogte van het tussen april en september 1991 afgebroken restant van de Leopoldsluis. Het lag dus ongeveer tegen het midden van de huidige havengeul.

De lokale herbergen aan de voet van de oostduinen waaronder het 'Draecxskin' hadden in die tijd een kwalijke faam wegens de vele 'kwaede gasten' die er over de vloer kwamen.

Vóór het groot beleg van Oostende (1601-1604) stond er in haar oostduinen ook een stadsgalg. De boevenlijven hingen er in weer en wind, tot afschrikking van het schorem en ten prooi aan aaseters, tot de beul van Brugge zich over hun schamele resten ontfermde. Het volk schuwde deze lugubere, onveilige plaatsen, schuilorden voor rovers die er niet voor terugschrokken moordaanslagen te plegen op de argeloze reizigers die het waagden langs het strand of door de eenzame duinen Oostendewaarts te trekken.

De schorre van Lissemoris kende een bewogen geschiedenis. Tijdens de vele belegeringen van Oostende werden er vaak kampen en versterkingen opgericht en artilleriebatterijen opgesteld waarmee de nieuwe haven en de stad duchtig beschoten werden. Zo ook door de Spaanse en Italiaanse troepen van de Aartshertogen Albrecht van Oostenrijk, landvoogd der Spaanse Nederlanden en zijn vrouw Isabella Clara Eugenia van Spanje bij het driejarig beleg van 1601.

Onder leiding van graaf Frederic Van den Berg, die er kwartier maakte met vier regimenten voetvolk, bouwden de belegeraars er hun oostschans. Ze werd de vertreklijn voor menige stormaanval op de door de geuzen uitstekend verdedigde Oostendse vesting. De schans lag in de Bredense duinen op enige afstand van 'de Geule'. Ze bestond uit een aantal forten, versterkingen en veldwerken. Andere benamingen voor dit kwartier

voorkomende op oude kaarten zijn het '*Quartier van Bucquoy*' of '*De Batory van Conte Buquoy*' genaamd naar de bekende veldheer Charles Bonaventure de Longueval, graaf van Bucquoy (1571-1621), die Van den Berg opvolgde. Of ook nog het '*Quartier van Spinola*' zo genaamd naar hun commandant-generaal, de Italiaanse veldheer van Genuese afkomst, markgraaf Ambrosio de Spinola (1569-1630) die, in Spaanse dienst, vanaf 8 oktober 1603 de belegering leidde en die op 20 september 1604 ook succesvol beëindigde.

Lissemoris kreeg ook later nog meer dan eens vreemde troepen over de vloer. In juni 1706 werd Oostende belegerd door de strijdkrachten van een Engels-Hollands-Oostenrijkse alliantie bestaande uit 35 bataljons voetvolk en 24 eskadrons ruitery. De 25000 man Hollandse troepen stonden onder bevel van, de in 1704 tot veldmaarschalk der verenigde Hollandse staten benoemde, Hendrik Van Nassau-Ouwerkerke (1640-1708). Opperbevelhebber van zijn Engelse bondgenoten was de bekende hertog John Churchill Marlborough (1650-1722). Oostende opende alle sluizen waardoor het omliggende land volledig onder water liep en de stad wel een eiland leek. Terwijl admiraal Fairborne met twaalf zware oorlogsschepen, twee bombardeer-galjoten, en achtentwintig branders- en munitieschepen de haven blokkeerde en de stad beschoot, drongen de ontscheepte Engelse troepen op 15 juni door tot aan het fort van Plassendale dat ze veroverden. Het 250 man sterke garnizoen werd krijgsgevangen gemaakt. De alliantie bracht aan landzijde negenenveertig stukken kanon van 24 pond en zesentwintig mortieren in stelling. Hiervan installeerde het regiment van Junius een batterij van veertien mortieren in de Bredense duinen bij Lissemoris waarmee de bevelhebber, luitenant-generaal Fagel, voornamelijk de haven en de Kaaipoort liet bestoken.

Teneinde hun veiligheid te waarborgen hadden de belegerden hun vrouwen, kinderen en belangrijkste goederen ondergebracht op sommige in de haven afgemeerde schepen waarvoor ze bescherming vroegen. Luitenant-generaal Fagel, hiervan op de hoogte gebracht, gaf echter te kennen dat, tenzij de stad zich onmiddellijk overgaf, hij deze schepen eerst zou laten beschieten. De stad die, vanaf de nacht van 28 op 29 juni, van vier zijden ongenadig zwaar onder vuur genomen werd, liep enorme schade op. Nadat op 5 juli ook nog een massale uitval van de belegerden ten koste van zware verliezen mislukte, sloegen de belegerden op 6 juli in de vroege morgen de '*chamade*' en gaf het Frans-Spaanse garnizoen, bestaande uit acht bataljons voetvolk en één eskadron dragonders, onder bevel van graaf de la Mothe zich over. Ze verlieten de stad op 8 juli. De Fransen werden overgebracht naar Duinkerke, de Spanjaarden naar Bergen.

HET BELEG VAN OOSTENDE IN 1706

Bombardement door de Engelse vloot en troepen van de alliantie bij het beleg van Oostende in juli 1706.
In het onderschrift wordt een vergelijking gemaakt tussen het beleg van 1706 en dat van 1601-1604.
Gravure uit 1734 van Paul Decker, Jeremias Wolff en Martinus Engelbrecht.
(Stadsarchief Oostende PT/H 15)

In 1745 vielen de Fransen opnieuw Vlaanderen binnen en belegerden ook weer Oostende. Op 6 augustus bezette de Franse graaf De la Mark met een bende voetvolk en drie eskadrons dragonders Lisseморis. Zij vormden het sluitstuk voor de volledige omsingeling van de stad. In de oostduinen werd een batterij licht geschut opgesteld. Die werd later versterkt met negen zware kanonnen en zestien mortieren. De batterij had onder meer als opdracht aan alle schepen de toegang tot de haven te ontzeggen. Op 21 augustus beschoten ze van daaruit de stad, die ze zwaar beschadigden. Dit artilleriebombardement herhaalde zich in de nacht van 22 op 23 augustus. De Oostendenaars spraken over de belegering als: *"De belegeringe, ofte om beter te segghen de barbaersche ende noyt gehoorde bombardatie. . ."*

Alhoewel de stad zich reeds in de morgen van 23 augustus overgaf, loste de batterij uit Lisseморis dezelfde dag nog een salvo op Oostende uit vijf mortieren. Later bleek dat de Graaf van de overgave niet op de hoogte was omdat de Oostendenaars verzuimd hadden de witte vlag op hun oostelijke vesten te hijsen. Een onachtzaamheid die ze als de bliksem rechtzetten door het hijsen van een witte vlag aan de lantaarnpaal van het kruidmagazijn. Het beleg had nauwelijks veertien dagen geduurd.

In de vroege morgen van 19 mei 1798 verscheen voor onze kust een Engelse oorlogsvloot van eenendertig schepen onder bevel van admiraal Home Riggs Popham (1762-1820). Generaal-majoor Eyre Coote ontscheepte een detachement van om en bij de tweeduizend soldaten op het strand, één mijl oostelijk van de haven. Ze hadden als opdracht de sluisen van Sas-Slijkens op te blazen. Na tevergeefs de overgave van de stad geëist te hebben, legden ze met tien stukken geschut, acht kanonnen en twee mortieren, tegen de duinen van Lisseморis een vuurbasis waarmee ze, samen met hun oorlogsvloot, Oostende beschoten tijdens hun mislukte aanval op de Sassense sluisen die door een eenheid onder leiding van kapitein Ferlis slechts gedeeltelijk vernietigd werden en waarvoor ze een zware tol zouden betalen.

Een plots opgestoken storm belette immers hun herinscheping en verplichtte hen zich in de duinen van Lisseморis op te stellen. Na een bombardement door de Franse artillerie werden zij 's anderendaags in de voormiddag omsingeld door de 150 man sterke Franse bezettingsmacht van Oostende onder kapitein Arnould Muscar (1757-1837), versterkt met drie bataljons infanterie uit Duinkerke en uit Nieuwpoort en Brugge ter hulp gesnelde Franse troepen. Het daarop volgende gevecht duurde tot twee uur 's nachts. Na heftige weerstand werden de Engelsen tot overgave gedwongen. Hierbij verloren ze twee

generaals en circa vijfhonderd man aan doden en gewonden. De doden zouden in de duinen begraven zijn. Er valt hierbij op te merken dat er in de duinen van en rond Lissemoris nooit menselijke resten gevonden of opgegraven werden. De rest, 1400 tot 1800 man, de bronnen verschillen hier van mening, ging samen met hun bevelhebber generaal-majoor Coote in Franse krijgsgevangenschap. Ook de Fransen kwamen er niet zonder kleerscheuren van af. Onder de Oostendse bevolking vielen 120 doden en gewonden. Nadat kapitein Muscar de Engelsen verzekerd had dat de krijgsgevangenen goed behandeld zouden worden, trok de Engelse vloot zich op 22 mei onverrichterzake terug. In Frankrijk werd deze *'fait d'armes'* bejubeld.

Tijdens de Franse bezetting, toen Keizer Napoleon nog plannen koesterde voor een invasie van Engeland, werd er op 24 september 1803 een groot barakkenkamp, het *'Camp de Bruges'*, opgericht. Generaal Davout, de latere *'Maréchal de l'Empire'*, kreeg op 28 augustus 1803 het commando over dit kamp dat medio 1805 alweer werd opgedoekt. Op de kop van het ooststaketsel werd een batterij van vijf kanonnen geïnstalleerd die op 21 november operationeel was. Deze batterij kreeg de naam *'Fort Napoléon'*. Ook plaatsten de Fransen een paar batterijen, bestaande uit mortieren en kanonnen, in de duinen.

Bij zijn vierde bezoek aan Oostende, op 20 mei 1810, besliste Keizer Napoleon op dezelfde plaats van deze batterijen zijn *'Fort Impérial'*, ons huidig fort Napoleon, te laten bouwen. Op 21 mei 1810 vaardigde hij daartoe een keizerlijk decreet uit. Reeds in 1811 begonnen Vlaamse arbeiders, geholpen door enkele honderden Spaanse krijgsgevangenen, aan de bouw van het fort dat werd voltooid in december 1813. In dezelfde maand werd het fort operationeel. Voor meer uitleg over de verwezenlijking en restauratie van dit uniek historisch bouwwerk verwijs ik naar het uitstekende boek *'Fort Napoleon'* van F. Ryon en F. Hubrechtsen.

ROND HET FORT NAPOLEON

Het fort Napoleon en zijn omgeving in 1933. Boven rechts in de achtergrond het paviljoentje van het instituut Godtschalck en het duinenpaviljoen-solarium van het Militair Hospitaal. Uiterst rechts aan de voet van de duinen het vakantiehuis 'Prins Leopold' waar de kadetten van de militaire school hun verlof doorbrachten. Deze drie gebouwen werden door de Duitsers vernield tijdens WO II. Links, achter het fort, op de duinenrand aan de kant van de zee een bunker uit WO I.

Ontstaan en groei van een vestiging

In het zog van de Spaanse belegering vestigde zich op Lisseморis enig volk van laag allooi en ongunstige reputatie. Na verloop van tijd en na de inpolderingen uit het eerste kwart van de 17de eeuw, ontwikkelde er zich langzaam een gemeenschap bestaande uit een allegaartje van arme vissers, strandjutters en keuterboertjes. Later kwamen er ambachtslui, ambtenaren en neringdoenden. De primitieve kern van deze vestiging komt reeds voor op streekkaarten rond 1700. Ze was uit Oostende slechts bereikbaar met de overzetschuit.

Lisseморis of Lisjemorre, door de bewoners *'Liefkemoris'* genoemd, zou betekenen: moeras met lis of riet begroeid of ook nog *"schorre daer Loysken Morre woonde nu genaemt thouccken. . ."* zoals vermeld op een vroeg 17de-eeuwse kaart uit het fonds van Limburg-Stirum bewaard in het algemeen rijksarchief in Brussel. Ook in een Oostendse kerkrekening van 1621/22 vindt men, steeds naar een transcriptie door Jan Coopman, ik citeer: ". . . een schijnbaar banale vermelding die echter bij nader toezicht misschien van belang kan zijn in de lopende discussies over de oorsprong en de betekenis van het woord 'Lisjemorre', een stuk schorreland dat later zou gedomineerd worden door het fort Napoleon": ". . . 7 lynen, 32 roeden landt in Breedene. . . danaf Jooris Morre borghe ghebleven is. . ." en ". . . 3G. 1L. 73R ghelegen int Schorre gepacht byden voorsen Jooris Morre. . .". De volgende drie rubrieken hebben ook betrekking op land te Bredene zodat wij met *'t Schorre'* mogen aannemen dat 'Lisjemorre' bedoeld wordt". Einde citaat.

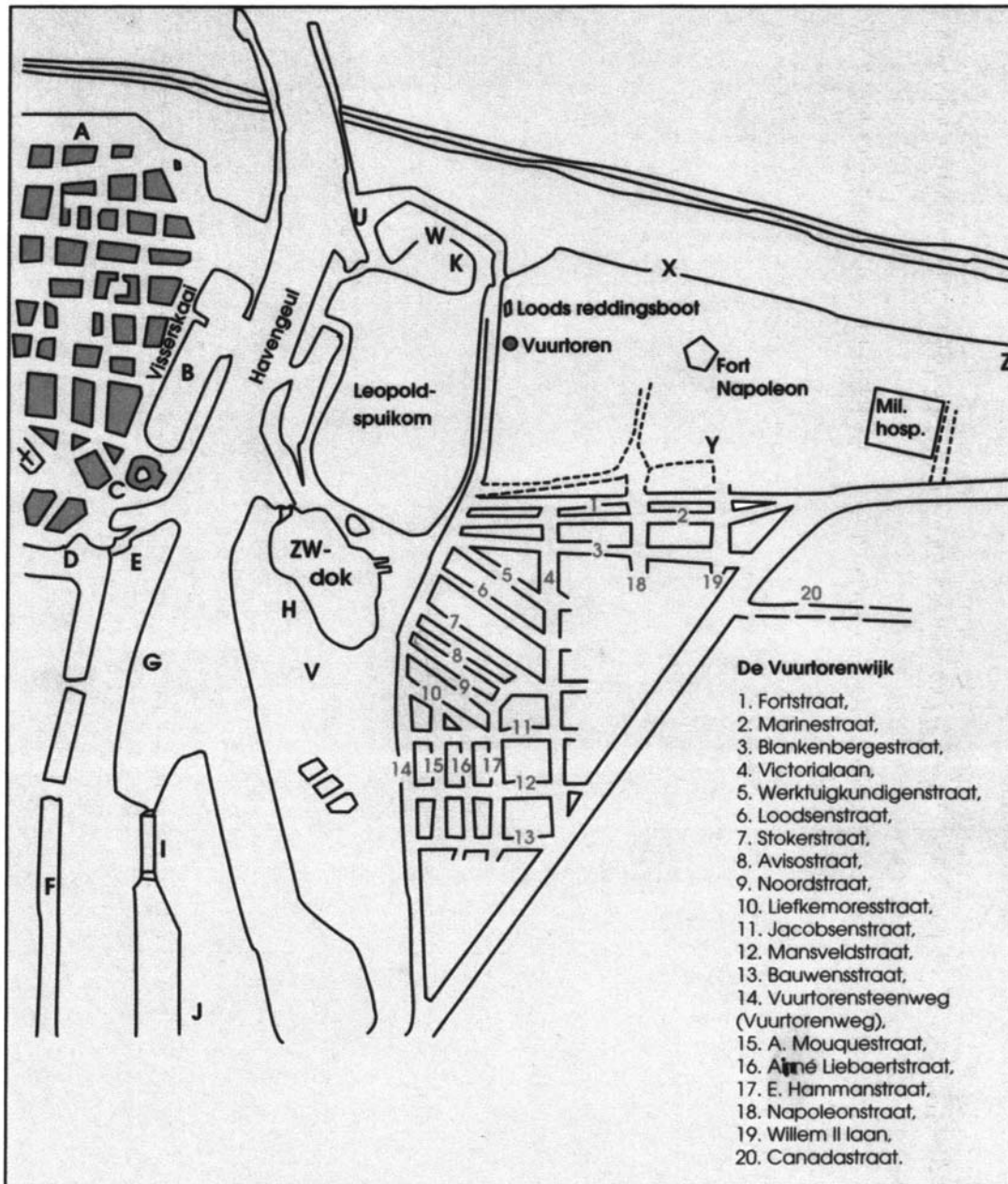
Reeds vóór de ontdekking van de aangehaalde kerkrekening waren sommige auteurs het helemaal niet eens over wat nu de juiste betekenis van 'Lisseморis' was. De enen gaven de voorkeur aan de eerste versie, anderen aan de tweede. Die lijkt ook de meest waarschijnlijke: een plaatsnaam ontstaan uit een familienaam, een in de toponymie bekend en vaak voorkomend gegeven.

De *'Liske Moris Houck'*, zoals het ook wel eens genoemd werd, was eind 18de, begin 19de eeuw reeds een woonkern van enige betekenis. Het was een afgelegen gehucht, zonder enige nutsvoorzieningen, waarvan de meestal arme bewoners op zichzelf aangewezen waren. Er waren geen riolen, noch verharde wegen. Stof en zand vlogen er in het gebuurte en in de winter waren de straten er echte modderpoelen. Het zou tot na de eeuwwisseling duren eer het stadsbestuur van Oostende een aanvang maakte met het

plaveien van de straten. Oorspronkelijk waren er geen officiële straatnamen en ook geen straatverlichting. De eerste petroleumlantaarns, een tiental, verschenen slechts rond 1898. Er was geen stromend water, geen elektriciteit. Men moest zich behelpen met put- en regenwater en petroleumlampen. Voor politie, onderwijs en kerkelijke plechtigheden, huwelijken en dergelijke was men op Oostende en de Onze-Lieve-Vrouwparochie van het Hazegras aangewezen. Een dokter moest uit de stad gehaald worden. Tot het verschijnen van de tram in 1903 gebeurden alle verplaatsingen van de bewoners hoofdzakelijk te voet, in het beste geval met paard en kar. Sedert 1901 bestond er ook een druk gebruikte overzetbootdienst die voor vijf centiem de overtocht van en naar Oostende verzekerde.

Het was een stille wijk waar zelden of nooit moeilijkheden waren. Politie zag men er nooit tenzij voor het vervullen van één of andere administratieve taak. Dit zou later wel enigszins veranderen toen er met de havenwerken in 1898 een grote toevloed van vreemd en soms ruw volk plaatsgreep. Het gedrag van sommigen onder hen wekte bij de plaatselijke bevolking beroering omdat er toen nogal eens baldadigheden gebeurden. Daardoor kreeg de wijk ook een minder goede naam.

PLAN VAN DE OUDE VUURTORENWIJK

A. Zeedijk, B. Schuldok (nu Montgomerydok), C. Vismijn (de 'Cierk'), D. 1ste Handelsdok, E. Zeestation, F. Afleidingsvaart, G. Pakketbotenkaai, H. Werkhuizen van het Zeewezen, I. Demeysluis, J. Vlotdok van de nieuwe handelshaven, K. Halve Maan; U. Batterij Blücher, V. Batterij Großherzog, W. Batterij Eylau, X. Batterij Friedrich, Y. Batterij Hindenburg, Z. Batterij Irene.

De aanleg, tussen 1853-1859, van de Leopoldsluis annex spuikom en de bouw van de 57 meter hoge vuurtoren in de periode 1857-1859 werden meteen ook een eerste aanzet tot uitbreiding van de wijk. Die ontplooidde zich in de driehoek gevormd door de reeds in 1850 gedeeltelijk bestaande Fortstraat, de Vuurtorensteenweg (ongeveer de huidige Henri Baelskaai) en de Kongolaan (huidige Dokter Eduard Moreauxlaan). De naam Liefkemooris maakte plaats voor 'De Vuurtoren-De *Viertorre*'. Het gehucht, een wat onsamenhangend geheel, telde toen slechts een achttal zandige, grotendeels onvolbouwde straten. Het zouden er uiteindelijk een twintigtal worden, waarvan de Fortstraat, Victorialaan en Vuurtorensteenweg de belangrijkste waren. De bouw van de vuurtoren kostte 245.000 frank. Eerste vuurtorenwachter was de heer Francis Demoor. Hij woonde met zijn echtgenote Virginia Delanghe in het wachtershuis bij de toren bekend als 'Liefkemooris nr. 21'.

In 1872 telde de wijk reeds 43 huizen en woonden er 225 mensen. Ze werd bij Koninklijk Besluit van 18 juli 1877 gedeeltelijk (62 ha, 66 a, 55 ca), bij Koninklijk Besluit van 24 augustus 1897 en ondanks heftig Bredens protest, volledig door Oostende ingelijfd. Oostende beweerde dat dit noodzakelijk was voor de volksgezondheid en de veiligheid die de gemeente Bredene, met haar beperkte middelen, de wijk niet kon waarborgen. In 1892 en 1893 was er op de wijk een beperkte opstoot van typhus geweest (één, twee tot zelfs vijf gevallen) waarbij echter de 13-jarige Prudence Danekindt overleed. Alhoewel deze bewering dus enige grond van waarheid bevatte, was de werkelijke reden voor deze gebiedsinlijving in hoofdzaak de geplande uitbreiding van de Oostendse haven.

Naar het einde van de 19de eeuw toe kende de wijk een snelle evolutie die gepaard ging met een belangrijke bevolkingsaanroei. De circa 700 bewoners uit 1892 groeiden in acht jaar tijd uit tot circa 3000 inwonenden in 1900. Op 31 juli 1899 werd de Vuurtorenwijk bij Koninklijk Besluit tot parochie verheven. Sint-Antonius, patroon der vissers, werd haar beschermheilige. Eerste zielenherder werd de ijverige maar niet zo populaire Jules Isidoor Patfoort, alias '*Lippe*', 42 jaar en jongste pastoor van het bisdom Brugge. Hij werd geboren in het West Vlaamse Houtem op 29 november 1857, tot priester gewijd op 30 mei 1885 en stierf in Gent op 9 oktober 1921. Hij bleef in functie als parochiepriester tot hij ontslag nam op 17 september 1915. De eerste geboorte vermeld in het doopregister van de nieuwbakken parochie, was die van Valerie Kimpe op 3 september 1899.

Het eerste huwelijk, tussen Jozef Steen en Nathalie Berkens, werd ingezegend en ingeschreven op 11 oktober 1899. Op 4 september 1899 wordt een eerste overlijden opgetekend: dat van de vier maanden oude Rachel Wybo.

Er werden nieuwe straten aangelegd en huizen gebouwd. Er werd een school gebouwd en een eenvoudige stenen 'barakkerk' zonder veel franje. Ze werd op zaterdag 31 maart 1900 ingewijd door pastoor-deken Decannière. Dit was de man die zich in die tijd ooit van op de kansel in volgende bewoordingen zou uitgelaten hebben over de dokwerkers-kolenlossers: *"Dedée die Kristus aan 't kruus genageld hen da was van dat goedje, van dat gespuus, hoe zoen 'k het zeggen, lijk da volksje dat op de bassing kolen lost"*. Een aantal van deze hardwerkende loonslaven, die voor een hongerloon dagen van veertien uren klopten, woonden toen op de Vuurtorenwijk. Deze dokwerkers waren wellicht een ietwat ruw volkje, maar ze waren echter net zo min gespuis als de rest van de Oostendse bevolking.

In 1905 werd, door de in 1887 opgerichte *'Société des courses d'Ostende'*, een oefenbaan voor renpaarden aangelegd. Ze was 2206 meter lang en liep van de achterzijde van het Militair Hospitaal langs de duinen en het fort Napoleon tot aan de vuurtoren waarna ze in een brede lus, noordelijk van de Fortstraat, terugliep tot aan het hospitaal waar de lus weer aansloot op het eerste, rechte gedeelte. De *'Société'* bouwde er ook stallingen, de *'boxen'* genoemd, waarin hun renpaarden ondergebracht werden. Deze stallingen, die na de Tweede Wereldoorlog verdwenen, lagen langs de Fortstraat ter hoogte van de weg die nu langs het terrein van het openluchtcentrum 'Duin en Zee' en de zuidkant van het Vuurtorendok langs het fort Napoleon loopt. Ik heb er als kind dikwijls in gespeeld.

Vorbij de vuurtoren, dicht tegen de dijkelling tussen de Halve-Maandijk en de huidige, in 1903 aangelegde Spinoladijk stond het gebouwtje van de Zeereddingsdienst opgericht in 1909. Deze dienst hing af van het Loodswezen dat de roeiers maandelijkse oefeningen oplegde. Het gebouwtje, dat de wijkbewoners *'het liebotskot'* (life-boatkot) noemden, herbergde een grote walvissloep die geroeid werd door een 12-koppige ploeg. De houten sloep, gebouwd op de scheepswerf van Panesi in het toenmalige derde handelsdok, stond op een transportslede getrokken door een stel paarden en voorzien van twee manshoge wielen met breed ijzeren loopvlak speciaal ontworpen voor een veilige en snelle tewaterlating. Veel uitrusting hadden die redders niet: wat oliegoed en een met kurk

gevuld reddingsvest. Het gebouwtje dat nogal gehavend uit de Tweede Wereldoorlog kwam en zijn nut verloren had, verdween eveneens op het einde der vijftiger jaren.

Vóór 1895 stond wat oostelijker tegen de duinen nog een soort houten paviljoenbadhuisje voor Koning Leopold II (1835-1909), die daar sinds jaar en dag in zee kwam baden. De lokale bevolking noemde dit, met enige geheimzinnigheid omgeven, gebouwtje ' *t Keuningskotje*'. Het raakte in verval en verdween na de dood van de vorst.

Het negerdorp

In 1911-13 bouwde men er het Militair Hospitaal, dat in de volksmond '*t Militair Hospitaal van Brèininge*' genoemd werd, een naam die bij de omwonenden nog steeds actueel is. Stille voldoening voor Bredenaars die tegen wil en dank Oostendenaar werden? Die van het mondaine Oostende noemden hun wijk immers geringschattend '*t Nèigerdorp*'.

Voor deze lapnaam, waarvan de juiste oorsprong ons heden onbekend is, wordt menige uitleg gegeven. De enen zeggen dat het was omdat er op de wijk kolenlossers, stokers en scheepsschouwvegers woonden die, omdat ze de mogelijkheid niet hadden zich op hun werk behoorlijk te wassen, er meestal zo '*cavezwart*' bijliepen als negers. Een aanvaardbare uitleg. Anderen zeggen dat het was omdat de kinderen op de wijk er altijd vuil bijliepen of ook nog omdat in de wijk de Kongolaan verwees naar onze vroegere kolonie.

Ook volgend verhaal deed de ronde. Op het einde van de 19de eeuw stond Kongo nogal in het brandpunt van de belangstelling. Onder meer door de ontdekkingsreizen van Stanley en door de erkenning, door de Conferentie van Berlijn in 1884, van Koning Leopold II als soeverein vorst over onze latere kolonie. Door de bestrijding van de slavernij en de aanvang van de kerstening van de inheemse bevolking.

In die tijd zou pastoor Leopold Soenens van de Onze-Lieve-Vrouwparochie op het Hazegras, onder wie de Vuurtorenwijk toen nog ressorteerde, een bezoek gebracht hebben aan zijn buitenparochianen. Toen hij de primitieve toestand van de wijk en de manier waarop de lokale bevolking leefde aanschouwde, zou hij gezegd hebben: " 't Is hier precies een negerdorp".

Onlangs hoorde ik van een oud-Vuurtorenaar aangaande het negerdorp nog het volgende. Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren Duitse soldaten op de wijk gekazerneerd. Toen ze, nadat ze een stapje in de wereld gezet hadden, er 's morgens vroeg doorkwamen zou een overste de gewoonte gehad hebben hen te interpellieren met: "*Neger, von wo kommst du?*". Vandaar -volgens mijn zegsman- de naam negerdorp.

Dat de Duitsers aan de oorsprong zouden liggen van deze spotnaam lijkt mij niet alleen ver gezocht maar ook ongeloofwaardig. Ze klinkt daarvoor te Oostends. Indien het juist is dat ook de Duitsers deze naam gebruikten, en dat kán, dan zullen zij die wel opgeraapt hebben bij de lokale bevolking. Wellicht dachten ze dat, gezien ze ook op de wijk of in de onmiddellijke omgeving ervan leefden, ze zich overdrachtelijk ook 'Neger' mochten noemen.

Dergelijke uitspraken zijn echter niet zo verwonderlijk als men weet dat het schimpen en het geven van lapnamen toen onverbreekelijk deel uitmaakten van onze volksaard. Ter illustratie hiervan enkele voorbeelden: Anna, de petroleumverkoopster op de wijk, werd 'Nanne Petrol', de heer Roose noemde men 'Smoetgat', Pieter Kimpe werd 'Pier de beer', herbergier Hoornaert van café 'Mexico' uit de Fortstraat 'Den harlekijn' en de familie Podevijn werd 'Puddevet'. Nog zo'n juweeltje: Louise, de vrouw van Pieter Decoo, noemde men 'Kletsebille'. Waarschijnlijk lachte Louise graag waarbij ze. . . . ja juist!

Zou het echter niet heel eenvoudig een verwijzing geweest zijn naar de primitieve toestand waarin deze verloren uithoek en zijn bewoners vroeger verkeerden onder meer als gevolg van een jarenlange stiefmoederlijke behandeling? Deze buitenwijk van Bredene en Oostende is immers door de gemeentelijke en later stedelijke overheid nooit erg verwend geweest.

Deze bijnaam werd in elk geval door de hoofdzakelijk arme, maar zeer hechte gemeenschap van eenvoudig doch ijverig volk ervaren als een uiting van spot en misprijzen. Een naam die ze evenwel met de tijd, fier als ze waren, gingen beschouwen als een soort eretitel. Zoals die oud-Vuurtorenaar die ons gesprek begon met: 'Wieder van 't nèigerdorp. . . '.

Leven op de wijk

Alle families opnoemen die in de loop der tijden op *'D'oede Viertorre'* gewoond hebben, ware onbegonnen werk. Er was ook nogal wat verloop. We zullen echter pogen een beeld te schetsen van de evolutie van de wijk tussen de jaren 1850 en 1934. Gezien de beperktheid en onnauwkeurigheid van sommige bronnen sluit ik hierbij echter noch hiaten noch fouten uit.

Na jarenlange stagnatie kende de wijk op diverse tijdstippen opstoten van uitbreiding en inwijking. Veel nieuwe bewoners kwamen zich op de wijk vestigen. Dit werd deels veroorzaakt door het uitvoeren van openbare werken zoals: de bouw van de vuurtoren, de aanleg van de Leopoldsluis en spuikom, het graven van het Visserijdok (Vlotdok) dat dwars door de westkant van de wijk liep, de bouw van het Militair Hospitaal, de installatie van havengebonden vestigingen zoals de werkhuizen van het Zeewezen, de *'slipway'* en de vismijn en de hiermee gepaard gaande onteigening van de *'Mosselhouck'*, (oorspronkelijk ook nog *'Vissershouck'* genoemd), het aanleggen van nieuwe straten en de bouw van nieuwe woningen. Deels ook door externe factoren zoals de Eerste Wereldoorlog en zijn gevolgen die oorzaak waren van verloop en verhuizingen zij het dan bijwijlen in omgekeerde richting. Op het terrein tussen de vuurtoren en het fort Napoleon plande men rond 1905 zelfs de bouw van een nieuwe militaire kazerne. Van deze plannen kwam echter nooit iets in huis.

Rond de eeuwwisseling telde de wijk nog enkele landbouwersfamilies die er diverse kleine hoefetjes uitbaten. Onder hen de Van Sielegheems, de Van Massenhoves, deze van Modest Hintjes, van Jozef *'Tjeppen'* Cloet en van August Van Houcke. Op de westkant van de Halve-Maandijk tegen het staketsel stonden vóór de Eerste Wereldoorlog ook nog drie huizen bestemd voor het personeel van de seinpost op het ooststaketsel. Ze lagen ter hoogte van de huidige radartoren. Het middenste werd bewoond door de familie Zwartvager. De Duitsers hebben ze in juli 1915 gedeeltelijk gesloopt omdat ze het zicht belemmerden vóór hun geschut. Tegen de werkhuizen van het Zeewezen stond toen ook nog het *'Sashuis'* ter hoogte waarvan het jacht van Koning Leopold II, de *'Alberta'*, gewoonlijk afgemeerd lag.

LEVEN OP DE WIJK

Enkele bewoners van de Stokerstraat. Bemerkt de vele jonge kinderen.

De 25 leerlingen van het 5e en 6e leerjaar van de stadsmeisjesschool in oktober 1921.
Rechts in beeld de Heer Gustaaf Vandenberghe, schooldirecteur.

Daar woonde het gezin Cornelis Robaey-Aspesslagh met hun acht kinderen. Cornelis was sasknecht. Ze waren de grootouders langs moederszijde van Oostendekener en erevoorzitter van de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring 'De Plate' (VZW): Omer Vilain.

Tussen de zuidzijde van het springsas en het Zeewezendok lagen de oesterputten van Louis Janssens en Cie. Deze oesterkwekerijen werden in 1896 bij het buiten gebruik stellen van de oude spuikom, de ontmanteling van het Leopoldsas en het graven van het nieuwe Visserijdok opgedoekt. Op de zuidkant van de wijk lagen de reeds in 1889 aangelegde oesterparken van A. Vermeersch en Cie. Sinds 1896 ook die van Desmet, A. Roger-Lohr en A. Stichert-Stracké. Ze lagen naast elkaar ter hoogte van de vroegere 'Mosselhout' tussen de parkeerplaats van het nieuwe containerdok en de vestiging van de Logistieke Groepering van de Marine. Aan de noordkant van die laatste was lange tijd een overblijfsel van één van deze oesterputten te zien. Vanaf 1934 verhuisde de oesterkweek naar de huidige spuikom waar ze, na verschillende periodes van non-activiteit, nu opnieuw bedrijvig is.

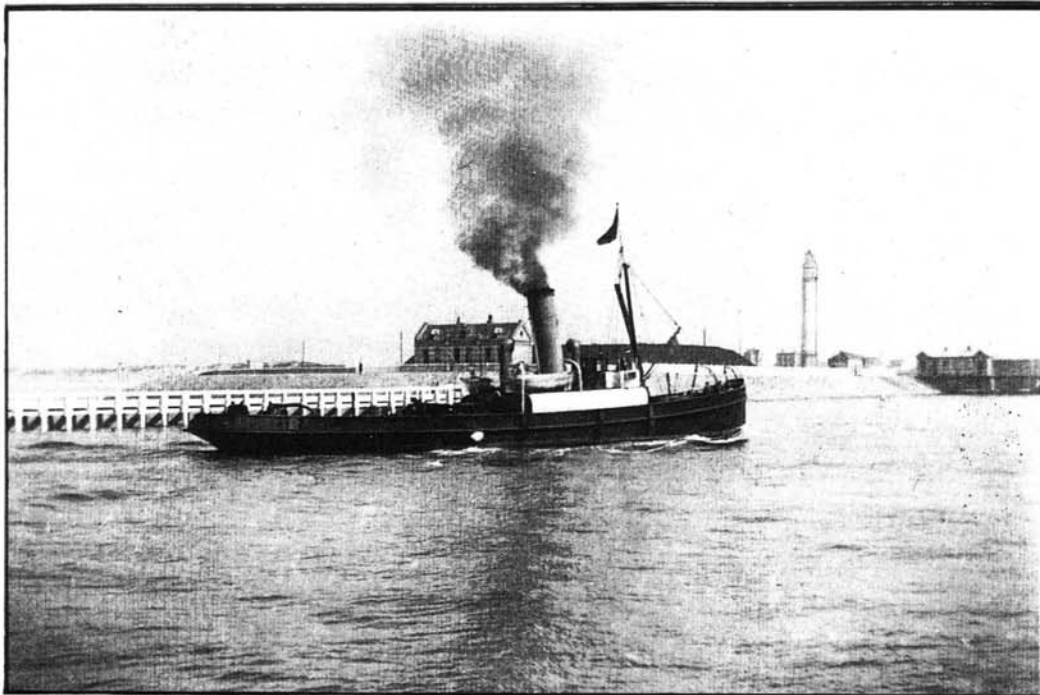
De geschiedenis van de Vuurtorenwijk is nauw verbonden met de beginperiode van het marien-wetenschappelijk onderzoek in België. In 1842-43 richtte de Leuvense hoogleraar Doctor Pierre Joseph Van Beneden (1809-1894) in een gebouw van de oesterkwekerij achter de Leopoldspuikom het eerste West-Europese 'Laboratorium voor Mariene Dierkunde' op. In 1883 richtten de universiteiten van Gent en Luik een 'Station Maritime' op. Dit station was gehuisvest in een rijksgebouwtje gelegen tussen de Leopoldsluis en het oud ooststaketsel, nabij de havendijk ter hoogte van de Halve-Maan. Sluis en gebouwtje zijn sindsdien verdwenen. Het is ook daar dat professor Doctor Gustave Gilson (1859-1944) een bekend natuurvorser periodiek verbleef en werkte. Hij was hoogleraar biologie-zoölogie aan de Leuvense universiteit en pionier van het marien-wetenschappelijk onderzoek in België. In 1909 werd hij directeur van het Museum voor Natuurwetenschappen in Brussel. Deze man met visie transformeerde in 1930 het sinds 1896 in de Oesterkwekerij van A. Stichert-Stracké opgerichte laboratorium van het Koninklijk Museum voor Natuurwetenschappen in Brussel in het 'Instituut voor Maritieme Studies Oostende'. Hij werd de eerste directeur.

De hiervoor genoemde instellingen waren de voorlopers van het in 1970 opgerichte Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO), het huidige Rijksstation voor de Zeevisserij, het Vlaams Instituut voor de Zee vzw (VLIZ) en andere sindsdien opgerichte universitaire organismen die nu aan marien-wetenschappelijk onderzoek doen. Professor Gilson wijdde zijn leven niet alleen aan het marien-biologisch onderzoek maar ook aan het aquacultuuronderzoek waaronder ook de, toen in onze streek, belangrijke oesterkweek. Naast het laboratorium hield hij ook aquaria met zeldzame zeevissoorten. Na de Tweede Wereldoorlog werd Gilsons levenswerk voortgezet door zijn leerling E. Leloup. Het was die onderzoeker die de unieke mogelijkheden van de huidige spuikom inzag voor het verrichten van fundamenteel ecologisch en aquacultuuronderzoek. Enkele mensen onder de leiding van apotheker op rust Edouard Lanszweert hadden reeds in juni 1894 in Oostende een zeeaquarium opgericht. Dit aquarium lag oorspronkelijk op de hoek van de Van Iseghemlaan en de Louisastraat. Sindsdien werd het aquarium ondergebracht in een gebouw op de Visserskaai waar het nu reeds vele jaren toegankelijk is voor het publiek.

Naarmate de wijk groeide, vestigden er zich ambachtslui, winkeliers en handelaars. Er werd ook flink wat gebouwd. Naast eenvoudige, gelijkvloerse werkmanshuisjes vond men er ook statige twee verdiepingen tellende herenhuizen al dan niet met erker of balkon. Aan de noordzijde in de Fortstraat stonden zelfs enkele villa's. Er waren ook heel wat cafés waaronder: het 'Estaminet bij Jules Krabbe' van Jules Poitier in de Stokerstraat, zetel van de onafhankelijke spaardersbond 'Het welzijn', die van Pauwels en van Soete in de Victorialaan, die van Hippoliet Willaert en van Wouters in de Eduard Hammanstraat. Ook nog café 'De Moedige Bolders' bij Pauwels.

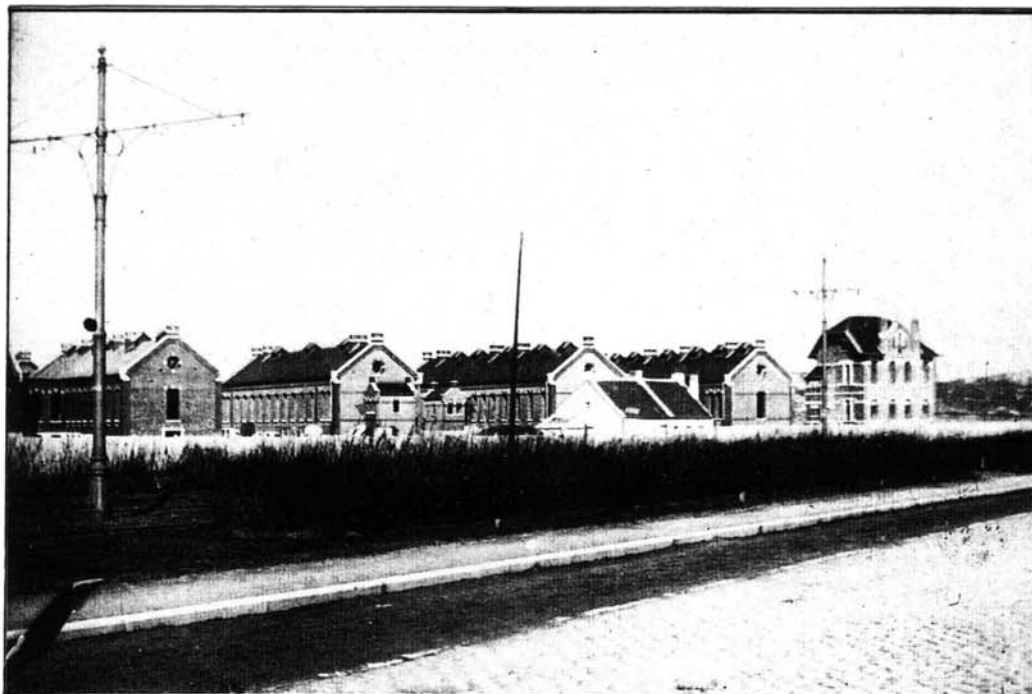

DE VOORHAVEN

Zicht op de voorhaven 1910 met op de 'Halve Maandijk' de drie huizen van het personeel van de seinpost oosterstaketsel. Rechts van de vuurtoren het linkergedeelte van de Leopoldsluis.

HET MILITAIR HOSPITAAL

Zicht op het militair hospitaal in aanbouw (1911). In het middenplan het huisje van een schaapherder. Op de voorgrond de reeds half geplaveide Congolaan.

Op de Vuurtorensteenweg de 'Tivoli' van uitbater Eduard Morphi, het 'Estaminet bij Vanloo-Metser' op de hoek van de Vuurtorensteenweg en de Blankenbergestraat en eveneens op de Vuurtorensteenweg stond het 'Zeemanshuis' van Marina Debacker, waar op 24 juli 1900 de lokale fanfare 'Altijd hoger' boven de doopvont gehouden werd. Gemeenteraadslid Henri Debacker werd tot voorzitter verkozen. Deze fanfare werd ten gevolge van het uitbreken van de Grote Oorlog op 3 augustus 1914 ontbonden. Heel wat van die cafénamen vond men later terug op de nieuwe Vuurtorenwijk. Alhoewel daar in de laatste decennia veel cafés verdwenen, overleefden sommige, zoals de gekende 'Tivoli' op de hoek van de Dokter Eduard Moreauxlaan en de Thomas Vanloostraat en het 'Zeemanshuis' op de hoek van de Dokter Eduard Moreauxlaan en de Aimé Liebaertstraat, tot op heden.

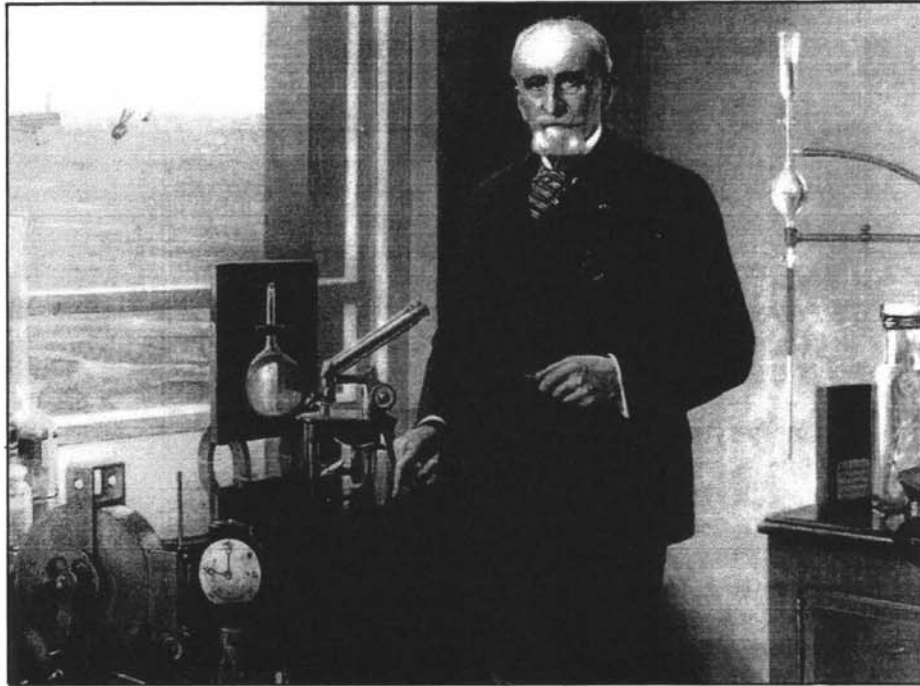
Teneinde orde en veiligheid te handhaven liet het Stadsbestuur in 1899 in de Eduard Hammanstraat, in het zuidelijk deel van de wijk, een politiepost bouwen. Ze werd op 29 augustus 1900 operationeel en maakte deel uit van de 1e Politie Divisie. De post werd bemand door brigadier Frédéric Naessens en een ploeg van zes agenten bestaande uit: Arthur Decerf, Emile Fastre, Jules Geluck, Arthur Van Steenkiste, Gustaaf Veys en Emile Vivey. Enige tijd later werd agent Emiel Verborgh er aangesteld als huisbewaarder.

Over deze wijkpolitie en een genaamde Franciscus 'Siessen' Soete ging volgend ludiek verhaal. Op zekere dag in 1904 reed 'Siessen' met kar en ezel door de wijk. Hij woonde op Sas-Slijkens en leude met teer, borstels en borstelstokken om de kiel van schepen te teren. Gekomen aan de 'Garre van Konee' (Slop B) hield hij in het steegje een sanitaire stop. Twee agenten op patrouille pakte 'Siessen', die niet meer zo vast op zijn benen stond, op. Ze zetten hem op zijn kar en brachten hem naar de politiepost. Dit ging op de wijk niet onopgemerkt voorbij en naar aanleiding van dit voorvalletje ontstond later volgend leuk spotliedje:

*“En Siessen stond te pissen
in de Garre van Konee,
er kwamen twee poliesjes
en ze pakten Siessen mee.
Siessen zei: ‘Welhère
en ‘k en ik nieks gedoan
aan ‘k het moeten weten
‘k aan in ‘t garretje nie gegoan’.
En zoender veel kak
en op hulder gemak,
plooiden ze Siessen in de bak!”*

Op de Vuurtorenwijk woonden nogal wat gespierde kerels waardoor een aanhouding en overbrenging naar de politiepost voor de begeleidende agenten soms problemen stelden. Daarom werd de post uitgebreid met twee herdershonden die indien nodig dit werkje moesten helpen vergemakkelijken. In de politiepost werd eveneens een brandpomp ondergebracht die in geval van nood door de agenten bediend werd. In 1912 bemanden onder andere volgende agenten de wijkpost: Leopold Beyts, Jules Geluck, Henri Van Renterghem en Joseph Vonck. Het politiebureautje van de Vuurtorenwijk werd in 1932 door aannemer August Vandenwijngaerde afgebroken. Plannen voor een nieuw kantoor in de Victorialaan werden opgesteld doch nooit uitgevoerd. De politie verhuisde naar de kleine brandweerkazerne in de Slijkenslaan aan de ‘Bolle’. Toen dat in 1940 door een luchtbombardement zwaar beschadigd werd, verhuisden ze naar de Thomas Vanloostraat 51 op de nieuwe Vuurtorenwijk tot augustus 1944. Na vanaf 1950 heel wat jaren omzwerven op diverse plaatsen op de wijk, keerden ze ten slotte terug naar hun gerestaureerde post aan de ‘Bolle’. De cirkel was voorlopig rond. De huidige wijkpolitiepost bevindt zich nu in de Dokter Eduard Moreauxlaan 129.

PROFESSOR GUSTAVE GILSON - MARIEN BIOLOOG

Uiterst links in beeld, het gebouwtje waarin vanaf 1883 aan zeewetenschappelijk onderzoek gedaan werd. Het lag tussen de verdwenen Leopoldsluis en het oud oostenstaketsel, nabij de havendijk. Foto circa 1930.

Voor een danszaal en de daarbij behorende activiteit kon men onder meer terecht in de Stokerstraat bij 'Sjieke Dumon' of 'Boelings' of in 't zaaltje van Stance' in de Liefkemoresstraat. Sommige van die danszalen, en er waren er nogal wat, bleven meestal open tot in de vroege uurtjes. Bijzonder wanneer het kermis was waren ze soms een bron van ordeverstoring als enkele aangeschoten, luidruchtige nachtbrakers meenden even de boel op stellen te moeten zetten. De politie deed wel controles op het sluitingsuur om middernacht maar ze waren nauwelijks vertrokken of het spel zat weer op de wagen.

In dezelfde Liefkemoresstraat trok smid Vergoote aan de blaasbalg en woonden respectievelijk in de nrs. 6 en 10 de families van Gustaaf Barbé en de kleermakersfamilie van vader en zoon Jan en Louis Oostyn. Aan de overkant van de straat het gezin Mestdagh. Bij het verdwijnen van de wijk week de familie Oostyn uit naar de Bredense Groenendijkstraat. Afstammelingen van deze geachte familie wonen nog steeds op de huidige Vuurtorenwijk. Ook de families van Pieter De Cloedt, Deman, Serafien Pauwels, Henri Pincket, Lievin Jonckheere en Pieter Van Gheluwe hebben in de Liefkemoresstraat gewoond.

In 1908 was er in de Liefkemoresstraat plots een sterke aangroei van het aantal bewoners. In nr. 1 woonde toen de havenloods Engelbert Pollet, in nr. 3 de steenkapper Alphé Blaude, in nr. 5 de metser Henri Hoste, in nr. 7 de dagloner Augustijn Maes, in nr. 9 de dagloner Desiré Vangheluwe en in nr. 11 de dagloner Pieter Vanhoorne. In nr. 55 herbergier en dagloner August Gunst, in nr. 56 smid Henri Vandommele, in nr. 57 bediende Isidoor Tacoen, in nr. 58 steenkapper Oscar Adelaere, in nr. 59 Lambert Nihoul, elektricien bij de gasfabriek. In nr. 60 de bediende Edmond Vansteenkiste, in nr. 61 Alexander Denis, opzichter van havenwerken, in nr. 62 timmerman Henri Dejonckheere, in nr. 63 kleermaker Pieter Willaert, in nr. 64 Victor De Bruyne, stoker bij de Staatsmarine, in nr. . 65 onderbrigadier der Douane Henri De Puydt, in nr. 66 dagloner Decler, in nr. 67 scheepstimmerman Modest Vansteene, in nr. 68 de dagloner Jozef Demeulemeester, in nr. 69 straatlantaarnaansteker C. Decoster In nr. 70 timmerman bij de Staatsmarine Frans Tanghe, in nr. 71 matroos der Staatsmarine Julien François, in nr. 72 Charles Callewaert werktuigkundige, in nr. 73 P. Schreurs, matroos op de maalboten, in nr. 74 herbergier Henri De Backer, in nr. 75 Charles Kimpe, werkman bij de Staatsmarine en in nr. 76 Charles Pauwels, een dagloner. In 1918 woonden er ook nog in nr. 23 motorist ter visserij Camiel Hosten geboren in Bredene op 18 juli 1886 als zoon van Henri en Esperance Everaert en zijn echtgenote Irma Jonckheere in Bekegem op 29 augustus 1887.

Zij trouwden in Oostende op 26 februari 1908. Zij was de zuster van mijn grootmoeder Elisa. Camiel overleed in Oostende op 11 april 1960 en Irma op 27 april 1970. Ze woonden toen op de nieuwe Vuurtorenwijk waar ze twee huizen hadden in de Eduard Hammanstraat, de nrs. 3 en 5. Hun enige zoon, motorist Frans Hosten, verdween op zee op 19 oktober 1935 met zijn schip de O. 183 'Generaal Jacques'. In 1927 woonde in nr. 25 J. Pincket die een kruidenierszaak uitbaatte en in nr. 26 caféhouder Marien.

De Blankenbergestraat was één van de belangrijkste straten in de oude noordelijke kern van de wijk. Reeds in 1889 woonden er achtendertig gezinnen waaronder kruidenier Odon Bernard Borny, C. Rotsaert, stoker bij de maalboten, de werklui R. Devriendt, J. Vandenbussche, L. Verleye en D. Volbrecht en de herbergier J. Mercier. Kruidenier Odon Borny werd geboren in Klemskerke op 11 februari 1843. Hij huwde in Bredene op 27 april 1870 met Mathilde Clementia 'Dance' Moens. Mathilde werd geboren in Bredene op 22 mei 1846. Ze waren de overgrootouders van Walter Metsu uitbater van het huidige "Campingpark Metsu" in de Koningin Astridlaan nr. 15 in Bredene.

Het echtpaar kreeg twaalf kinderen waarvan er veel vroegtijdig overleden. Uiteindelijk werden vier dochters uitgehuwelijkt: Octavie huwde Pieter Metsu; Rosalie huwde met Joannes Metsu, Ida Maria, echtgenote van August Cloet en Leonie, gehuwd met Prosper Dufait. Het was een welstellende familie, eigenaar van drie huizen op de wijk.

DE EERSTE VUURTOREN EN DE EERSTE SLIPWAY OP DE OUDE VUURTORENIJK

De eerste vuurtoren gebouwd 1771. Deze toren bleef in dienst tot 1859. In de achtergrond huizen van de oude Vuurtorenwijk. Foto circa 1910.

De eerste 'Slipway' gebouwd 1930. Ze werd vervangen door een nieuwe scheepshelling in 1972. Het dienstgebouw midden in beeld werd eveneens vervangen door een aangepaste nieuwbouw in 1977. Rechts in beeld de Leopoldsluis. In het achterplan tegen de havengeul het afgebroken quarantainegebouw waar goederen uit landen waar besmettelijke ziekten heersten preventief ontsmet werden. Foto circa 1930.

Odon was ook kerkheer en genoot dus een zeker aanzien. Hij overleed op 2 september 1915. Mathilde overleefde hem en stierf op 18 december 1926. *'Dance'* was in haar familie erg geliefd. Ze ligt begraven op het oude kerkhof van Bredene-dorp waar haar graf nog steeds door haar familie bezocht en onderhouden wordt. Haar laatste levensjaren bracht ze door op de hoeve van Pieter Metsu. Deze nu verdwenen hoeve lag recht tegenover het Militair Hospitaal aan de linkerkant van en achter de *'Candle club'*. Het hof was vanaf de Kongolaan bereikbaar via een aarden landweg. Zijn zoon en opvolger landbouwer August Metsu, huwde met Bertha Vandenbroucke. Hun zoontje Omer was ons vriendje en vóór de oorlog speelden we soms samen in de koeput met onze zeilbootjes of vingen we er salamanders en kikkervisjes. Bij deze activiteiten ontfermde boerin Bertha zich dan gewoonlijk moederlijk over onze dorstige kelen en hongerige magen. Ze was een dochter uit de bekende landbouwersfamilie Vandenbroucke die destijds achter de Groenendijkstraat het bekende, reeds in 1594 vermelde, *'Ryckewaertshof'* uitbaatte. Het hof stond bij de omwonenden bekend als *'Brouckes'*. De hoeve werd later gerenoveerd en herbergt heden het Anto Diezmuseum. Het ligt in de Bosduivenstraat in Bredene.

Woonden nog in de Blankenbergestraat: in nr. 33 Karel Demey en zijn echtgenote Leonie Van Raemdonck, in nr. 52 Arthur Camiel Saelens, de broer van mijn grootvader, en zijn echtgenote Angela Alida Sweetlove. Zij huwden in Oostende op 13 oktober 1909. Zij was de dochter van hotelmeester van de maalboten Eduard Albert Leopold Sweetlove en Hessens Rosalia Sophia strijkster van beroep. Beiden huwden in Oostende op 5 augustus 1885. De plafonneerder Louis Schalandrijn, zijn echtgenote Mathilde Standaert en hun vijf kinderen: Julia, Karel, Jules, Theopiel en Valeria. De werklui P. Vandenbussche, Charles Steenacker, J. Pollet, A. Brys en M. Eyntjes, Charles Vergote, Charles Lingier een schrijnwerker en Charles Geldhof. Winkelier-voerman Edward Vanmassenhove, die naast zijn kruidenierszaak ook nog een vervoerbedrijf uitbaatte, herbergier J. Verschaeve, machinist bij de slepers, de werklieden J. Boydens, A. Logge en de schoenmaker Justin Vanmassenhove, kleermaker A. Vanmassenhove en G. Terrin, een metser. Ook nog de werklui E en F. Willems, A en P. Demeulemeester en E. Depuydt, horlogemaker I. Demeulemeester, de schilder F. Delaere, de werklui Coene, L. Vandaele, A. Ryckaert, P. Dewulf, machinist B. Tillon, de metser Charles Terrin en ook nog kleermaker C. Deschepper en herbergier A. Bauwens.

In 1892 woonden in de Blankenbergstraat: in nr. 1 kruidenier J. Bollenberghe, zijn vrouw 'Fiete' en een dagloner Charles Bollenberghe. Naast kruidenierswaren verkocht 'Fiete' ook bussels ovenhout. In nr. 3 de dagloners Achiël Devriese en J. Depecker en in nr. 5 E. Goes. In nr. 7: benevens de al hiervoor geciteerde kruidenier Odon Borny, ook het gezin van L. Dewitte een matroos, in nr. 9 de werkman Jeroom Vandenbussche, in nr. 11, mijn overgrootouders: winkelier-dagloner Liborius Jozef Saelens en zijn echtgenote Juliana Francisca Meyers. Liborius werd geboren in Klemskerke op 30 januari 1847 en overleed in Oostende op 7 september 1932. Zijn vrouw Juliana was Vlissegemse en er geboren op 29 mei 1855. Zij overleed in de wijk in de Marinestraat op 17 maart 1929. Zij waren gehuwd in Vlissegem op 19 april 1875. Het echtpaar had dertien kinderen waarvan er vijf vroegtijdig overleden. In nr. 13 de stoker C. Rotsaert, in nr. 15 dagloner-herbergier Jan Mercier, in nr. 17 werkman Charles Steenacker en J. Steenacker, dagloner, in nr. 19 de Servaty's, dagloners, in nr. 21 werkman A. Rys. In nr. 25 woonde landbouwer Modest Hintjens waarvan eveneens sprake hiervoor, in nr. 27 werkman J. Pollet. In nr. 2 de werklui P. Vergote en Charles Geldhof in nr. 6, in nr. 8 winkelier Edward Vanmassenhove, in nr. 10 E. Vanderschraeghe, een dagloner, in nr. 12 machinist A. Logge, in nr. 14 J. Boydens, werkman, in nr. 16 kleermaker Justin Vanmassenhove, in nr. 17 metser Desiré Ballenberg, in nr. 18 J. Vanmassenhove, werkman. De dagloners E. Voerman in nr. 20 en C. Trenson in nr. 22, in nr. 24 de dagloners F en C. Van Hyfte, in nr. 26 kruidenier J. Callewaert en in nr. 28 zijn gebuur de stoker Jules Jonckheere. In nr. 32 woonde de familie van kwartiermeester-stoker bij het Zeewezen Louis Van Hixe. Louis was afkomstig van Uitkerke en er geboren op 14 oktober 1862. Hij huwde op 23 januari 1888 de Gistelse Stephanie Douvere. Hun zoon Karel Louis werd geboren op 13 november 1891. Op 17 augustus 1919 huwde hij de Bredense Augusta Francisca Gilliaert. Zij werd geboren op 26 augustus 1892. Louis Van Hixe overleed op 1 mei 1921, zijn echtgenote op 3 februari 1924. Hun kleinzoon Robert Van Hixe, zoon van Karel, was hoofdonderofficier bij de Rijkswacht. In nr. 38 woonde werkman L. Verleye, in nr. 44 de kleermaker C. Deschepper en in nr. 46 caféhouder A. Bauwens.

DE BOLTRA

Bolling, een oud bolspel in Vlaanderen, zoals het beoefend werd op de oude Vuurtorenwijk. De speler moest proberen met een, aan beide zijden afgeplatte, bolschijf de negen losse houten keggen op het uiteinde van het hellend vlak van hun ijzeren steun te spelen. Het neerhalen van de keggen aan de buitenzijde van het hellend vlak bracht de meeste punten op.

In dezelfde straat woonden tussen 1894 en 1900 ook nog samen met anderen, de families van Pieter Bentein, herbergier; estaminethouder Augustijn Crochart; Louis Crochart, herbergier; Henri Verhaeghe in dienst bij de maalboten; kruidenier en voerman Edward Vanmassenhove; aannemer van bouwwerken Charles Pauwels, in nr. 16 schoenmaker en lantarenaansteker Albert Vanmassenhove. Dan *'Kale'* Marchand, Deschagt, *'Pilatus'* Hoste, Haeghebaert, *'Puddevet'* Podevijn, caféhouders Debrabander en August Mathijs, stalmelker Henri Deblauwe, herbergier Pieter Kimpe *'Pier de beer'* die het estaminet 'In 't Gistkuipje' openhield. Edward Vanloo, stoker-visserij; Eduard Debeen, vishandelaar; bakker-winkelier en cafébaas Heughebaert; Schallier en zijn schoonbroer, Charles *'Slekke'* Mestdagh. Bootjessjouwer Lenaerts; *'Siessen grote schoen'* Frans Naessens-Metsu; Edmond *'Mongsje'* Demey, schoenmaker en zijn broer Louis. Louis Valsem en toen die verhuisde, de door haar man verlaten Louise Steenacker die een slagerijtje uitbaatte. Pierre *'Pier'* Van Loocke, hij droeg een lange baard, en zijn echtgenote Anna bijgenaamd *'Nanne petrol'*. *'Nanne'* deed iedere dag een ronde in het omliggende met twee kruiken petroleum. Iedereen verlichtte toen immers met petroleumlampen. Er gebeurden toen ook al eens ongelukken als sommigen petroleum gebruikten om de kachel aan te maken hetgeen soms gepaard ging met ontploffingen en verbrandingen.

Verder de Massenhoves waarvan de zoon Kamiel aannemer werd en in nr. 45 August Dendooven, werkman bij het Zeewezen. August was gehuwd met Nathalie Lingier geboren in Bredene op 3 december 1859 en overleden in de wijk op 4 juli 1923 om 3 uur 's morgens. Ze werd begraven in Bredene. Mijn overgrootouders, handelaars in aardappelen *'Pattateboer'* Lievien Jozef Jonckheere en zijn echtgenote Maria-Louisa Pieters en hun vijf kinderen Elisa, Sidonie, Pharaïlde, Irma en Jules. Lievien werd geboren in Eernegem op 3 november 1847 en overleed in Oostende op 13 oktober 1907 om 03u15. Ze woonden toen in de Liefkemoresstraat 60. Zijn eega werd geboren in Bekegem op 24 april 1852 en overleed in Oostende op 16 mei 1934. Zij huwden te Bekegem op 28 april 1876. Focke een stadsarbeider gehuwd met Octavie Goes, hun dochtertje Marietje en de broer van Octavie *'Mongsje'* Goes. *'Mong'* werd later een belangrijke aannemer. Arbeider bij de créosotage Pierre *'Pier'* Cloet en Sandrine Cloet, de Belpaemes, stalmelker-landbouwer en cafébaas Valentin Delanghe, August *'Gusten'* Vandenbussche, die toen zijn moeder hertrouwde met Henri Belpaeme, eigenaar-reder van een garnaalboot werd en Louis Vandenberghe.

Timmermansbaas Maurits '*Maurus*' Defraye, die in de Blankenbergestraat nr. 60 woonde op de hoek met de Victorialaan, zorgde voor het schrijnwerk. Hij werd geboren te Ramskapelle op 7 september 1857 en huwde in Koolkerke op 27 november 1878 met Louise Francisca Viaene. Louise overleed in 1887. Zijn vrouw in tweede echt, Romanie Bertens, met wie hij huwde in Bredene op 18 juli 1890, hield een café. Zij werd geboren in Bredene op 24 juli 1858. Hun knecht Valentijn Ferier fungeerde een tijdje als '*Suisse*' tijdens de kerkdiensten. Toen Valentijn voor deze betrekking een onvoldoende kreeg omdat hij bij nader inzien toch niet zó graag voor gendarme speelde, stelde de kerkraad Louis Bauwens aan als zijn opvolger. '*Maurus*' was de grootvader van mijn aangenomen tante, Bertha Defraye. De schoondochter van '*Maurus*', Pharaïlde Jonckheere, echtgenote van zijn zoon Pieter en moeder van Bertha, was een dochter van het echtpaar Livien Jozef Jonckheere-Maria Louisa '*Louwiesetje*' Pieters. Haar ouders waren zoals hiervoor gezegd handelaars in aardappelen. Ze werd geboren in Bekegem op 21 februari 1882.

Pharaïlde verongelukte jammerlijk op 7 februari 1911. Ze was thuis in de keuken wasgoed aan het ophangen toen haar stoel onder haar wegsloeg waarbij de hoogzwangere jonge vrouw zwaar ten val kwam. Ze overleefde die val niet. Haar vier meisjes: Margaretha (°1902), Marie-Louise (°1905), Magdalena (°1908) en Bertha (°1910) bleven verweesd achter. Het jongste, Bertha, was één jaar oud. Mijn grootmoeder Elisa, Pharaïlde's oudere zuster, ontfermde zich over het kindje. Bertha huwde met Eduard Deprée (1910-1975). Ze hadden één zoon: Raymond. Hij was adjudant-chef bij de medische dienst van de Landmacht en later bij de Marine. Bertha overleed in een ouderlingentehuis in Ursel-Knesselare op 13 februari 2002 in de gezegende ouderdom van 92 jaar.

In 1889 woonden in de Fortstraat, de oudste straat van de wijk, negen gezinnen: waaronder onderbrigadier van de douane H. Allaert, de douanebeambte T. Naert, de werkman L. Depaepe, de kleermaker H. Thuytens, de bediende H. Leyns, brouwersgast V. Delanghe en drie herbergiers P. Vandongen, P. Hoornaert en D. Vergote. Drie jaar later in 1892 woonden er nog maar acht gezinnen: in de nrs. 1 en 3 de douaniers J. Desplechain en T. Naert, in nr. 7 de kleermaker H. Tuytens, de dagloners L. Depaepe in nr. 5, H. Demoor in nr. 9, C. Descheemaecker in nr. 11, J. Roose in nr. 13 en in nr. 15 P. Hoornaert.

Tussen 1894 en 1896 werd de Fortstraat verlengd tot aan de huidige Koninklijke Baan die toen nog niet aangelegd was. Dit werk werd opgeknapt door Pol Maertens en Jules Seys.

Het bleef echter een nauwe, zandige, niet-verharde weg. Rond 1896 richtte men aan het oostelijk einde van de straat een houten gebouw, de 'Duivenschieting', op die in die jaren nogal wat bijval kende. Er kwamen veel Franse en Engelse toeristen op af. Ze vonden het plezierig om de lokale jeugd in het zand te zien scharrelen om de kleine geldstukjes te zoeken die ze hen vanuit hun rijtuigen toewierpen. Met de aanleg van de Koninklijke Baan tussen 1905-1908 verdween het gebouw. Daarmee kwam op de Vuurtorenwijk een einde aan deze, wat barbaarse, vorm van amusement.

In 1908 waren er reeds enkele bewoners verhuisd en woonden nu in nr. 3 Leon Auroy, paswerker bij de havenwerken, Honoré Buysse, matroos bij de Staatsmarine en in nr. 3a Pieter De Maeyer, ketelslager bij de Staatsmarine, in nr. 6 de smidsgast Achiël Verheecke en in nr. 7 de dagloner Medard Liebrecht. In 1927 hield V. Van Hifte er het café: '*Au repos des invalides*'. Dit café verhuisde later naar de hoek van de Groenendijkstraat-Kongolaan, tweede huis rechts naast het gekende café van Elisée Vangheluwe alias '*Lies Gebeurs*' waarvan verder nog sprake. Het café bestaat nog steeds. Het noemt nu '*Café Pitje*'.

In 1896 bouwde men op de hoek van de toenmalige Zandstraat (later Schietbaanstraat en nog later Victorialaan) en de Fortstraat, 'Villa Aline' genoemd naar de vrouw van eigenaar Carlo Vayre. Het koppel was Franstalig. Hij was een gepensioneerd officier en stond bij de bevolking bekend als '*zotte Vayre*' omdat hij regelmatig de mensen deed schrikken door vanuit zijn villatorentje een pistool af te vuren waarna hij snel wegdook achter de vensterbank. De man was ook een fervent briefschrijver. Bijna iedere week stuurde hij een brief naar het Koninklijk Hof. Wat hij aan de Koning te vertellen had bleef een goed bewaard geheim. Frans Verbanck, toen een jaar of tien oud, moest die brieven dan naar het postkantoor op het Hazegras brengen. Zijn ouders woonden sedert september 1894 in de Zandstraat nr. 7. In 1900 verhuisden ze naar de nieuwaangelegde Noordstraat.

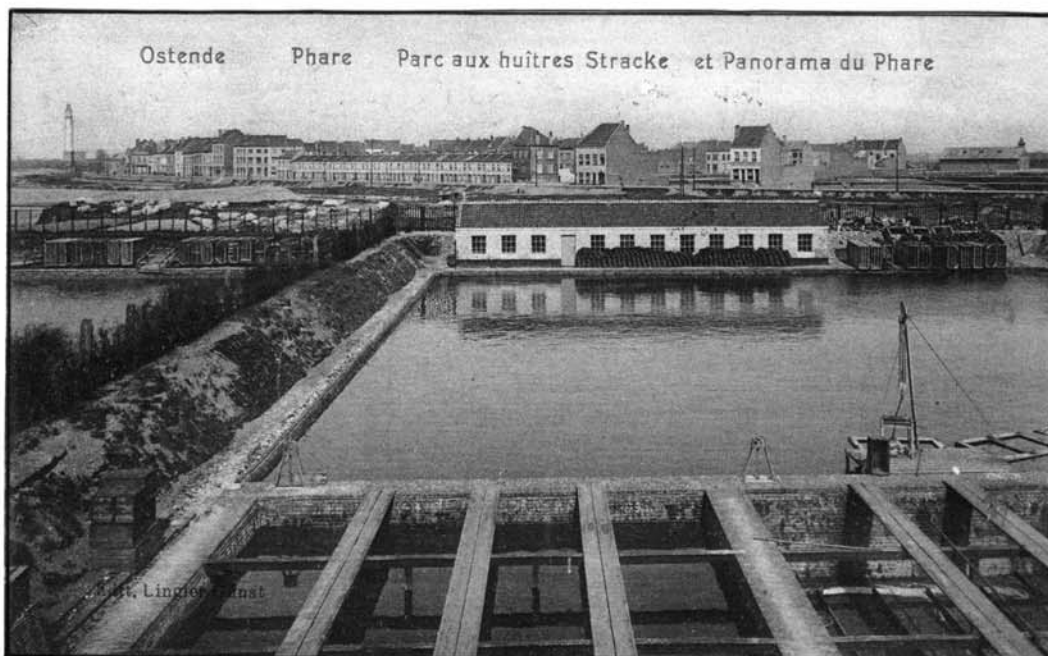
In nr. 9 woonden Pieter Decoo en zijn vrouw Louise '*Kletsebille*'. Nog in de Zandstraat was het winkeltje-bierhuis van bakker Franciscus '*Siessen*' Degroote, echtgenoot van '*Stiene*' Blommaert. '*Stiene*' verkocht ook stukjes briketten en halfverbrande kolen per emmer. Ze waren afkomstig van de maalboten. Haar man had het alleenrecht voor het weghalen ervan. Aan de oostkant van de straat woonden Pol Maertens, korporaal-stoker aan de maalboten; zijn vader, een gepensioneerde stoker van de maalboten en huiseigenaar, Franciscus '*Siessen*' Vanmaele en Jules Verbieze alias '*Dikke roze*'. Verder, in het laatste huis, nog de estaminet-danszaal '*bij Zwarte Liete*' van timmerman Philip

Malefason. In de Fortstraat, tegenover 'Villa Aline', lag de 'rokerie' met aanpalend de woning van de huisbewaarder. Deze rokerij was echter sedert 1894 inactief.

DE AVISOSTRAAT EN HET OESTERPARK VAN STRACKE

De Avisostraat rond 1913 gezien vanaf de Vuurtorensteenweg. Links het 'Estaminet' van Frans Jonckheere en enkele nieuwsgierige inwoners.

Het oesterpark Stracké rond 1914. In de achtergrond een mooi zicht op de Vuurtorensteenweg met links in beeld de vuurtoren, in het midden de 'lange reke' en uiterst rechts de St. Antonius barakkerk.

Achter de rokerij, weggestoken in het duinzand, lag het estaminetje van Franciscus 'Siessen' Vanloo. Daar hadden ze een 'boltra', verre voorloper van onze moderne bowling.

Aan de achterzijde van de Vuurtorensteenweg lagen rond 1895-96 nog twee steegjes 'Slop A en B'. Slop B noemde men in de volksmond de 'Garre van Konee'. Naar men vertelt en tot spijt van wie 't benijdt, zou dit de enige echte zijn! Daar lagen de stallingen van Henri Deblauwe en het werkhuis van timmerman Charles Van Acker en woonden Damien Waeghe, de familie Willaert met hun drie zonen waarvan Emiel garnaalhandelaar werd en Jeroom hoefsmid en nog een werkman van het Zeewezen: Emiel Van Loo. In een alleenstaand huis woonde de familie Baumont waarvan de zoon later politieagent werd. Ernaast woonde Seven Cornu en zijn echtgenote 'Meetje Cornu'. Zij heette Rotsaert. Wat zuidelijker: Pieter 'Pier' Van Loo, bootsman bij de maalboten, Petrus David, estaminethouder en leverancier van sparhout en teer om de sloepen in het nieuw te zetten en varkenskweker Chaffart. Hij was gespecialiseerd in het kweken van prijsvarkens. Daarnaast stond nog het alleenstaande huis van douanier Paul Seutin. Achter dit huis woonden de familie Depover en de garnaalvisser Pieter Coelus waarvan verder nog sprake. Zijn moeder leurde met vis. Later bij de uitbreiding van de wijk werd dit gedeelte ervan grondig hervormd door de aanleg van straten en nieuwbouw hetgeen ook weer aanleiding gaf tot verhuizingen en verhoogde inwijking.

In de Marinestraat lag de achteringang van de zusterschool en woonden in 1889 tweeëndertig gezinnen. Deze van metser Eduard Loncke, bootjesroeier G. Dereyckere en L. Leenaerts, zonder beroep. De werklui E. Crepé, P. Vergote, J. Seys, L. D'Hondt, C. Danneel, Corneel Zwaenepoel, L. Innegeer, F. Degroote en P. Dubois, de metser P. Vanloke en aannemer-caféhouder Ernest Pauwels, paswerker Charles Persyn, de rentenier J. Dechamps, timmerman A. Deraeve en vishandelaar L. Brys. Verder de herbergiers F. Vanhoestenberghé, J. Vervegge, C. Borni en Cornière en de landbouwers P. Maertens en H. Wullaert, stoker C. Misseeuw en werkman C. Eyntjens. Ook nog metser H. Vergote, stoker J. Deprez, weduwe Knockaert, een werkvrouw, P. Jonckheere, werkman, weduwe Eyntjes, een werkvrouw en de handelaar in meel J. Decloedt.

Drie jaar later, in 1892, vermeldt de '*Almanach du commerce*' van August Stracké een gevoelige terugloop waarvoor de oorzaak ons onbekend is. De bewoning werd toen ongeveer gehalveerd want volgens het geciteerde werk woonden er toen maar achttien gezinnen meer. Naar een reden hiervoor kan men heden alleen gissen. Als die bewering

juist is vinden we in nr. 1 dagloner Corneel Zwaenepoel, in nr. 3 zijn vrouwelijke tegenhanger dagloonster Mathilde Devos, in nr. 5 uitdrager E. Dumary, in nr. 2 timmerman A. Deraeve, in nr. 4 metser Eduard Loncke, in nr. 6 dagloner P. Pollet, in nr. 8 dagloner L. Stock, in nr. 10 dagloner J. Vergote, in nr. 12 dagloner A. Devynck, in nr. 14 dagloner C. Seys, in nr. 16 winkelier 'Pé' P. Vandewinckel, hij handelde in groenten en fruit. In nr. 18 douanier L. Devynck, in nr. 20 de douanier A. Absil en de heer J. Dechamps, particulier, in nr. 22 de douanier H. Claeys, in nr. 24a de dagloner E. Belpaeme, in nr. 24b de douanier A. Tytgat en in nr. 26 matroos P. Pyson. In 1908 woonde in nr. 10 de slager Jules 'Jul Tripe' Cousyn, hij kwam van de Vuurtorensteenweg en in nr. 11 nog de metser Hipoliet Knockaert.

Nochtans woonden er zeventien jaar later, in 1909, opnieuw vierendertig gezinnen. In nr. 1 metser Jan Steen, in nr. 3 werkman Jan Blontrock, in nr. 5 de bootjesroeier Jan David, in nr. 7 'Lange' Charles Lingier een smidsknecht, in nr. 11 bootjesroeier Isidoor 'Dorten' Pyncket, in nr. 17 elektricien Jan Gerard, in nr. 19 havenarbeider Nicolaas Degraeve, in nr. 25 dagloner Eduard Degroote, in nr. 27 havenarbeider en caféhouder Alexis Vanloo, in nr. 29 caféhouder Eduard Verreman. In nr. 31 de vishandelaar Charles Declerck, in nr. 33 politieagent Philemon Despiegeleer, in nr. 45 douanier Pieter Verheecke, in nr. 47 stoker Leon Depaepe, in nr. 51 politieagent Gustaaf Coppyn en in nr. 77 varkensslachter Henri Willaert. Verder ook nog in nr. 2 metser Eduard Loncke, in nr. 6. werkman Jozef Deschacht, in nr. 8 grondwerker Jan Verkempinck, in nr. 10 de kleermaker Charles Laurens, in nr. 16 dagloner Charles Hoornaert, in nr. 18 dagloner Anselmus Vanparys. In nr. 20 dagloner August Saelens gehuwd met Louise Vandenbussche, broer en schoonzus van mijn grootvader Theophiel, in nr. 22 bootjesroeier en keuterboer Charles Hintjens die uit de Blankenbergestraat nr. 25 kwam. In nr. 28 grondwerker Isidoor Dubois, in nr. 30 de bakker Firmin Vanalderweireld, in nr. 32 winkelier Charles Lammens, in nr. 36 dagloner Arthur Muylle, in nr. 104 stoker Etienne Haerens, in nr. 110 weduwe Crochart, in nr. 124 grondwerker Leon Galand, in nr. 126 metser Henri 'Batter' Vergoote, in nr. 128 dagloner Charles Mercier en in nr. 134 Hipoliet Belpaeme, een brouwersgast.

Door de jaren heen woonden in de Marinestraat ook nog schooldirecteur Philidoor Vandenabeele en Eduard 'Pietje' Loncke, stoeltjeszetter in de kerk. Zijn oudste zoon werd politieofficier in het Brusselse. Afstammelingen van Pietjes zoon, Napoleon, wonen nu nog in de Voorhavenlaan in de huidige Vuurtorenwijk. Over Pietje volgende anekdote: toen vader Paul Carbon, een welstellend burger, eens tijdens de zondagsmis één frank stoelgeld in Pietjes geopende hand legde en op zijn wisselgeld wachtte, fluisterde die olijk:

'*Da's voe de kèren da je nie gewist hèt*' en vervolgde monkelend zijn weg. In 1904, na het overlijden van zijn echtgenote, schonk Paul Carbon dertigduizend frank aan pastoor Jules Patfoort, die met het geld bouwgrond kocht en drie huizen bouwde in de Victorialaan.

Verder woonden er Charles Devos en zijn vrouw Marie met hun uitgebreide kroost. Hij hield een snoepwinkeltje en was oliekoekenbakker. Hij deed goede zaken met de Burgerwacht en de soldaten die regelmatig kwamen oefenen op het 'soldatenplein' bij het fort Napoleon. Hij dronk, naar het schijnt, graag een jenevertje en stierf vroeg. Of het één het gevolg was van het andere laten we hier in het midden. Hun oudste dochter Hélène trouwde met Pieter Dendooven. Ze verhuisde later naar de Polderstraat in Bredene. De echtgenoten Aimé Vandenbussche-Leontine Decler, de douanebeambten Moulaert en Thourout, Van Acker en Louis Meysman, stokers aan de maalboten. Dan Charles Poppe en zijn vrouw '*Slutte Pavie*', visventster en hardwerkende moeder van een arm kroostrijk gezin waarvan de oudste zoon Toon als de ondeugendste bekend stond. Vervolgens Aimé Vandenbussche en zijn echtgenote Leontine Decler, winkelierster Marina Pauwels, M. Dejonckheere, kruidenier, en gewezen landbouwer Corneel Zwaenepoel. Corneel had acht kinderen, vier jongens en vier meisjes. Twee van zijn dochters verloren het leven bij een bombardement op Sas-Slijkens in de Eerste Wereldoorlog.

Lagen er ook: het snoepwinkeltje van winkelier-kolenhandelaar '*Piksje*' Devynck, de werkplaatsen van smid De Buyser en van timmermansbaas Gustaaf '*Gusten*' Deraeve. '*Piksje*' heeft op de wijk nog zijn gouden huwelijksjubileum gevierd, een gebeurtenis waarbij toen nog de hele wijk betrokken werd. Wat meer naar het Militair Hospitaal toe: de families van Paul Vandeketele, Julien de postbode en cafébaas Sinnaeve. Ook de bekende Oostendse kapper en volksfiguur August Vanderbeken alias '*Den Ollegatschèirder*' woonde enige tijd op de Vuurtorenwijk in de Marinestraat.

Schoenen kocht men bij Claeys in de Avisostraat. Daar woonden rond 1909 zevenentwintig gezinnen: in nr. 1 metser en caféhouder Frans Van Steene, in nr. 3 dagloner August Jonckheere, in nr. 5 weduwe P. Lootens en zonen, in nr. 7 Arthur Peere, in nr. 9 plafonneerder Louis Schalandrijn, hij kwam van de Blankenbergestraat. In nr. 15 machinist Devos, in nr. 17 de kok Edouard Vanhoucke, in nr. 19 caféhouder Gustaaf Loosbergh, in nr. 23 opzichter Leon Stock, in nr. 27 timmerman Louis Vansteene, in nr. 29

bootjesroeier Sebastien Everaert, in nr. 31 slager Robbe Brichard en in nr. 33 stoker Edmond Dhauw.

Aan de overzijde van de straat: in nr. 2 werkman bij de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen Leopold Marleyn, in nr. 6 bootjesroeier Ernest Everaert, in nr. 8 scheepstimmerman Achiel Vansteene, in nr. 10 dagloner Henri Hoste, ernaast in nr. 12 douanier Anatole Martens, in nr. 14 de dagloner Frans Pockelé, in nr. 18 de dagloner Isidoor Helsmoortel. In nr. 20 dagloner Charles Decorte, in nr. 30 voerman Adolf Neyts en bootjesroeier Petrus Poitier, in nr. 32 metser Henri Devriendt, in nr. 36 de politieagent Boufliaux, in nr. 38 stukadoor Henri Daenekindt en metser Pieter Boudolf, in nr. 40 stoker Charles Callewaert. In nr. 43 herbergier-dokwerker Emiel Desot, in nr. 45 de grondwerker Theophiel Neyt. In 1927 woonden er ook nog: in nr. 3 de wijn- en likeurhandelaar Deryck en in nr. 9 de huisschilder Pamfiel Schockaert. Hij verhuisde later naar de Thomas Vanloostraat op de nieuwe Vuurtorenwijk waar hij een schilderswinkel hield. In nr. 19 caféhouder A. Brouckaert, in nr. 21 weduwe Crockaert eveneens caféhoudster, in nr. 23 Claeysens, ernaast in nr. 25 de slagerij van R. Jonckheere, in nr. 27 caféhouder L. Declercq, in nr. 49 Charles Hoornaert, eveneens caféhouder, en in nr. 56 de kruidenierswinkel van P. Geselle.

In de, in 1895 aangelegde, dichtbevolkte en kinderrijke Stokerstraat (vroeger Zinderstraat): de families van cafébaas René Dewaele, café- en danszaaluitbater *'Smoetgat'* Roose, bakker Vanhove, de familie Meysman in nr. 42 en anderen. Ook nog in deze straat de gekende landbouwersfamilie van stalmelker Camiel Defever (1866-1955). Deze werd geboren in Ruddervoorde op 19 januari 1866 en stierf in Bredene op 5 november 1955. Na de dood van zijn echtgenote Emelie Straetburgh huwde hij met Emma Pauwels. Leon Pieter Defever geboren in Bredene op 25 mei 1906, zoon van zijn broer Jan en Mathilde Vandenbroucke, was gehuwd met Irma Hindryckx en baatte in de tachtiger jaren te Bredene nog steeds een landbouwbedrijf uit. Het lag aan de oostkant van de huidige Vuurtorenwijk achter de spuikomdijk. De hoeve bestaat nog, draagt geen naam maar staat in het omliggende bekend als *'Fevers'*, Groenendijkstraat nr. 220. Landbouwer Camiel Defever maakte samen met enkele andere katholieke burgers van aanzien, zoals Modest Pauwels, Leopold De Vriendt, Jacques Bauwens en Odon Borny, deel uit van de eerste kerkfabriek, die vanaf oktober 1899 de pastoor hielp bij het bestuur van de nieuwe parochie. De heer Devriendt was voorzitter, Camiel Defever secretaris.

HET STRAND BIJ DE VUURTOREN

Strandcabines in de duinen vóór de Vuurtorenwijk. In de achtergrond, rechts boven in beeld, het oude duinenpaviljoen-solarium van het militair hospitaal dat tijdens WO2 vernield werd. Vóór het paviljoen in de duinen een bunker uit WO1.

DE NOORDSTRAAT

Bewoners, huizen en winkels in de Noordstraat. In de achtergrond de broederschool.

In 1908 woonden er ook nog: in nr. 38 de aannemer-herbergier Frans 'Siessen' Lingier, in nr. 39 Frederik Mylle, slager en in nr. 41 Frans Jonckheere, schilder en herbergier. In 1909 kwamen er zeven families bij: kleermaker Eduard Vangheluwe in nr. 1, bootjesroeier Gustaaf Carbon in nr. 3, in nr. 7 schilder en winkelier Jozef Claeys, in nr. 9 stoker Gustaaf Willaert, in nr. 11 de dagloner Eduard Devriendt, in nr. 15 de dagloner Eduard Decorte en in nr. 19 de dagloner Medard Dewaele. In 1927 treft men er ook nog het café van de op zee verongelukte Jules Poitiers, echtgenoot van Maria Roose en waarvan hier verder nog sprake, de schoenwinkel van R. Dewaele en de kruidenierszaak van weduwe Vanhove.

In de, omstreeks 1899 aangelegde, Eduard Hammanstraat onder andere: de families van Henri Boedt, Louis Devriendt en Eduard Doom. In 1927: cafébaas Willaert in nr. 9, in nr. 17 een kruidenier G. Hoste, in nr. 19 de banketbakkerij van V. Campenhout, in nr. 23 de bakkerij van Van Hifte, in nr. 25 de kruidenierszaak van A. Leroy, in nr. 35 Hillegeer, één van de vele cafébazen. In nr. 14 de wijn- en likeurhandel van G. Vanhove, in nr. 22 de meubelzaak van Isidoor Maes, in nr. 24 de broederschool van de congregatie der 'Broeders van Liefde', in nr. 26 de modiste Lydie Lauwereins en in nr. 28 de wijn- en likeurhandel van M. Patyn.

In de, eveneens rond 1899 aangelegde en dichtbevolkte, Noordstraat de families van Leon Allegoet, Edmond Baudewijn, Henri Belpaeme, Adolf Biltiau, Blomme, Frans Catellion, Jozef Declerck-Florentine Locquet, Pieter De Commines, Amand De Kerreman, Camiel Heughebaert, Huys-Debrock, de brouwerij van brouwersbaas Pamfiel Kesteloot, Adolf Lauwers, Emiel Pincket, Leon Sorel, Jules Van Praet en de Lingiers. Vanaf 1908: in nr. 46 weduwe en herbergierster Adelintje Pieters, in nr. 47 Laurent Verbiest, bootjesroeier, in nr. 48 August Decraemer, stoomtramstoker bij de Buurtspoorwegen, in nr. 49 Jan Derynck, scheepstimmerman, in nr. 50 Arnold Vercruysse, dagloner, in nr. 51 de metser Constant Bentein, in nr. 52 Constantijn Lagast, werkopzichter en in nr. 53 de marmerbewerker Victor Pouille. In 1927 ook nog in nr. 48 het kapperssalon van Claeys.

DE VUURTORENSTEENWEG

Zicht op de Vuurtorensteenweg vóór 1914. Links met gekanteeld torentje, het huis van weduwe Surveillant. Op de hoek met de Blankenbergestraat, met torentje, de herberg van Pol Vanloo. Achter het groepje inwoners ligt de Marinestraat.

Zicht op de beschadigde huizen van de Vuurtorensteenweg tussen de Fort- en Marinestraat ter hoogte van het café van Anna Rotsaert, weduwe Pauwels, na het inschieten uit zee op 07 september 1915 waarbij ze samen met haar kleinzoon Jan het leven liet.

In 1909 woonden er reeds vijfendertig gezinnen waaronder: in nr. 1 Medard Borrey, werkman in de werkhuizen van het Zeewezen, in nr. 3 het echtpaar Louis Huysseune-Maes, schoenhandelaar en kleermaker, in nr. 5 de ondernemer en caféhouder Charles Pauwels, in nr. 7 bakker en caféhouder Jules Heughebaert, in nr. 9 Jaak Everaert, dagloner en Charles David, roeier, in nr. 11 Hipoliet Willaert, timmerman, ernaast in nr. 13 de staatsgepensioneerde Frans Vandenketel, in nr. 15 caféhouder en winkelier Louis Douvere, in nr. 17 Désiré Poupée, dagloner, in nr. 19 smid en caféhouder Séraphin Malneu. In nr. 21 de ondernemer Charles Van Acker, in nr. 31 Remy Seurinck, zonder beroep, in nr. 35 in de 'Villa Franz-Carl' August Van Craeynest, zonder beroep, in nr. 37 Maximilien 'Max' Paquet, stoker bij het Zeewezen, in nr. 39 Leon Sorel, stoker bij de maalboten, in nr. 59 August Devos, machinist en in nr. 61 bootjesroeier en caféhouder August Vandenbergh. In de pare nummers: in nr. 2 een filiaal van 'Delhaize en Cie. ', in nr. 4 Jozef Huys, bootjesroeier. Zijn vrouw Celine hield een herberg. In nr. 6 caféhouder Leopold Decerf, ernaast in nr. 8 het café van Desiré Geldhof, in nr. 14 bootjesroeier Leopold Pieters, in nr. 16 Charles Van Praet, dagloner. In nr. 20 de douanier Henri Barbary, ernaast in nr. 22 Augustin Vanloo, dagloner, in nr. 26 de seiner Jan Pollet en gemeentebode Albert Pollet, in nr. 28 stukadoor Eugeen Michiels, in nr. 38 de mosselhandelaar Pieter Eerebout. Dan in de nrs. 40 en 42 twee bootjesroeiers: Charles en Pieter Hubrouck en in nr. 54, samen met caféhouder Benoit Tillon, Camiel Broucke, eveneens dagloner. Camiel Broucke werd geboren in Westkerke op donderdag 30 december 1880. Hij was de zoon van Karel en Sophia Steelandt. Hij huwde in Oostende op woensdag 1 maart 1899 met Josephine Willaert. Het echtpaar had vier zonen: Camiel, Cyril, Jules en Victor.

In 1927 woonden er ook nog de familie van kruidenier Steenacker in nr. 3, in nr. 21 caféhouder Mahieu, in nr. 23 Wathy eveneens kruidenier, in nr. 27 J. Buysse, slager, in nr. 35 de schoenmaker Elie Huysseune en zijn vrouw Jeannot, brave mensen, die later in de Eduard Hammanstraat nr. 36 woonden op de nieuwe Vuurtorenwijk. Ze waren bevriend met mijn grootouders. Zowat iedereen van de nieuwe wijk ging bij Elie voor het herstellen van zijn schoenen. Hij was dan ook zeer goed gekend. Zij hadden twee dochters: Denise, altijd primus op school en Jeaninne. Jeaninne was onderwijzeres en gaf les in het STIMO (Stedelijk Technisch Instituut voor Meisjes Oostende). In nr. 2 Delhaize en Cie, in nr. 4 caféhouder J. Huis en in nr. 6 zijn evenknie Henri Pyliser. In nr. 12 A. Bourgoignie, poelier, in nr. 16 vroedvrouw Augusta Vilain, in nr. 22 café 'In 't werkmanshuis' bij A. Everaert en wat verder in nr. 32 G. Hoste, winkelier in ijzerwaren.

1908, in de Loodsenstraat, vijf gezinnen: in nr. 6 Jozef Hendrycx, bootjesroeier, in nr. 9 nog een bootjesroeier: Pieter David en de, destijds in de Groenendijkwijk, goed gekende voerman-dagloner-caféhouder *'Lies Gebeurs'* Elisée Vangheluwe. *'Lies Gebeurs'* werd geboren in Bredene op 21 november 1868 en huwde er op 7 april 1894 met Anna David. Zij werd geboren in Bredene op 2 januari 1876. In nr. 14 Eduard Debeen, matroos bij de Staatsmarine en in nr. 16 de kleermaker Alexander Demey en Florimond Demey, matroos aan de maalboten.

In hetzelfde jaar in de Jacobsenstraat: in nr. 1 elektricien Lambert Nihoul, in nr. 3 de weduwe van Frans Cools en dagloner Jules Deputter. In nr. 17 Eugeen Brasseur, koperslager bij de Staatsmarine en in nr. 19 Hector Faes, administratief bediende bij de Staatsmarine. In 1927: in nr. 48 schilder Charles Lagrou, in nr. 52 bakker P. Tahon, in nr. 58 versierder S. Valkenburg.

In de in 1900 aangelegde Antoon Mouquéstraat: in nr. 13 matroos Isidoor Coopman, in nr. 15 zijn buurman Jan Helmoortel, dagloner, in nr. 17 Camiel Pincket eveneens dagloner, in nr. 21 handelaarsbediende Jules Vanackere en in nr. 23 bootjesroeier Henri Pincket. In nr. 2 Achiel Vandenabeele, dagloner, in nr. 4 Sebastiaan Roman eveneens dagloner, in nr. 10 Jean Oostyn werkman-kleermaker gehuwd met Germaine Vercnocke, in nr. 12 Jozef Deblauwe, dagloner, in nr. 16 de werkopzichter Achiel Breyne.

HALVE-MAAN, VUURTOREN EN VUURTORENWACHTERSHUIS

De omgeving van de Vuurtoren en Halve-Maan ca.1910.

DE TRAM

De tram die vanaf september 1903 de verbinding verzekerde tussen de oude Vuurtorenwijk en Oostende-stad. Foto ca. 1930.

In nr. 24 Leon Windig, dagloner, in nr. 26 Frederik Vanderschaeghe, dagloner, in nr. 30 de metser Julien Vandenkettel, in nr. 34 de timmerman Camiel Maes, in nr. 56 René Claeysens, metser-herbergier, in nr. 58 de koetsier Marcelin Masschaele en in nr. 60 handelaar Lievien Jonckheere komende van de Blankenbergestraat.

In de Werktuigkundigenstraat woonden in 1909 negen gezinnen: in nr. 35 bootjesroeier Pieter Douvere, in nr. 37 bootjesroeier Henri Saelens, in nr. 41 matroos aan de maalboten Jozef Huys, in nr. 43 voerman Alfons 'Fons' David gehuwd met Leonie Maertens en in nr. 45 dagloner Desiré Vandenbohede. In nr. 10 bootjesroeier Jaak Vandickel, in nr. 12 zijn collega Pieter Vanloo, in nr. 14 werkman Emiel Vandamme en in nr. 18 de kuiper Arthur Asseloot. In 1908 woonden er ook nog: in nr. 33 de dagloonster Hermine Allegoet, in nr. 34 Leonard Devriendt, machinist bij de koopvaardijvloot en Frans Devriendt, haarkapper, in nr. 35 Vincent Tebbe, dagloner samen met Frans Scheurs, matroos aan de maalboten, in nr. 36 een kleermakersgast Hector Ryckaseys en Edmond Devriendt, beambte bij de Douane, in nr. 37 de kolenhandelaar A. Vanderbusse.

Zijn boodschappen deed men in diverse kleine winkeltjes zoals dat van Emmerij in de Liefkemoeresstraat waar zowat alles te krijgen was. In dezelfde straat was ook een bijhuis van de 'Coo', het bij ons welbekende en destijds erg populaire "S. E. O. " (S(amenwerkende) M(aatschappij): Spaarzaamheid- Economie-Oostende).

In de Vuurtorensteenweg, tegen de vuurtoren, woonden in 1889 slechts negen families: een zekere baron van Deurne, eigenaar; brigadier van de douane P. Devriendt; telegrafist, S. Devriendt; caféhouder Pauwels; metser A. Declerck; de hoofdwaker J. Pollet en de wakers J. Bourgoignie en Charles Vanwonterghem.

In 1892 woonden er nog steeds negen families: in nr. 3 melkboer H. Vanhercke, in nr. 4 brigadier der douane A. Herreman, in nr. 5 douanebeambte A. Verheecke, in nr. 7 caféhouder A. Decler, in nr. 8 douanebeambte A. Verschelde, in nr. 10a nog steeds hoofdwaker J. Pollet en in 10b de bedienden L. Smagge en J. Bourgonie. In 1908 in nr. 1 ook nog het gezin van hoofdvuurtorenwachter Henri Devisscher en de vuurtorenwachters J. Troispont en Charles Lamoot.

In 1895-96, vanaf de vuurtoren naar het zuiden toe, stond een rij mooie woningen. In het hoekhuis met een gekanteeld torentje woonde de weduwe Surveillant met haar drie kinderen. Zij was boterhandelaarster. Aanliggend het estaminet van metser August Decler, in nr. 2 het café van stalmelker Modest Pauwels-Anna Rotsaert. Ernaast woonden broers en zuster Arthur, Achiel en Clothilde Vereecke. Arthur was schoenmaker. Verder, op de hoek met de Marinestraat, het atelier van kleermaker Rosseel, uit Slype aangespoeld; op de tegenoverliggende hoek de winkel van Maria Pauwels, dan nog een dubbelwoning met in het eerste deel een snoep- en droogviswinkel en in het tweede deel met erker, de beenhouwerij waar Jules Cousyn, '*Jul Tripe*' voor de ingezetenen, zijn klanten bediende.

Op de hoek met de Blankenbergestraat, in een huis met torentje, het estaminet van Pol Vanloo-Metser. Wat verder het café van Pieters en ernaast op de hoek met de Noordstraat het bijhuis van het gekende warenhuis van de gebroeders Delhaize '*Le lion*'. Daar tegenover op de andere hoek met de Noordstraat woonde de vissersfamilie Verbiest. Ze kwamen er wonen na de onteigening van de '*Mosselhouck*'. Albert Verbiest, één der zonen, bouwde later een huis in de Thomas Vanloostraat nr. 13 in de nieuwe wijk. Woonden er ook nog: aannemer Lingier, douanier Verschelde en cafébaas Constant Lagast. Verder nog kruidenier Devriendt en de garnaalhandel annex café van Pol Verbiest en zijn vrouw Elodie Vandenbussche. In 1927 woonden er ook: in nr. 46 Pincquet, eveneens caféhouder, in nr. 48 was het bijhuis van de S. E. O en in nr. 50 nog een caféhouder, de heer Vandeschenke. In nr. 64 woonde Jozef Welisky, steenkapper. Hij was afkomstig van Sprimont en daar geboren op 25 april 1879.

EEN ZICHT OP DE OMGEVING VAN DE VUURTORENWIJK

Zicht op de omgeving van de oude Vuurtorenwijk gezien vanaf het weststaketsel. Links in beeld de vuurtoren, de drie woningen van het personeel van de seinpost op het ooststaketsel met de toegang tot het staketsel. In het midden, op de havendijk, het gebouwtje waarin destijds een labo voor marien-biologisch onderzoek gevestigd was. Rechts de gebouwen en spuisluizen van de Leopoldsluis. In de achtergrond links huizen in de Victorialaan, in het midden de Fortstraat met de zusterschool en uiterst rechts huizen op de Vuurtorensteenweg.

Meer zuidelijk lag de *'lange reke'* een huizenrij met een twaalfstal identieke huisjes van eigenaar Henri Debacker-Achslogh. Hij baatte een café uit. Henri, die een welstellend burger was, werd op 15 oktober 1899 tot liberaal gemeenteraadslid gekozen in Oostende. Hij trad in functie op 1 januari 1900 en bleef in de Gemeenteraad tot 1907 jaar waarop hij uittredend was en zich niet meer herkiesbaar stelde. Het was de eerste keer dat de Vuurtorenwijk vertegenwoordigd was in de gemeenteraad. Men zou 63 jaar moeten wachten, tot 1970, om dit nog eens te zien gebeuren met Dokter Daniël Willaert op de lijst van de Katholieke Volkspartij (CVP). Achter de hoek van het café-hoekhuis woonde *'Tjenen'* Blomme. In de *'lange reke'* woonden samen met anderen, het echtpaar Eugène Bauwens-Bertha Rosseel met hun kinderen Arlette en Albert. Verstraete, bootsman bij de maalboten wiens zoon Edmond later schipper werd op de sleepdienst en Pol Desnerck, matroos op de *'Uitliggers'*, de lichtscheperen *'Wandelaar'* en *'Westhinder'* en vader van Henri Desnerck. Zij waren de overgroot- en grootvader van de bekende Roland Desnerck, auteur van het *'Oostends woordenboek'* en diverse andere werken.

Brood kocht men onder andere bij bakker Van Hifte in de Eduard Hammanstraat, bij Tahon en Verdonck in de Jacobsenstraat of nog bij Jan Devriendt in de Marinestraat nr. 35. De talrijke kinderen konden hun zeldzame zondagcentjes kwijt in het hen welbekende *'spekkenwinkeltje'* van *'Flavietje'* Deraeve in de Marinestraat, schuin tegenover de uitgang van de nonnenschool of bij *'Maatje'* in de Jacobsenstraat.

Het snoepwinkeltje van *'Maatje'* verhuisde later naar de Thomas Vanloostraat op de nieuwe Vuurtorenwijk. Het was er goed gelegen tussen de broeder- en stadsschool. Zo kreeg ze regelmatig de snoeplustige jeugd van beide scholen over de vloer. Haar man was groentenboer en leverde in de vijftiger jaren ook een tijd groenten aan de huishouding van het militair hospitaal waar mijn vader, adjudant Michaël Weise, toen hoofd van de huishouding was.

Zondag 20 september 1903 werd een hoogdag voor de wijk. Overal wapperden wimpels en vlaggen. Er waren triomfbogen opgericht waarin het woord *'Salve'* (gegroet-welkom) prijkte. Zo ontvingen de bewoners de stoomtram met hoogwaardigheidsbekleders: Burgemeester Pieters, de schepenen, de directeur van de trammaatschappij en anderen die de eerste tramtocht naar de wijk inreden. Aan de Leopoldsluis werden ze door het wijkfeestcomité verwelkomd. Het muziekkorps *'Altijd hoger'* speelde het vaderlands lied en er werden toespraken gehouden. De burgemeester deed beloften inzake het plaveien van de straten en terwijl de fanfare er lustig op los speelde, werden duizend duiven gelost.

Rond 17 uur keerde het gezelschap terug naar Oostende. De dag werd besloten met grootse volksfeesten: mastklimmen, bollen, boogschieten, en andere. Vanaf maandag 21 september kon men de stoomtram drieëntwintig maal per dag zien voorbijrijden. Een tramreis kostte 10 centiem. De *'Kluttetram'* deed zijn opgemerkte intrede en de wijk had eindelijk zijn lang verwachte verbinding met de stad.

Nu en dan werd er op de wijk een druk bijgewoond *'stiksje'* opgevoerd. Daarvoor zorgden enkele amateurtoneelspelers die dan optraden in één of ander achterzaaltje. Spijtig genoeg was de wijk soms ook het toneel van één of ander echt menselijk drama zoals toen Emma David, echtgenote van Henri Belpaeme uit de Werktuigkundigestraat nr. 25, wiens man zich tijdens de oorlog in Amerika bevond, op 25 februari 1916 haar driejarige zoontje Edmond verloor. Het kindje had zich ernstig verbrand toen het tijdens haar afwezigheid, samen met zijn vijfjarig zusje Germaine, met lucifers gespeeld had. Of toen het dochtertje van Damien Waeghe, Irmaatje, tijdens de kermis van de schommel viel en aan de gevolgen van haar val overleed. Of nog toen Pieter *'zotte Nanne'* Coelus, een gevaarlijk heerschap, in een bui van razernij doch met voorbedachtheid, zijn moeder en zuster vermoordde en een buurvrouw ernstig verwondde met bijlagen. Hij had zijn zuster vooraf verwittigd dat hij ze zou ombrengen. Toen hij de daad bij het woord voegde en zijn moeder er poogde tussen te komen, viel zij als eerste slachtoffer. Hij werd reeds vroeger al eens gearresteerd op verdenking van moord omdat hij één van de gebroeders Verbiest, die toen nog op de *'Mosselhock'* woonden, in het sas geduwd had waarbij de ongelukkige verdronk. Alhoewel hij de feiten bekend had liet men hem na acht dagen gaan. Blijkbaar hechtte men toen aan zijn bekentenis niet veel belang met alle latere gevolgen vandien.

DE FORTSTRAAT

De zusterschool 'Instituut van St. Jozef' in de Fortstraat anno 1920.

DE VICTORIALAAN

Zicht op een deel van de Victorialaan gezien vanaf de Blankenbergestraat anno 1920.

Onderwijs

Op het einde van de 18de en begin 19de eeuw was er nog veel analfabetisme. In de talrijke arme kroostrijke gezinnen van de wijk leefde de jeugd op straat of moesten de kinderen reeds jong 'het gareel aantrekken' zoals men zegt. Elke frank was in deze arme gezinnen immers welkom. De sociale toestand van de vissersbevolking was erbarmelijk: zwaar werk voor kleine verdiensten. Vader was op zee en moeder breide netten of leurde met garnaal of vis. Hun kinderen moesten vaak alleen hun plan trekken. Schoolplicht bestond niet, die kwam er slechts effectief in 1920. Bovendien waren er in die tijd in de wijk geen scholen. De meest begoeden stuurden hun kinderen naar scholen in Oostende. Andere kinderen liepen school in de Fregatstraat op het Hazegras. Het oprichten van lokale scholen zou hierin echter spoedig verandering brengen.

Vanaf 1896 groeide de oorspronkelijke bevolking van de wijk snel aan. Inwijkelingen uit de in 1900 onteigende en gesloopte '*Mosselhouck*' en later, bij de uitbouw van de werkplaatsen van het Zeewezen, personeel van de Staatsmarine en een aantal arbeiders die de nieuwe dokken hielpen delven en de erbijhorende haveninfrastructuur bouwden, kwamen in de wijk wonen.

Ook het Bredense onderwijzerskoppel Gustaaf Leon Vandenberghe (1866-1930), zoon van Pieter en Carolina Breemersch, en zijn echtgenote Maria Eugenie Van Mallegem vestigden zich in 1890 in de Fortstraat nr. 6. Ze kwamen van Sas-Slijkens waar ze beiden in het gemeentelijk lager onderwijs stonden. De nood aan onderricht van de talrijke ongeletterde straatlopertjes en hun soms al even analfabete ouders zette de heer Vandenberghe aan tot het geven van enig kosteloos onderwijs aan kinderen en volwassenen. Die lessen vonden plaats in een leegstaand huisje in de Blankenbergestraat hem ter beschikking gesteld door de familie Vandendriessche.

Niet zonder moeite en slechts na lang en herhaaldelijk aandringen kreeg deze gedreven pionier van het Oostendse stadsbestuur gedaan dat er een officiële school in de wijk werd gebouwd. Op 4 maart 1896 werd daartoe een stuk grond aangekocht tussen de Blankenberge- en Marinestraat. De bouwfirma Pauwels-Van Dycke bouwde er de gemengde stadsschool nr. 3 waarvan de jongensafdeling op 19 juli 1898 haar deuren opende. De meisjesafdeling ging van start op 8 september van hetzelfde jaar.

De leiding van de school werd door het liberale Oostendse stadsbestuur opgedragen aan de heer Philidoor Vandenabeele, een zielsverwant. Het was een politiek getinte aanstelling, tegenhanger voor pastoor Patfoort. De promotor van de school, de heer Gustaaf Vandenberghe werd eerst onderwijzer voor de jongens en vanaf 1916 schoolhoofd. De heren Désiré Broucke, H. Bruynoghe en V. Dekeyser waren hem ondertussen in deze bestuursfunctie voorafgegaan. Zijn echtgenote, onderwijzeres Maria Van Malleghe, die hij in 1888 huwde, onderwees de meisjes. Zij was afkomstig van Melden in Oost-Vlaanderen. De onderwijzeressen Hélène Doorme, Jeanne Vandensplassche en Marie-Jeanne Rondelez stonden in voor de jongsten in het bewaarschooltje, dat in 1922 vijfendertig kleuters telde. Vanaf 1916 bestond het onderwijzend personeel uit de heren Vanhoutte en Patfoort voor de jongens en de dames Alice en Margriet Vanmassenhove voor de meisjes.

Dat de school beantwoordde aan een reële nood bleek al snel wanneer de schoolbevolking reeds in het eerste schooljaar aangroeide tot 316 leerlingen. Uitbreiding drong zich dan ook al spoedig op.

De stad kocht opnieuw een stuk grond ditmaal in de Jacobsenstraat waarop een jongensschool gebouwd werd die op 3 mei 1900 zijn deuren opende. Zo werden de jongens weer van de meisjes gescheiden. Deze oorspronkelijke vorm van gemengde school was blijkbaar haar tijd te ver vooruit om een slaagkans te hebben.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werden beide scholen bezet, eerst door Belgische troepen en nadien door de Duitsers. De meisjesschool in de Blankenbergestraat werd marinekazerne, de jongensschool in de Jacobsenstraat troepenkasern. Ze stalden er ook hun paarden. De leerlingen werden opgevangen en het onderwijs werd vanaf 6 februari 1915 verder gezet in enkele leegstaande huizen in de Antoine Mouquéstraat, in de Noordstraat nr. 6 en in het huis van de heer Hyppoliet Willaert in de Edward Hammanstraat. De schoolgebouwen, door de Duitsers verlaten in oktober 1918, waren zo erg beschadigd dat ze slechts in 1919 weer in gebruik genomen konden worden.

DE SCHOOL VAN DE ZUSTERS VAN St. JOZEF OP DE OUDE VUURTORENWIJK

De 26 meisjes van het 1e studiejaar van de zusterschool op de Oude Vuurtorenwijk in 1914.
Op de onderste rij, 3e van rechts Irma Maria Saelens.

De 67 kleuters van de "Classe gardienne des Soeurs de St. Joseph" op de Oude Vuurtorenwijk in 1908.
Op de onderste rij, 2e van rechts Irma Maria Saelens.

In het begin van de twintiger jaren richtte de heer Gustaaf Vandenberghe in de Blankenbergestraat ook nog een speelschool op. Het lag in zijn bedoeling de talrijke kinderen die tijdens de vakantie wat doelloos op straat rondliepen, de mogelijkheid te bieden veilig te spelen onder toezicht. Deze 'Vakantieschool' was later ook toegankelijk voor kinderen die niet in de Vuurtorenwijk woonden. Voor hen liet de heer Georges Maquet, die het initiatief steunde, op eigen kosten een stadstram inleggen. Later werd dit initiatief door de stedelijke overheid overgenomen en uitgebreid. De 'S. A. Ostende-Plage' richtte in 1935 op het poloplein bij het fort Napoleon een vakantieschool op waar alle kinderen uit het Oostendse terecht konden. Daartoe werden aan de voet van de duinen enkele barakken en een keuken gebouwd. Een lange stadstram bracht toen dagelijks de kinderen ter plaatse. Meestal waren dit kinderen uit minder welstellende arbeidersgezinnen. Deze vakantieschool kende een overdonderend succes. Op twee jaar tijd groeide ze uit van 467 kinderen in 1935 naar 891 kinderen in 1937. Het kostte hun ouders één frank per dag middagmaal inbegrepen. In de naoorlogse periode, in de jaren 1950-51, werd de vakantieschool ondergebracht in het fort Napoleon.

De heer Vandenberghe werd voor zijn veelzijdige en ingrijpende inzet nooit beloond. De in 1930, jaar van zijn overlijden, opgerichte stadsschool in de nieuwe wijk kreeg in 1954 de naam van Dokter Eduard Moreaux, burgemeester van Oostende ten tijde van de uitbouw van de nieuwe Vuurtorenwijk. De huidige stedelijke vakantieschool opgericht in 1957 werd 'Openluchtcentrum duin en zee'. Het zou mooi zijn moest men, als postume hulde, eens zijn naam aan één van de gebouwen van het centrum geven.

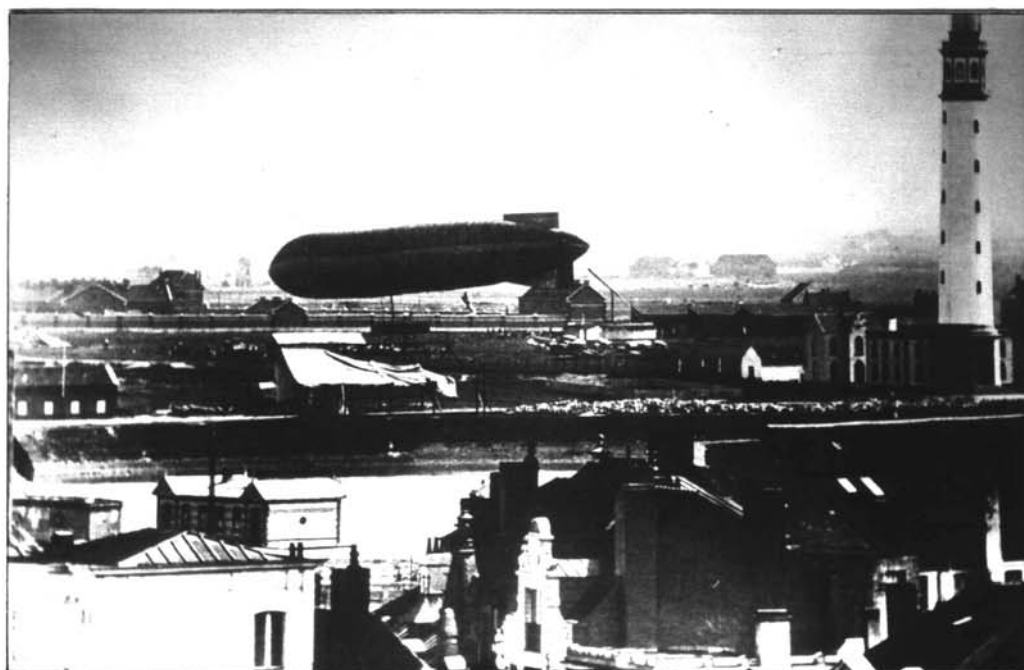
In 1930 bouwde aannemer Isidoor Lingier uit Bredene de huidige Dokter Eduard Moreauxschool op de nieuwe Vuurtorenwijk. Bij de teloorgang van de oude wijk verhuisden beide stadsscholen naar deze nieuwbouw. De jongensschool lag in de Thomas Vanloostraat, de meisjesschool aanliggend in de De Rudderstraat, de kleuterschool op de hoek van de Thomas Vanloostraat met de Schietbaanstraat. Door oorlogsomstandigheden gedwongen zullen daar vanaf eind 1940 de eerste echt gemengde klassen ingericht worden. Ik ben er na de kleuterschool nog zeven jaar leerling geweest waarbij ik in het zesde leerjaar, onder de leiding van een uitstekende en door de kinderen erg geachte onderwijzer, de heer André Nolf (1909-1992), in een gemengde klas terecht kwam. Je hoorde ons over deze innovatie niet klagen. Nu is gemengd onderwijs uit onze moderne samenleving niet meer weg te denken.

DE VUURTORENWEG

Zicht op de Vuurtorenweg met rechts in beeld, op de hoek van de Noordstraat, de winkel van Delhaize en ernaast het café van A.Pieters.

EERSTE WERELDOORLOG

Het luchtschip 'Astra Torres' en vliegtuigen van het Eastchurch Squadron van het Engelse 'Royal Flying Corps' in het poloplein augustus 1914. In de achtergrond links in beeld het militair hospitaal en rechts achteraan de hoeve van de familie Metsu.

Pastoor Leopold Soenens van het Hazegras had reeds in 1895 een gemengde vrije school opgericht. Van een rijke weldoenster, Mevrouw Staessens, kreeg hij daartoe een paar huisjes in de Fortstraat. Een drietal zusters Jozefienen van het Hazegras kwamen er dagelijks les geven. Het dagelijkse schoolgeld bedroeg één cent.

In de winter betaalden de leerlingen ook nog een eenmalige bijdrage van een halve frank 'kolengeld'. De twee laagste leerjaren waren gemengd. De hoogste klas was alleen voor meisjes. Dit schooltje werd in 1897 en 1898 met twee klassen en in hetzelfde jaar met klooster en kapel uitgebreid. Ook deze gemengde school zal zich in 1908 opsplitsen in een afzonderlijke jongens- en meisjesschool.

Eerste lesgevers in de broederschool in de Eduard Hammanstraat nr. 24 waren broeders uit de kleine orde der 'Broeders van Dale'. Toen ze in 1924 Oostende verlieten, werden ze vervangen door de 'Broeders van Liefde'. De school telde toen 167 leerlingen verdeeld over vijf klassen. Eén van de leraars, 'broeder Oscar', Jan Spaepen, heb ik zeer goed gekend. Na eerst leraar geweest te zijn in de oude en nieuwe wijk werd hij op 1 september 1938 aangesteld als schoolhoofd in de nieuwe wijk. Hij bleef in functie tot 31 augustus 1946. Ik herinner me hem als een sportieve, opgeruimde, vriendelijke en goedhartige man met een hart voor kinderen. Alhoewel ik naar de stadsschool ging mocht ik van hem meezingen in het kerkkoor, dat uitsluitend bestond uit leerlingen van de broederschool. Ik was toen tien jaar oud.

De broederschool die op 4 september 1917 beschadigd werd bij een inschieten uit zee waarbij dertien legerpaarden sneuvelden, werd op 19 januari 1918 weer zwaar beschadigd tijdens een artillerieduel. In 1930 werd begonnen met de bouw van een nieuwe broederschool in de Thomas Vanloostraat in de nieuwe Vuurtorenwijk. Deze naar Sint-Antonius genoemde school was in 1931 klaar. De meisjes- en kleuterschool verhuisde naar de Stokerstraat naast het nonnenklooster van de congregatie van de 'Zusters van Sint-Jozef'. Zo waren in de wijk alle godsdienstig-ethische strekkingen vertegenwoordigd.

Kunstenars op de wijk

De bekende Vlaamse expressionistische schilder van stoere vissers, zeezichten, forse boeren en landschappen en meester van de moderne schilderkunst Constant Permeke (1886-1952) was een "*Oede Viertorenoare*".

Geboren in Antwerpen bracht hij vanaf 1892 een stuk van zijn leven door tussen de vissers, de duinen en de zee. Zijn vader Henri gaf les aan de Oostendse Kunstacademie en was conservator van het Museum voor Schone Kunsten. Van 1909 tot 1912 woonde Permeke in Latem. Na zijn huwelijk met de Brugse Maria '*Mieke*' Delaere woonde hij, met uitzondering van de oorlogsjaren, van 1912 tot 1922 op de '*Viertorre*' in de Fortstraat nr. 9. Hij kende immers de wijk goed want hij kwam er reeds als kind, op schoolvrije donderdagmiddagen, met vriendjes spelen. Hij zal er zijn glansperiode beleven.

Zijn atelier bevond zich vóór de Eerste Wereldoorlog in de Jacobsenstraat waar ook, de toen 31-jarige autodidact, Leon Spilliaert, een ander Oostends schilder en voorloper van het surrealisme werkte. Spilliaert was bekend voor zijn marines, duin- en havenzichten, aquarellen en gouaches. Een werk dat hij maakte in 1910 noemde hij ten andere '*De Vuurtoren*'.

Permeke was een eenvoudig, rondborstig man die zich onwennig bewoog in het burgerlijk stadsmilieu. Hij leefde liever in de volksbuurten tussen vissers en ander eenvoudig volk door wie hij zich aanvaard voelde. Hij werd in 1914, zwaar gewond aan het front in Duffel, naar Engeland afgevoerd waar hij verbleef tot hij in 1919 opnieuw zijn intrek nam in zijn fors gehavend huis in de Fortstraat dat hij eigenhandig herstelde. Hij was weer thuis. Zijn gezin had het toen allesbehalve breed. Hij schilderde strand en duinen, de onstuimige, rusteloze zee en de visser in zijn ruw en hard bestaan. Harde, taaie koppen weergegeven in bruin en andere donkere tinten. Tussen 1919 en 1922 schilderde hij een aantal figuren en taferelen over het volksleven in de wijk waaronder '*Vissersvrouwen*', '*De twee roeiers*', '*Vrouw met de haarwring*', '*De veerman*', '*De Noordzee*', '*Breiende vrouwen*', '*De landloper*', '*De kermis*', '*Oostendse vissers*', '*Vrouw met korf*', '*De twee roeiers*', '*De papeter*', '*De verloofden*', '*De zeebonken*', '*Zittende visser*', '*Breiende vrouw*', '*Vrouw met sjaal*', '*Vrouw die brood snijdt*', en andere.

Zijn kunst was toen ver van populair. Het gewone volk begreep zijn werk niet en het kunstminnende publiek vond het lelijk omdat het zo afweek van de traditionele regels en stromingen in de schilderkunst. Hij bleef echter zichzelf en bleef schilderen zoals hij het wilde en niet om het publiek te behagen. Hij werd één van onze grote Oostendse en Vlaamse schilders.

In 1922, toen het toekomstig lot van de wijk meer vorm kreeg en het slechtste liet vermoeden, verhuisde hij. Net op tijd want zijn woning in de Fortstraat was bij de eersten die afgebroken werden. Hij trok eerst naar Stene, dan naar Oostende, tussen 1923-24 naar Astene, terug naar Oostende en vanaf 1926 naar Jabbeke waar hij een woning met atelier liet bouwen waar nu het huidige Permeke museum gevestigd is. Hij schilderde nu de noeste, met het land vergroeide boerenmensen. Constant Permeke stierf in 1952. In de Sint-Antoniuskerk op de Vuurtorenwijk hangt een door hem gerestaureerd schilderij, 'Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand', een drieluik uit 1921 van de hand van kunstschilder Beryngier uit Nevele, die hiervoor 1030 frank ontving.

De Eerste Wereldoorlog

Op 4 augustus 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Zoals overal zouden deze oorlogsjaren ook aan deze, wel erg beproefde, wijk niet onopgemerkt voorbijgaan.

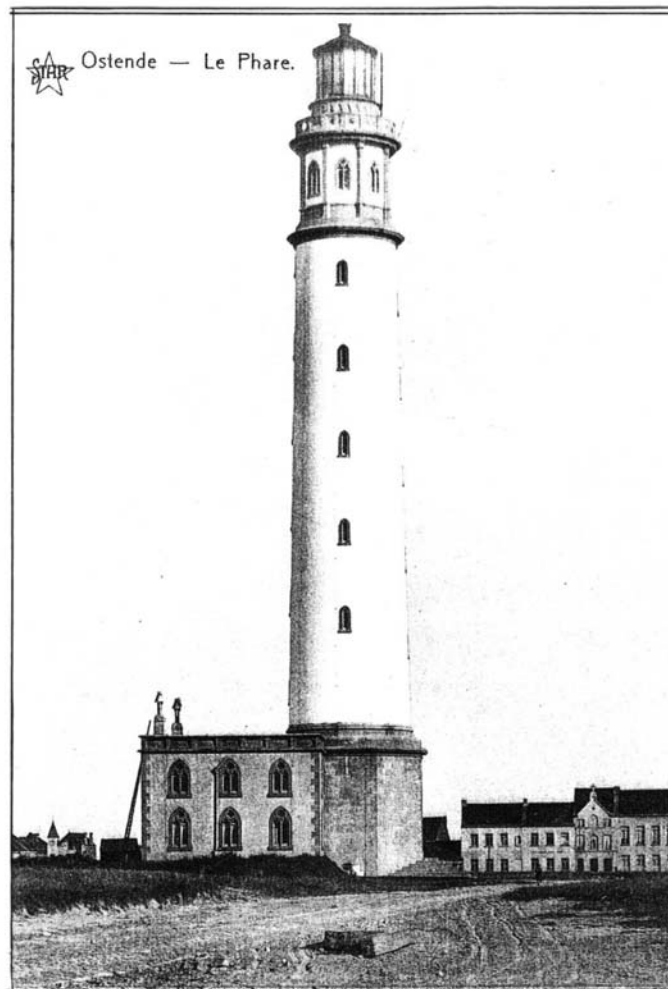
Reeds op 17 augustus werden tien vliegtuigen en een luchtschip van het Engelse *'Royal Flying Corps'*, het *'Eastchurch Squadron'* van de Marinevliegdiens, in de wijk gestationeerd. Uit Brussel kwamen ook nog acht Franse vliegtuigen. Baron Raoul de Vrière werd belast met het toezicht op de toestellen. Ze bezetten het koersplein, de *'polo'*, een braak terrein tussen de vuurtoren en het Militair Hospitaal. In de dertiger jaren kwamen schaapherders er nog af en toe hun kudde weiden. Vóór de Tweede Wereldoorlog was dit terrein het favoriete speelplein van de omwonende jeugd. We speelden er voetbal, lieten er onze zelfgemaakte vliegers op, zochten er vogelnesten of schoten er om ter hoogst met pijl en boog. In de winter, toen de grote, door herfstregens ondergelopen, vlakke toegevroren was, speelden we er met onze sleden of werd er geschaatst.

Ons leger, dat slechts voet voor voet ons grondgebied prijs gaf, trok zich langzaam terug achter de IJzer. Al wie daartoe de mogelijkheid had, vluchtte naar het neutrale Nederland, Frankrijk of Engeland. Zo ook mijn grootvader Theophiel Saelens en zijn broer August, die beiden naar Frankrijk trokken. Veel visserfamilies staken, soms in kleine bootjes, het kanaal over.

Op 13 oktober verlieten de laatste Belgische soldaten de wijk. Op 14 oktober, terwijl een voorpost van het Duits leger reeds Bredene bezette, verliet het laatste schip Oostende. Eén dag later werd Oostende bezet en op 16 oktober verschenen de eerste Duitsers op de Vuurtorenwijk. Ze bezetten de scholen, het fort Napoleon en het Militair Hospitaal, dat vanaf de 23ste al vol lag met zieken en gewonden. Vanaf de 26ste stelden ze geschut op rond de vuurtoren. In de omgeving van het fort werden loopgraven aangelegd en bunkers gebouwd.

In de beginfase van de oorlog beleefde hoofdvuurtorenwachter E. Debruyne een hachelijk avontuur. Toen hij gewoontegetrouw 's avonds de vuurtoren in werking stelde werd hij door de Duitsers, die er hem van verdachten signalen te geven aan Engelse oorlogsschepen, aangehouden, tegen de muur van de toren gezet en ei zó na met heel zijn familie gefusilleerd.

DE TWEDE VUURTOREN

Deze vuurtoren was de eerste die in 1859 op de oosteroever gebouwd werd. Ze werd door de Duitse bezetter opgeblazen in september 1915 nadat ze door Engels scheepsgeschut beschadigd werd. Achter de toren ziet men de Fortstraat met rechts in beeld de meisjesschool van de 'Soeurs de St. Joseph'. In 1924 bouwde men een nieuwe vuurtoren die op haar beurt op 03 september 1944 door de Duitsers opgeblazen werd. Sinds 1949 staat op dezelfde plaats onze huidige, 65 meter hoge, 'Lange Nelle'. Foto ca. 1910.

Door tussenkomst van de pastoor en een Duitse marineofficier kon deze executie gelukkig in extremis verhinderd worden. De vuurtoren werd onmiddellijk gesloten en hij werd met zijn gezin uit zijn ambtswoning gezet.

Begin april 1915 maakten de Duitsers tussen de Fortstraat en de duinen de batterij *'Hindenburg'* operationeel. Zijn vier 280mm kanonnen werden op dinsdag 6 april na de middag, na het inschieten met elk zes granaten van 400 kg, door ingenieurs van de *'Krupp'* fabriek, goedgekeurd. Toen had de bezetter reeds de batterij *'Eylau'* in stelling gebracht op de Halve-Maan, de batterij *'Friedrich'* in de duinen ter hoogte van het fort Napoleon en de batterij *'Blucher'* aan de Leopoldsluis. Nabij de werkhuizen van het Zeewezen stond ook nog de luchtafweerbatterij *'Großherzog'* bestaande uit vier zware 88mm luchtafweerkanonnen. In de duinen achter het huidige ouderlingentehuis Godtschalck lag dan nog de batterij *'Irene'*. Naarmate de oorlog verliep bouwden de Duitsers in de omgeving steeds meer en meer militaire steunpunten en versterkingen.

De *'Viertorre'* zat letterlijk midden in een kruitvat en kreeg het tijdens de vier lange oorlogsjaren dan ook hard te verduren. De wijk werd regelmatig gebombardeerd uit de lucht of door inschieten door verdragende artillerie uit Nieuwpoort of door geallieerde oorlogsschepen uit zee.

Er vielen niet alleen 38 burgerlijke slachtoffers maar ook veel gewonden waaronder mijn tante Bertha Maria Saelens (1901-1967). Op woensdag 16 juni 1915 rond 12 uur stond ze op het voetpad vóór de deur van hun huis in de Marinestraat nr. 24 met haar nichtje Madeleine Defraye naar een overkomend vliegtuig te kijken waarop hevig geschoten werd toen plots een terugvallende luchtafweergranaat vlak voor hen in de straat viel en ontplofte. Ze werd door de granaatscherven ernstig verwond over heel haar lichaam. De kleine Madeleine liep een ernstige been- en voetkwetsuur op. In het hospitaal zal men uit haar been drie grote stukken schrapnel verwijderen. Beide kinderen, die veel bloed verloren, werden door moeder Saelens en enkele buurvrouwen opgenomen en onmiddellijk verzorgd. Kort daarop werden ze door Duitse militairen overgebracht naar het noodhospitaal in het *'Hotel de la Marine'*, gelegen in de Kapellestraat op de hoek met de Ooststraat, waar ze slechts op donderdag 16 september ontslagen werden. Bertha moest echter nog onder dokterscontrole blijven. Op zondag 24 maart 1918 werd mijn moeder Irma Saelens (1903-1996), bij een inschieten op Oostende door de Engelse Marine, eveneens door granaatscherven gewond aan het linkerbeen. Ze was 15 jaar oud en woonde toen in de Avisostraat 77. Er was ook heel wat stoffelijke schade in de wijk.

De lijst van de dodelijk getroffen slachtoffers tengevolge van luchtbombardementen, zoals ze voorkwamen op het gedachtenisprentje bij de herdenkingsdienst op Allerzielen (2 november) 1919, waren:

1. Vansteen Desiré: geboren in Oostende op 9-05-1899 en overleden op 16-02-1915.
2. Hubert Agnes: geboren in Bredene op 4-12-1837 en overleden op 22-03-1915.
3. Wauters Antoon: geboren in Oostende op 11-04-1867 en overleden op 16-04-1915.
4. Vanpraet Marie: geboren in Bredene op 13-12-1882 en overleden op 12-08-1915.
5. Watty Eugenie: geboren in Bekegem op 12-06-1864 en overleden op 1-06-1917.
6. Maertens Magdalena: geboren in Oostende op 5-03-1899 en overleden op 1-06-1917.
7. Maertens Cesarine: geboren in Oostende op 8-06-1902 en overleden op 1-06-1917.
8. Pauwels Angèle: geboren in Oostende op 31-08-1898 en overleden op 8-10-1917.
9. Marlein August: geboren in Bredene op 16-11-1868 en overleden op 11-06-1918.
10. Vercruysse Frans: geboren in Bredene op 4-02-1838 en overleden op 21-06-1918.
11. Bentein Pieter: geboren in Vlissegem op 16-09-1850 en overleden op 13-07-1918.
12. Cools Alfons: geboren in Oostende op 12-10-1901 en overleden op 9-08-1918.
13. Cools Frans: geboren in Oostende op 9-10-1906 en overleden op 9-08-1918.
14. Carette Valerie: geboren in Wenduine op 15-04-1881 en overleden op 13-08-1918.
15. Slock Leon: geboren in Kluysen op 6-03-1852 en overleden op 5-10-1918.

Werden gedood bij een beschieting:

1. Rotsaert Anna: geboren in Bredene op 6-04-1839 en overleden op 7-09-1915.
2. Asseloot Jan: geboren in Oostende op 4-07-1902 en overleden op 7-09-1915.
3. Moerman Emiel: geboren in Middelkerke op 22-03-1873 en overleden op 5-06-1917.
4. Maertens Kamiel: geboren in Oostende op 15-07-1901 en overleden op 25-09-1917.

5. Belpaeme Odo: geboren in Oostende op 5-10-1900 en overleden op 19-01-1918.

Werden gedood door andere oorzaken:

1. Bauwens Edmond: geboren op 27-06-1887 en overleden op 8-11-1914.
2. Pollet Albert: geboren op 19-01-1890 en overleden op 11-01-1916.
3. Vanhove Jean: geboren op 30-01-1855 en overleden op 31-01-1918.
4. Metsu Omer: geboren op 1-09-1909 en overleden op 8-05-1917.
5. Pauwels Georgine: geboren op 13-05-1899 en overleden op 3-11-1918.
6. Carbon Frans: geboren in Oostende op 11-02-1899 en vergaan op zee in november 1916.

Een eerste dodelijk slachtoffer, Edmond Bauwens, spoorwegarbeider en 26 jaar oud, viel op 8 november 1914. Hij was op weg om konijneneten te halen toen hem in de Kongolaan een auto met Duitsers voorbijreed waarvan één der inzittenden hem gebood te stoppen. Hij hoorde dit blijkbaar niet en vervolgde zijn weg waarop één van de Duitsers op hem schoot. De jongen werd dodelijk getroffen in zijn buik en bil en overleed later in het militair hospitaal aan zijn verwondingen. Schrijnend detail: het onschuldige slachtoffer stond op trouwen. Het toeval wilde dat de soldaat die op hem schoot, ingekwartierd was bij zijn toekomstige schoonmoeder. Hij beweerde verplicht geweest te zijn te schieten.

Gedurende het oorlogsjaar 1915 werd de wijk maar liefst veertienmaal gebombardeerd uit de lucht en een paar keer uit zee. Bij het eerste luchtbombardement op 23 maart 1915 onderging de wijk haar vuurdoop. Rond 8 uur viel een bom in de Liefkemoresstraat op de woning nr. 36 van Agnes Hubert, weduwe van Frans Maes en haar zoon August. De 76-jarige vrouw werd op slag gedood. Haar zoon kwam er met de schrik vanaf. Een tweede bom viel in de Noordstraat vóór nr. 54, de herberg van de familie Benoit Tillon. Zijn vrouw en zijn dochter werden licht gewond. In dezelfde straat kwam een bom terecht op de koer van nr. 41 bewoond door het gezin Van Praet zonder slachtoffers te maken. Ook het huisje van weduwe Lingier werd getroffen. De 78-jarige vrouw, die in bed lag, liep dodelijke verwondingen op aan het hoofd. Haar zoon bleef ongedeerd. In heel wat aanliggende straten sneuvelden er ruiten. De drie bommen vielen op minder dan 25 meter van elkaar. Omdat de villa zichtbaar was vanuit zee begonnen de Duitsers op 5 maart met de gedeeltelijke afbraak van het landhuis van M. Deneuter, mede-eigenaar van de 'boxen', in de Fortstraat.

Op 11 april rond 10.30 uur nieuwe luchtaanval. Drie vliegtuigen overvlogen de wijk. Ze wierpen bommen nabij de werkhuizen van het Zeewezen op de luchtafweerbatterij 'Großherzog' waarbij verscheidene soldaten gedood werden. Een niet-ontplofte schrapnel van de Duitse luchtafweer kwam terecht in het kolenperk van het Zeewezen en verwondde er de 15-jarige Honoré Degrijse, zoon van weduwe Karel Degrijse uit de Liefkemoresstraat ernstig aan hals, lenden en arm. De knaap was op weg om bij de werkhuizen van het Zeewezen wasgoed op te halen en had zich bij de aanvang van het schieten in veiligheid gebracht onder een spoorwegwagon. Zijn vader, die klokkenluider was in Ichtegem, was enkele jaren voordien bij het uitoefenen van zijn functie om het leven gekomen.

Op 16 april om 11.30 uur vielen opnieuw bommen op de wijk. Een treffer op het huis van barbier Henri Jozef Willaert in de Eduard Hammanstraat verwondde zijn oude moeder Francisca Vandenbussche.

In de Stokerstraat.

In de Avisostraat.

DE BOMBARDEMENTEN VAN 1 JUNI 1917.

Zicht op de getroffen huizen in de Stokerstraat.

De Avisostraat. Ook de Duitsers staken soms een handje toe.

**DE OUDE VUURTORENWIJK EN
DE BATTERIJ HINDENBURG IN 1918.**

Luchtfoto van de Oude Vuurtorenwijk, de batterij Hindenburg en de vele versterkingen rond het fort Napoleon genomen op 13 maart 1918. Rechts onder de batterij, langs de Fortstraat: de "Boxen".

Henri had daags ervoor zijn vader Henri-senior begraven. Henri werd geboren in Vlissegem op zondag 15 maart 1846. Hij huwde op maandag 8 juli 1872 met Louise Francisca Crochart. Het koppel had vijf kinderen: Camiel, Gustaaf, Jules, Josephine en Maria Ludovica. Gustaaf werd stoker bij het Zeewezen. Enkele huizen verder, op de hoek van de Noordstraat- Eduard Hammanstraat treft een brisantbom het café-koffiehuis van Antoon Wauters. De 48-jarige herbergier-werkopzichter geboren op 11 april 1867, wordt door een scherp dodelijk getroffen in het achterhoofd. Zijn vrouw en drie dochters verbleven sedert oktober vorig jaar in Engeland, zijn twee zonen aan het front. De arme man was korte tijd voor zijn dood nog aan de deur van zijn herberg in gesprek met Julie Vandenbussche de, echtgenote van Henri Belpaeme, waarbij hij zich vragen stelde over het lot van zijn vrouw en kinderen. Enkele ogenblikken later was hij dood. In de Liefkemoresstraat valt ook nog een bom op de koer van David Everaert en verwondt er Eugeen Borgoo aan de arm en mevrouw Clayes aan het rechterbeen. Een bom die op de kaai valt tegenover de stapelhuizen van de Cockerillboten, doodt Leopold Van Blaere, twee Duitse werklieden en verwondt ook nog vijf soldaten.

Op maandag 25 april rond 12 uur vielen zes brisantbommen op de wijk. Een eerste in de Eduard Hammanstraat op het huis nr. 9 van timmerman Hipoliet Willaert met zware schade tot gevolg. Zijn schoonmoeder Louise Marie Elsmoortel '*Meetje Osstyn*', 80 jaar oud, die de dag ervoor haar man Leopold begraven had en nog onder de indruk van dit gebeuren in bed moest blijven, wordt gewond aan het hoofd. Ze wordt overgebracht naar het '*Hotel de la Marine*'. Een tweede, eveneens in de Eduard Hammanstraat, vóór het huis van Bultiau. Een derde en een vierde vallen naast en op nr. 25 waar brand uitbreekt. De vijfde valt achter het huis van weduwe Van Hyfte op de koer van nr. 58 van de Liefkemoresstraat bewoond door bootjesroeier Louis David. Zijn vrouw Hortense Everaert wordt erg gewond aan het rechterbeen. Ten slotte valt de zesde midden in de Liefkemoresstraat vóór het huis nr. 60 en slaat er een put van anderhalve meter diameter en circa zestig centimeter diep.

Veel huizen in de omgeving lopen schade op. Pastoor Jules Patfoort biedt de getroffen gezinnen een onderkomen aan in één van zijn huizen in de Jacobsenstraat. De zwaar getroffen familie Willaert neemt het aanbod aan. '*Meetje Osstyn*' die na haar hospitalisatie genezen naar huis terugkeerde, zal er op 19 juni overlijden. Zij werd geboren in Bredene op 18 september 1835 als dochter van Pieter en Catharina Caddock.

Ze huwde in Bredene op 7 september 1858 met Leopold Eduard Osstyn, geboren in Bredene op 16 juli 1832 als zoon van Gregorius en Anna Maria Crelly. Leopold overleed in de Vuurtorenwijk op 23 april 1915 twee dagen vóór het bombardement.

Op zaterdag 3 juli rond 10. 20 uur vallen opnieuw zes bommen op de wijk. Eén bom in de keuken van het huis nr. 55 op de hoek Vuurtorensteenweg-Liefkemoresstraat waar Jozef Welisky herberg houdt. Een tweede valt vóór het huis nr. 58. Een derde vóór het huis nr. 65 bewoond door de brigadier der Douane Henri Depuydt. Er valt ook nog een vierde bom in het veld vóór het huis van de familie van herbergier Charles Pauwels-Cloet. De twee laatsten vielen wat verder op een open plaats. Alle huizen van de *'lange reke'* zoals dit deel van de Vuurtorensteenweg genoemd werd, worden beschadigd. Ook de nrs. 9, 17 en 25 in de Eduard Hammanstraat, nr. 58 in de Liefkemoresstraat en nr. 24 in de Marinestraat werden getroffen.

Op vrijdag 27 augustus rond 23. 30 uur was de Stokerstraat aan de beurt. Een voltreffer vernieldt er nr. 76 de woning van Marie Sophie Van Praet, echtgenote van de 29-jarige Prosper Adolf Maertens. De 34-jarige vrouw van wie de man als krijgsgevangene in Duitsland overleden is, wordt door scherven dodelijk in hoofd en rug geraakt. Ze werd geboren in Bredene op 13 december 1882. Na een lijkdienst om 8 uur in de Sint-Antoniuserkerk die plaatsgreep onder grote volkstoeloop, werd zij begraven op maandag 30 augustus. Ze liet een kindje van zes jaar na waarover haar zuster zich ontfermde.

Op dinsdag 7 september 1915 rond 16. 30 uur wordt voor de eerste maal uit zee ingeschoten. Vóór de haven lagen ver weg meer dan dertig oorlogsbodems. Toen de Duitsers het vuur openden, riposteerden de Engelsen onmiddellijk. Een scheepsgranaat treft de Halve-Maandijk. Daarop volgen snel op elkaar nog vier schoten. Het derde schot treft de vuurtoren boven het arduinen voetstuk. Hier verschillen de bronnen dan van mening. De ene beweren ten stelligste dat de vuurtoren toen instortte. Andere beweren met dezelfde stelligheid dat de bezetters de vuurtoren hebben opgeblazen. Wellicht hebben ze beiden gelijk: het staat vast dat de vuurtoren werd getroffen en zwaar beschadigd bij het inschieten en het staat eveneens vast dat de Duitsers nadien het restant hebben opgeblazen.

Granaten vallen in de schootslijn achter de vuurtoren op de Vuurtorensteenweg en treffen het huis nr. 4, de herberg van Anna Joanna Rotsaert, bijgenaamd *'Nanne'* Pauwels. Ze is weduwe sedert 31 mei 1911 van Modest Pauwels met wie ze huwde op 20 januari 1859.

'Nanne' is moeder van negen kinderen waarvan er nog zeven in leven zijn. Ze werd geboren in Bredene op 6 april 1839. Ze woont er samen met haar dochter Emma, weduwe van Arthur Asseloot, en haar zoontje Jan. 'Moeder Nanne' en haar man hadden op de 'Viertorre' in de zomer van 1909 nog hun gouden bruiloft gevierd waarbij hen door de katholieke fanfares een serenade gebracht werd. Haar man Modest was namelijk kerkheer en lid van de kerkraad. Ook het aanliggende nr. 5 wordt met de grond gelijk gemaakt. Het huis wordt bewoond door Anna's zoon Eduard en zijn gezin. Ze zijn gelukkig afwezig. Anna's dochter Emma bleef ongedeerd maar Anna verliest het leven samen met haar kleinzoon Jan Asseloot, dertien jaar oud, die zijn beide armen afgerukt wordt. Hun zwaar toegetakelde stoffelijke resten werden gevonden op de koer van het huis nr. 6 midden een hoop puin. Het linkerarmpje van het jongetje werd teruggevonden vóór het huis nr. 36 van de Marinestraat, zo'n veertig meter van de plaats van het onheil. Twee weken later, op 22 september rond 10 uur, vindt de vrouw van Jan Devriendt in de Marinestraat nr. 35, op vijftig meter van de woning Pauwels, op haar koer het tweede armpje van het ongelukkige kind. De vrouw raakte hierdoor in shock.

In nr. 6 valt nog één zwaar gewonde: Alexander Verheecke, een gepensioneerd douanier geboren in Sint-Kruis op 26 februari 1845, die zware verwondingen aan zijn benen oploopt. Men vindt hem terug tegen een trampaal vóór zijn huis. Zijn benen worden na zijn overbrenging naar het 'Hotel de la Marine' geamputeerd. Dit mag echter niet baten, hij overlijdt er in de loop van de avond. Zijn overbrenging gebeurde bij gebrek aan beter op een steekkar. Toen hij ter hoogte van de Noordstraat weer bijkwam, vroeg hij zelf om zijn benen af te binden. Men voldeed zo goed men kon aan zijn verzoek. Alexander was afkomstig van Middelkerke en woonde slechts vier dagen in de wijk. Als het noodlot toeslaat! Van nr. 7 op de hoek van de Vuurtorenweg-Marinestraat bewoond door Medard Lobbrecht doch tijdelijk verlaten, wordt een deel van het dak afgerukt. Heel wat huizen waaronder de nrs. 2 van Eduard Loncke en 4 en 6 in de Marinestraat worden erg beschadigd. In de Fortstraat nr. 1 bij August Marlein en Jaak Bovy sneuvelen de ruiten. In nr. 8 op de Vuurtorensteenweg bewoond door de schoonzoon van Anna Pauwels, Eduard Vanmassenhove, en in nr. 9 bewoond door Fernand Werts wordt grote schade aangericht aan het achterhuis en sneuvelen alle ruiten. Ook in de omliggende Marine- en Fortstraten is er veel glasschade.

Moeder Pauwels en haar kleinzoon worden op vrijdag 10 september begraven. Op de lijkdienst om 9 uur in de Sint-Antoniuskerk waren meer dan vijfhonderd mensen aanwezig. Solidariteit en medeleven waren in die tijd geen ijdele woorden en gevoelens

van droefheid of vreugde waren gemeengoed. Men uitte ze niet alleen in eigen familiekring maar bracht ze doorgaans ook in de openbaarheid. De lijkdienst van Alexander Verheecke had plaats om 8 uur in de Sint-Petrus- en -Pauluskerk.

De bezetter blies de resten van de beschadigde vuurtoren op. Die werd immers door de Engelse Marine als richtbaken gebruikt bij haar beschietingen uit zee. De 57 meter hoge witte toren werd gebouwd in 1859, in gebruik genomen op 1 januari 1860 en was afhankelijk van het weer, zichtbaar vanop een afstand van 15 tot 20 mijl in zee. Een draaitrap met 273 treden leidde naar het platform van waar men een schitterend zicht had op de zee en de Vlaamse kust. Bij klaar weer zag men zelfs de torens van Brugge. Op maandag 20 september braken de Duitsers het resterende gedeelte van de toren af. Op 17 januari 1918 werd ook nog het huis van de vuurtorenwachter opgeblazen voor steenslag waarmee de Duitsers de straten herstelden.

1916 daarentegen was een iets rustiger jaar. Het jaar vangt aan met de aanhouding op 2 januari van vier jongens van de Vuurtorenwijk voor de diefstal van twee kilo koffie, twee kistjes sigaren en wat brood in het Militair Hospitaal. Ze worden s'anderendaags opnieuw vrijgelaten. Op 22 februari rond 6 uur werpt een vliegtuig een achttal bommen rond de werkhuizen van het Zeewezen en treft men ook de Avisostraat en de Vuurtorensteenweg. Op 22 oktober rond 12.30 uur werpen verscheidene hoogvliegende vliegtuigen die ook Oostende-stad bombardeerden, twee bommen in het poloplein waar de Duitsers voetbal aan het spelen zijn. Er vallen verscheidene slachtoffers. Op 9 november treft men de huizen nrs. 3, 5, 9, 10 en 11 op de Vuurtorensteenweg en op het springsas valt om 21.00 uur een bom die er een flinke put slaat van 5 meter diep en 15 meter omtrek. Op 15 november vernielt een bom het filiaal van Delhaize. Bij dit bombardement wordt Leonie Deflou, 38 jaar, echtgenote van Edward Crabeels wonende Blankenbergstraat nr. 28 een been afgerukt. Vier bommen vallen op de werkhuizen van de Duitse firma Flenders waarbij verscheidene werklui gewond worden. Op 17 november worden de Fortstraat, de Avisostraat en Vuurtorensteenweg getroffen. In de staatswerkhuisen doodt een bom vier Duitse werklieden. Een andere slaat de achtersteven van een aangemeerde torpedoboot af en doodt zeven matrozen.

Op maandag 7 februari 1916 arresteerde de bezetter de 33-jarige vrijgezel, soldaat bij de artillerie, Camiel Vandenberghe die sedert oktober 1914 ondergedoken leefde bij zijn ouders in de Blankenbergstraat nr. 65. Twee maanden eerder, op 17 december 1915,

onderging Felix Spegelaere uit de Fortstraat hetzelfde lot. Beide verstekelingen werden zeer waarschijnlijk verraden.

In 1917 werd de wijk dan weer tienmaal gebombardeerd uit de lucht en eenmaal uit zee. Op 9 april trof men in de Jacobsenstraat de woningen nrs. 56 en 58. Een bom viel in het magazijn van het gasgesticht, kwam tot ontploffing in de kelder en vernielde het gebouw en materiaal waarvan stukken tot in de Victorialaan vlogen. De 10de mei vielen weer bommen op de wijk. Op 1 juni rond 23.00 uur vallen er opnieuw drie doden, mevrouw Eugenie Watthy 53 jaar, echtgenote van Bernard Maertens en haar twee dochters, Madeleine 18 jaar en haar zuster Cesarine 20 jaar, toen zeven bommen vielen op de huizen nrs. 31, 35, 37, 39, 41 en 43 t/m 55 in de Stokerstraat, de nrs. 34, 36, 38 en 40 in de Avisostraat en ook in de Noordstraat. Het toegetakelde lichaam van mevrouw Maertens werd teruggevonden op de zolder van een nevenliggende woning waar het, door de luchtdruk opgetild, dwars door de pannen geslagen was. Haar man, die stoker was aan boord van de radersleepboot *'Zwarte Triene'* was in oktober 1914 met zijn schip naar Engeland gevlucht. Er vielen ook een aantal lichtgewonden: Vanhove August, 14 jaar, Stokerstraat nr. 39, Vincke Louis, 48 jaar, Stokerstraat nr. 37 aan het hoofd, Becu Romain, 52 jaar en Becu René, 17 jaar, Avisostraat nr. 38 beiden aan het hoofd, Vanhove Marie, 17 jaar, Stokerstraat nr. 39 aan de knie en Pollet Julien, 7 jaar Stokerstraat nr. 41 aan het hoofd. De Aviso- en Stokerstraat werden het ergst geteisterd. Zeven huizen werden totaal vernield en tientallen anderen beschadigd. De 27ste van dezelfde maand trof men nog de Loodsen- en Fortstraat.

De tragische dood van de kleine, zevenjarige Omer Metsu op 8 mei 1917 om 9 uur is een afzonderlijk voorval. Het kind werd door een verdwaalde kogel in het hoofd getroffen toen hij op de schoolkoer aan het spelen was. Hij bezweek enkele dagen later aan de opgelopen verwondingen. Het jongetje werd dodelijk gewond toen een, meer dan waarschijnlijk bedronken, Duitse piloot met zijn watervliegtuig opgestegen van de spuikom over de wijk vloog en plots in het wilde weg begon te schieten. Het kind was het zoontje van Pieter Metsu en Octavie Borny. De rouwplechtigheid had plaats in de Sint-Petrus- en -Pauluskerk.

In de vroege morgen van 5 juni davert eens te meer het scheepsgeschut wanneer twee Engelse oorlogsschepen het vuur openen op de stad en de werkhuizen van het Zeewezen waarbij ze de kopergieterij en de ketellapperij vernielen. Het was het eerste inschieten van het jaar. Stukken van de machines en andere onderdelen vlogen tot bij de *'yacht-club'*

(RYCO) in de achterhaven. Een vlottend dok van de firma Flender werd buiten gebruik gesteld en een torpedoboot, een duikboot en een trawler zonken. Eén der werklui, de Oostendenaar Edmond De Coster, werd ernstig gewond aan bil en rechterzijde. Men schatte de schade voor de firma Flender op één miljoen frank.

Op de wijk vluchtten vrouwen en kinderen naar de Bredense duinen, toen waarschijnlijk één van de veiligste plaatsen bij inschieten uit zee. Tegen het staketsel van de kuisbank zonken een zuiger en twee slijkboten van de firma Smis. Ook de sluis van het zeewezendok moest er aan geloven en werd voor lange tijd buiten gebruik gesteld. Ook nu viel er één dode: de sluisknecht Emiel Moerman geboren in Middelkerke op 22 maart 1873 en een paar gewonden: Leo Belpaeme, 39 jaar, Blankenbergestraat nr. 75, gewond aan de benen en linkerschouder en August Vanloo, 59 jaar, Avisostraat, gewond aan het rechterbeen.

In de loop van het jaar werden verder nog heel wat huizen getroffen: in de Jacobsenstraat: de nrs. 58 en 60 en in de Blankenbergestraat de nrs. 69 en 73. Ook de Fortstraat, de Victorialaan en de Willem II Laan werden getroffen. In de vroege ochtend van 28 juni beschoten de Duitsers met hun verdragende artillerie de stad Nieuwpoort. Rond de middag beantwoordden de geallieerden dit vuur. Zeven artilleriegranaten slaan in op de Vuurtorenwijk en treffen de Loodsen- en Fortstraat. Eén van de granaten vernielde het pakhuis van de heer August Staesens. Dit pakhuis lag juist naast een betonnen 'onderstand', een schuilplaats, waarin een groot aantal mensen onderkomen gezocht hadden. Met uitzondering van Marie Borghys, echtgenote van Frans Huyghe, die lichte verwondingen aan hoofd en handen opliep werd niemand gewond. Enkele granaten vielen in en om de Loodsen- en Fortstraat. De schade bleef beperkt maar de negenjarige Victor Verduyn werd hierbij door een scherf licht aan het hoofd gewond. Omdat dergelijke artilleriebombardementen doorgaans geleid werden vanuit de lucht door middel van vliegtuigen legden de Duitsers een rookgordijn aan met teerpotten teneinde het zicht op de stad en mogelijke doelen te bemoeilijken.

Op 12 en 13 juli volgden opnieuw luchtbombardementen. Om 2 uur vielen weer bommen op de wijk. De 14de werden in de Victorialaan acht huizen beschadigd en in de Blankenbergestraat nr. 4 liep de reeds hiervoor genoemde Maria Borghys opnieuw kneuzingen op. Désiré Degroote, 41 jaar, wonende in de Victorialaan nr. 23 werd gewond aan zijn rechterarm en zijn vrouw Melanie Devos, 37 jaar, aan haar gelaat en handen.

Er kwam maar geen einde aan de tragische reeks vernielingen, doden en gewonden. De Oostendenaars spraken medelijdend over die 'ongelukkige wijk' wanneer ze het over de Vuurtorenwijk, met al haar oorlogsmiserie, hadden. De 16de rond 2 uur vielen er weer acht bommen op de wijk onder andere in de nabijheid van de kustbatterij op de Halve-Maan. Eén ervan vernielde echter een huis in de Willem II laan, woning van de familie Maeckelberghe. Serafien Maeckelberghe, 51 jaar en zijn echtgenote Sylvie Dewulf, 50 jaar, werden gewond van onder het puin gehaald. Een Duitse onderofficier-betiaalmeester die met hen in de kelder zat, werd gedood. Het aan hun woning palende huis werd zwaar beschadigd en daardoor onbewoonbaar. Rond de Willem II-laan vond men zeven diepe bomtrechters van acht meter doormeter.

Op 16 augustus vernielde een bom het huis van de familie Havermaete in de Jacobsenstraat, een andere de twee lokalen van het bijhuis van de SEO. Op 3 september om 14.30 uur hadden er kort na elkaar twee luchtbombardementen plaats op de 'Viertorre'. Bleef de schade na de eerste aanval beperkt tot wat ruitenbrekerij en verbogen tramrails, de tweede rond 15.30 uur richtte heel wat meer vernielingen aan. Het nieuw onderkomen van de SEO kreeg twee bommen te verwerken waarvan er één door het dak viel en een andere op de koer. De schade was niet te overzien. Op de Victorialaan vernielde een bom die midden de straat terecht kwam de tramrails en deed de ruiten van een tiental huizen sneuvelen. Op 22 september beschadigden een aantal 380mm granaten van scheepsgeschut nog de werf, twee droge dokken en een torpedojager. Op 25 september viel bij een nieuwe beschieting opnieuw een dodelijk slachtoffer: de tiener Kamiel Maertens geboren in Oostende op 15 juli 1901 en wonende in de Avisostraat 12.

In 1918 waren er luchtaanvallen in de maanden april, juni, juli, augustus, september en oktober. Daarvan werden de Stokerstraat, de Avisostraat nrs. 4 en 12, de Blankenbergestraat, de Jacobsenstraat, de Victorialaan, de Vuurtorensteenweg, de Marinestraat, de Eduard Hammanstraat en de Kongolaan het slachtoffer. Tijdens één van deze luchtbombardementen werd August Marlein, echtgenoot van Nathalie Metsu, die met zijn neef Charles Metsu aan het werk was op de hoeve, door bomscherven ernstig gewond aan de rug. Hij overleed aan zijn verwondingen op 11 juni 1918.

Op 19 januari, 27 maart, 13 april en 29 juli 1918 schoot men in uit zee. Bij de eerste beschieting viel op de Vuurtorensteenweg nogmaals een dode: Odo Belpaeme, een jonge

werkmans van 17 jaar, die in de Fortstraat nr. 136 woonde. In de werkhuizen van het Zeewezen vielen vier doden, allen Duitsers. Voornamelijk de Noordstraat en de broederschool werden lelijk toegetakeld. Armand Van Houtte, 18 jaar uit de Stokerstraat nr. 59 werd hierbij zwaar gewond. Op 25 en 26 maart kreeg de wijk nog een beschieting te verduren die er deze keer weinig of geen schade berokkende. Op 11 en 12 juni wierpen een aantal vliegtuigen verscheidene bommen op de wijk en op het Militair Hospitaal. De 16de rond 9.30 uur vielen weerom een twintigtal bommen in de Marine-, Noord-, Blankenberge- en Eduard Hammanstraat. Alhoewel er zware stoffelijke schade was, vielen er deze keer gelukkig geen mensenlevens te betreuren. Voerman Lammertijn die in een nabijgelegen weide tussen zijn span paarden stond bleef ongedeerd terwijl één van zijn dieren, door scherven getroffen, levenloos neerstortte en het andere verwondingen opliep.

De volgende dag viel een bom in de Avisostraat die ook weer de broederschool in de aanliggende Eduard Hammanstraat beschadigde. Twee bommen vielen in de Stokerstraat en één in de Vuurtorensteenweg tussen de Blankenberge- en Fortstraat. De stoffelijke schade was aanzienlijk. De 18de om 10.30 uur richtten bominslagen stoffelijke schade aan in de wijk. De 20ste werden huizen in de Stokerstraat en Fortstraat beschadigd door bomexplosies. Eens te meer viel er in de Stokerstraat nr. 62 een dodelijk slachtoffer, Frans Vercruysse, 80 jaar oud. De twintigjarige Juliaan Content werd zwaar gewond. Op 23 juni trof men het wachtzaaltje van de tram.

9 juli, in en rond de Blankenbergestraat vielen zeven bommen die nog een dodelijk slachtoffer maakten: Pieter Bentein, 69 jaar, Blankenbergestraat nr. 5. Pieter werd geboren in Vlissegem op 16 september 1850. Julie Steen, 52 jaar uit de Werktuigkundigenstraat nr. 29 werd zwaar gewond, René Saelens, 59 jaar, Werktuigkundigenstraat nr. 56 en beenhouwerszoon Jules Cousyn, 17 jaar uit de Vuurtorensteenweg nr. 5, werden licht gewond. De 29ste juli rond de middag vielen vliegtuigen weer de wijk aan. In de Stokerstraat werd een huis vernield en werden van andere deuren, vensters en daken afgerukt. In de Avisostraat werden vijf huizen erg beschadigd. Er vielen twee gewonden: Mathilde Huisseune, 60 jaar wonende Stokerstraat nr. 10 en Edgard Verberckmoes, 59 jaar, wonende Renbaanlaan nr. 40 in Oostende (ook Hippodroomstraat, in 1922 herdoopt tot Edmond Laponstraat). De maand juli werd afgesloten met bombardementen op Oostende en op Sas-Slijkens waarbij ook de Vuurtorensteenweg nog een treffer te verwerken kreeg.

Bij overtrokken weer op 9 augustus naderden rond de middag een zeventiental vliegtuigen de wijk, doken onverwachts uit de wolken en deden hun bommenlast neerkomen op de werf, in de Avisostraat en de Kongolaan waar ze verscheidene huizen vernielden.

**SOCIAAL DIENSTBETON OP DE VUURTORENWIJK GEDURENDE DE EERSTE
WERELDOORLOG**

De leden van het comité voor hulp en voeding "De volkskeuken" op de Oude Vuurtorenwijk.

(Foto 01 maart 1917)

1e Rij in het midden onderpastoor Albert Ghesquière.

Op de tweede rij 3e van rechts mijn grootmoeder Elisa Maria Jonckheere.

Op de achterste rij 1e van links haar schoonzuster Louise Vandenbussche.

In de getroffen huizen werden gedood: Alfons Cools, 16 jaar, Avisostraat nr. 4; zwaar gewond en nadien overleden: Valeria Carette echtgenote Theophiel Cools, 37 jaar en Frans Cools, 12 jaar, Avisostraat nr. 4; licht gewond: de kleine Camiel Jonckheere 2 jaar oud en zijn moeder Juliana Maria 'tante Julie' Decouter 22 jaar, Avisostraat nr. 17. Juliana werd geboren in Oostende op 16 oktober 1894 als dochter van Karel Lodewijk en Eugenie Justina Declerck. Ze was de echtgenote van de later op zee verongelukte Jules Victor Jonckheere geboren in Bekegem op 4 augustus 1892, met wie ze huwde op 9 september 1916. Ze was de schoonzuster van mijn grootmoeder Elisa.

De 16de rond middernacht werden alle huizen in de Napoleonstraat beschadigd. In de Blankenbergestraat stortte een huis in. Een klein meisje dat onder het puin lag, werd ongedeerd teruggevonden. Op 22 augustus rond middernacht viel een bom op de gemeenteschool in de Victorialaan, vernielde het dak en sloeg alle ruiten uit. Ook de nabijgelegen kerk deelde in de klappen. Het telefoonnet in de wijk werd ontredderd. Op 5 september vielen nog vijf bommen in open veld en één op de Eduard Hammanstraat waar een huis en het politiekantoor beschadigd werden. Twee dagen later vielen opnieuw 17 bommen op de wijk. Ze vielen in en rond de weide van de Van Sieleghems waarbij het enige schaap van weduwe Vermeersch sneuvelde.

Het was van het goede wat te veel. Door de aanhoudende bombardementen en beschietingen en het permanente gevoel van onveiligheid waren reeds een aantal bewoners van de wijk naar Bredene en Sas-Slijkens gevlucht.

Niet alleen het oorlogsgebeuren was een gesel voor de bevolking, er was ook veel sociale nood. Vrouwen van wie de mannen onder de wapens waren of naar veiliger oorden trokken, bleven alleen achter met hun soms kinderrijke kroost. Wilden ze brood op tafel dan moesten de handen uit de mouwen gestoken worden. Dat dit soms allesbehalve gemakkelijk verliep, spreekt voor zich. Zo waren ze vaak verplicht vuil en zwaar werk te verrichten, wasvrouw te spelen voor de Duitsers of als schoonmaakster te gaan werken. Werkloosheidsvergoeding en andere sociale voorzieningen -zoals we die nu kennen- bestonden toen immers niet.

Gelukkig bestond er vanaf het hongerjaar 1917 in de wijk een 'Comité voor hulp en voeding': de volkskeuken. Het was een hulplokaal van de reeds sinds 1914 bestaande volkskeuken in de Katholieke Volksbond. Dit sociaal werk probeerde daar waar nodig de grootste nood te lenigen. De lokale leiding ervan berustte bij onderpastoor Albert

Ghesquière en de heer Ollieuz. Het comité organiseerde dagelijks soep- en voedselbedelingen in de wijk waarbij gemiddeld rond de duizend middagmalen en duizend tweehonderd liter soep uitgedeeld werden waarvoor de verbruikers slechts een kleine vergoeding, schommelend tussen 0. 25 en 0. 40 frank, moesten betalen. Zo bedeelde dit menslievend werk in maart 1917 voor het geheel van de Oostendse bevolking 100.191 middagmalen, in april 195.204, in mei 234.851 dit is 7.575 maaltijden per dag, in juni 201.926. Men kon er ook diverse eetwaren, zoals groente, fruit, vis en brood, kopen tegen sterk verminderde prijzen.

Het comité bestond uit een aantal vrouwelijke medewerksters die zich belangeloos inzetten voor het goede doel. Onder hen enkele van die alleenstaande vrouwen zoals onder andere mijn grootmoeder Elisa Jonckheere en haar schoonzuster Louise Vandebussche die, na de vlucht van hun kostwinners naar Frankrijk, beiden achterbleven met elk drie minderjarige kinderen. Ook stoeltjeszetter Eduard '*Pietje*' Loncke maakte er deel van uit. Als gevolg van de heersende nood en de levensduurte werd later aan dit personeel een vast loon uitbetaald.

In de nacht van 9 op 10 mei 1918 rond 01. 45 uur brak rond de wijk weer eens de hel los toen alle Duitse batterijen het vuur openden om een nieuwe poging tot blokkade van de Oostendse haven door de Britse Marine te beletten. Het uitvoerig beschreven, dramatisch en tot mislukken gedoemde epos van de kruiser '*HMS Vindictive*' was begonnen. Om 02. 49 uur zonken de overlevende bemanningsleden het zwaar aangeschoten en zwaar gehavende schip ter hoogte van de oude seinpost van het ooststaketsel. Zeven leden van de beperkte bemanning waaronder de kapitein, Commander Alfred E. Godsal, waren toen reeds gesneuveld of vermist, anderen gewond. De havengeul werd bij deze operatie echter slechts gedeeltelijk versperd. Er was reeds een eerste mislukte poging tot blokkade van de haven geweest in de nacht van 22 op 23 april, '*St. George Day*', waarbij beide sperschepen, de kruisers '*HMS Sirius*' en '*HMS Brilliant*', ter hoogte van Bredene aan de grond liepen. Men heeft die nacht op de '*Viertorre*' weer eens niet geslapen.

Op 17 oktober 1918 werd Oostende bevrijd. De 19de vielen er in de wijk nog twaalf doden bij een ontploffing van oorlogsmunitie veroorzaakt door enkele bewoners die in een bunker artilleriegranaten ontmantelden voor de koperen hulzen. Koper was toen immers geld waard.

De slachtoffers, waaronder zeven minderjarige kinderen, zoals ze voorkwamen op het gedachtenisprentje van 2 november 1919, waren:

1. Claeys Magdalena: geboren in Oostende op 22-05-1904.
2. David Bertha: geboren in Bredene op 7-08-1883.
3. Eerebout Yvonne: geboren in Oostende op 16-02-1904.
4. Florquin Amedée: geboren in Oostende op 8-08-1904.
5. Hoornaert Eduard: geboren in Gistel 29-11-1882.
6. Pieters Isidoor: geboren in Oostende op 17-10-1900.
7. Poupee Rosalie: geboren in Bredene op 7-08-1879.
8. Vanloo Margareta: geboren in Oostende op 2-08-1907.
9. Van Nieuwkerke El. : geboren in Kortemark op 6-02-1866.
10. Verdruye Lydie: geboren in Oostende op 2-02-1906.
11. Vergote Clemence: geboren in Oostende op 15-03-1880.
12. Jonckheere Frans: geboren in oostende op 1-06-1903.

Ook op 12 januari 1919 om 17.00 uur viel nog een slachtoffertje bij een ontploffing. De tienjarige Elza Belpaeme geboren in Oostende op 5 januari 1909 werd in de Blankenbergestraat verpletterd door een weggeslagen stuk beton van de batterij *'Hindenburg'* waarvan Engelse soldaten door onachtzaamheid een munitiedepot deden ontploffen. Daarbij werden vier soldaten gedood. Van één van hen werd het lichaam teruggevonden op het dak van een huisje in dezelfde straat. In nr. 22 van de Marinestraat had men meer geluk. Een stuk beton van vijf ton kwam terecht op het achterhuis van weduwe Barbara Vanparijs dat volledig vernield werd. Zeven mensen die zich op dat ogenblik in de voorplaats bevonden kwamen er met de schrik, maar ongedeerd vanaf.

11 November 1918, 11.00 uur: klaroenen aan het westelijk front blazen het 'staakt het vuren' Na vier jaren moordend en tomeloos geweld en zeeën van menselijk leed zwegen eindelijk de wapens. Te laat echter voor een hele generatie jonge Europeanen van wie er tienduizenden in Vlaamse grond begraven liggen. Onder hen eenentwintig zonen van *'d'Oede Viertorre'* waarvan de jongste, Prosper Maertens, slechts 18 jaar oud was:

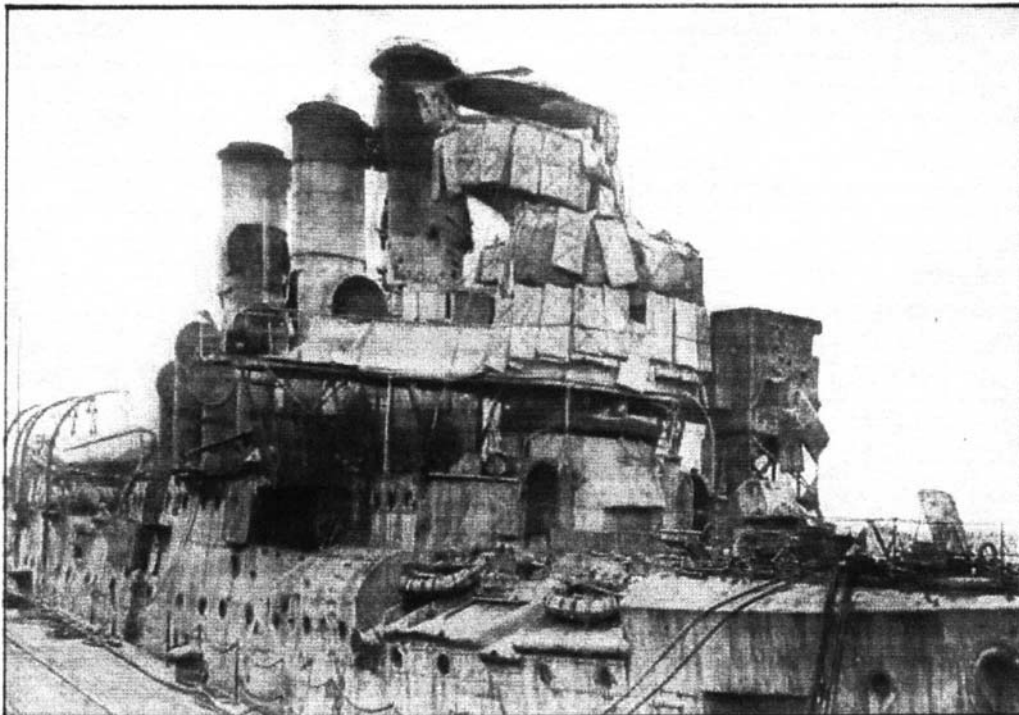
1. Gerard Devriendt: geboren in Bredene 7 mei 1894 - gesneuveld 20 juli 1917 - 14e Linierement.
2. Gerard Wellecome: geboren in Oostende 5 augustus 1892 - gesneuveld aan de IJzer in 1914 - 23e Linierement.

3. Prosper Maertens: geboren in Bredene 31 mei 1896 - gestorven in Engeland 14 november 1914.
4. Louis Bauwens: geboren in Oostende 1 januari 1890 - gestorven in De Panne 20 september 1915-3e Regt. artillerie.
5. Georges Loncke: geboren in Oostende 29 oktober 1896 - gestorven in Calais 28 september 1917 - Bouwcompagnie.
6. Arthur Vanden Berghe: geboren 25 juli 1893 - gestorven in Montpellier 23 april 1918.
7. Emiel Lenaert: geboren 13 februari 1894 - overleden in St. Juste 3 september 1918 - 2e Regiment Carabiniers.
8. Alfons David: geboren in Bredene 23 juni 1889 - gesneuveld 7 september 1918 - Marinebasis.
9. Charles Gheers: geboren in Oostende 23 juli 1896 - gekwetst in Diksmuide 18 september 1918 en overleden de 19de - 23e Linierregiment.
10. Alfons Lenaert: geboren 21 september 1886 - gesneuveld in Diksmuide 26 september 1918 - 20e Linierregiment.
11. Emiel Pincket: geboren in Bredene 16 juni 1883 - overleden in Duitsland 27 september 1918 - 1e Rgt. Carabiniers.
12. Oscar Boudolf: geboren in Oostende 5 september 1895 - gevallen in Bixschoote 28 september 1918.
13. Joseph Maeschaele: geboren in Bredene 25 januari 1894 - gesneuveld in Passchendaele 29 september 1918 - 1e Regiment Grenadiers.
14. Albert Vansteene: geboren in Bredene 25 december 1895 - gesneuveld in West-Roosebeke 29 september 1918 - 3e Regiment Carabiniers.
15. Raymond Boy: geboren in Oostende 30 juli 1898 - gevallen in Douaai 30 september 1918 - 54th Battalion-Canada.
16. Camiel Devriese: geboren in Oudenburg 20 juli 1887 - gesneuveld in Oost-Nieuwkerke 30 september 1918 - 14e Li.
17. Charles Vanloo: geboren in Oostende 20 april 1898 - gesneuveld in Staden 14 oktober 1918.
18. August Pauwels: geboren in Oostende 3 februari 1893 - gestorven in Montpellier 29 maart 1919 - Sergeant Genie.
19. Emiel Vanloo: geboren in Oostende 13 april 1894 - gestorven in Molendorp 12 februari 1919.
20. Ferdinand Vanloo: geboren in Oostende 7 november 1889 - gestorven in Antwerpen 14 september 1914.

21. Robert Verleye: geboren in Oostende 15 maart 1892 - gevallen in Sint-Jacobskapelle op 18 februari 1918.

Militairen vonden na vier eindeloze oorlogsjaren hun familie terug. De naar Nederland en Frankrijk uitgeweken echtgenoten en vaders kwamen eindelijk terug thuis. Vissers en zeelui kwamen met hun families terug uit Engeland. Het vooroorlogse leven kwam stilaan weer op gang. Veel zou echter nooit meer hetzelfde zijn.

HMS VINDICTIVE

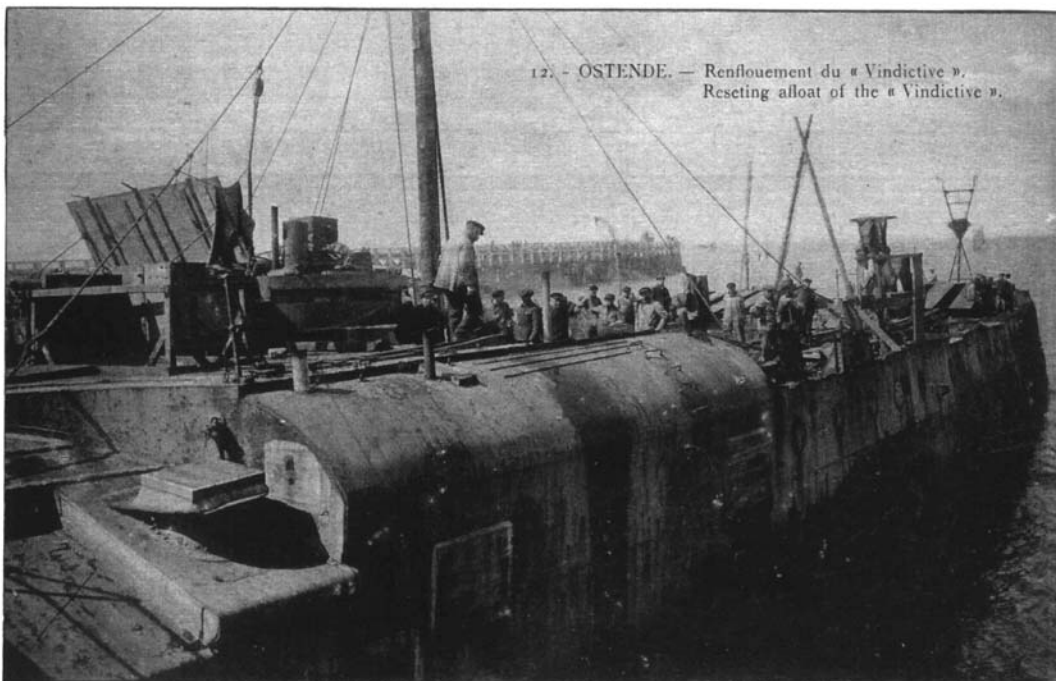

De Engelse kruiser HMS Vindictive, die op 10 mei 1918, onder bevel van Commander Godsall deelnam aan de mislukte speroperatie van de Oostendse haven waarbij hijzelf en zes leden van zijn heldhaftige bemanning sneuvelden, vóór zijn vertrek uit Engeland. Bemerkt het op de brug aangebrachte beschermingsmateriaal.

HET SPERSCHIP HMS VINDICTIVE

**HMS Vindictive op zijn ligplaats bij de seinpost van het ooststaketsel na zijn lichting.
Bemerk het gat in het staketsel door de Duitsers gemaakt ten einde een mogelijke
bestorming via deze weg te verijdelen.**

De wijk groeit

Na de oorlog kende de wijk een nieuwe bevolkingsexplosie. Vluchtelingen uit de streek die bij hun thuiskomst have en goed verloren hadden. Vissers uit Nieuwpoort waarvan de haveninfrastructuur vernietigd was en Pannenaars op zoek naar een thuishaven en een nieuwe toekomst kwamen zich in de Vuurtorenwijk vestigen. Het Stadsbestuur was toen verplicht op de zuidkant van de wijk, achter de stedelijke jongensschool, een aantal barakken op te trekken om al die inwijkelingen te herbergen in afwachting van een betere en duurzamere huisvesting.

Op de wijk werd een voetbalploeg opgericht. Ze noemden zich de *'De zwarte leeuwen'* een duidelijke verwijzing naar het Vlaamse karakter van de sportvereniging en de stoerheid van haar aangesloten spelers. Dat waren: G. Deschot, O. Farazyn, K. Kempe, J. Naessens, F. Persin, J. Stemgee, G. Vandenberghe, H. Vandenberghe, V. Vandenbroucke, L. Vanoverbeke en H. Verbiest.

Op het in 1858, bij het uitgraven van het springsas, met aangevoerde aarde opgerichte 'Fort Leopold' -door de bevolking al vlug *'d' Holve Moane'* gedoopt- installeerde het leger in november 1918 zijn tuchtcompagnie: de beruchte *'Compagnie sans floches'*. De tegenwoordigheid van deze harde jongens verwekte bij de wijkbewoners enig gevoel van onrust. In 1920, na een brand in hun kantonnement, verdween de *'Compagnie'* zoals ze gekomen was, met stille trom. Kwatongen beweerden toen dat de gestraften zelf hun barakken in brand gestoken hadden. In vervanging van de, door de Duitsers, vernielde vuurtoren werd op de Halve-Maan een noodvuurtoren gebouwd. Het was een toren met houten geraamte en een zwaailicht die in 1926 afgebroken werd omdat men ondertussen een nieuwe vuurtoren gebouwd had.

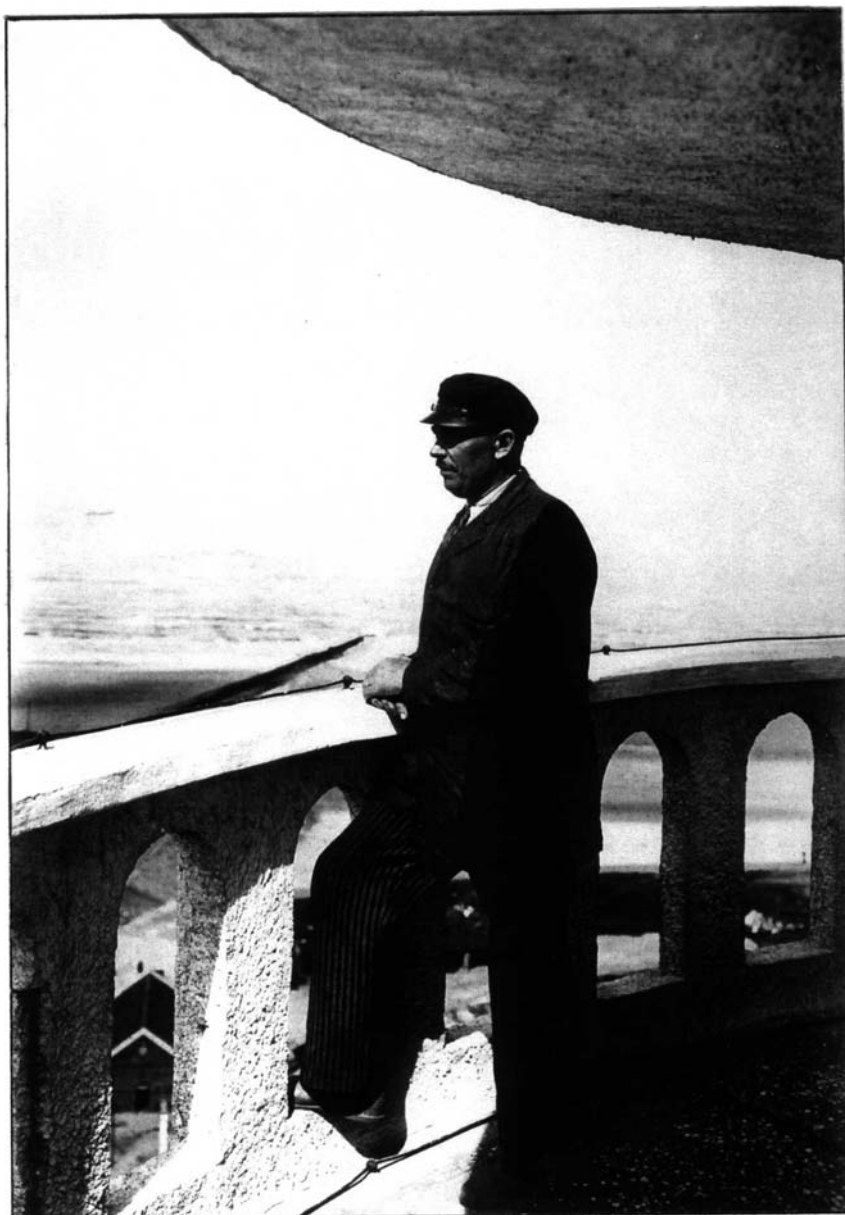
In 1924 bouwde men een nieuwe 65 meter hoge vuurtoren waarvan het licht zichtbaar was tot 22 mijl in zee. In 1936 werd hij in witte en rode banden geschilderd. De vissers zeiden toen spottend dat hij zijn pyjamaatje of badpakje aanhad. In tegenstelling tot de vroegere vuurtoren die bediend werd door een petroleumlicht, hetgeen de inzet van drie wachters noodzaakte, installeerde men in de nieuwe toren een elektrisch licht. Vuurtorenwachter was de heer Troispont, de heer Smagghe was hulpvuurtorenwachter en woonde in de Fortstraat in de schaduw van de toren.

Het vuurtorenlicht had een straalkracht van 500.000 kaars en gaf drie slagen van 0,2 seconden gevolgd door een verduistering van 2,3 seconden, 2,3 seconden en 4,8 seconden, samen 10 seconden.

In 1930 werd eerstgenoemde opgevolgd door de heer Camiel Meysman, een personeelslid van de Loodsdienst. Camiel werd geboren op 8 september 1894 in de Vuurtorenwijk. Zijn ouders, vader Louis en moeder Eugenie Van Nieuwenhuyze, woonden in de Stokerstraat nr. 42.

DE VUURTORENWACHTER

De Heer Camiel Meysman (1894-1968) op het terras van de vooroorlogse vuurtoren. Hij was vuurtorenwachter van 1930 tot 1959. Links onder op de foto bemerkt men de loods waarin de reddingsboot van de zeereddingsdienst van het loodswezen ondergebracht was.

Camiel huwde in Bredene op 17 december 1919 met Maria Gunst. Maria werd geboren in Bredene op 9 oktober 1896. Naast de bediening van het vuurtorenlicht bestond de bijzonderste taak van de vuurtorenwachter in onderhoudswerken: de prisma's oppoetsen die onder invloed van het zeewater hun glans verloren, het regelen van de klok, de luiken neerlaten tegen het zonlicht, het poetsen van het vele koperwerk en ten slotte het reinigen van wenteltrap en toren. Hij bleef in dienst tot zijn opruststelling op 9 september 1959. Bij het uitvoeren van zijn functie moest hij soms tot vijfmaal per dag de 324 trappen beklimmen die naar de torenkamer leidden. Het hield hem fit. Zijn enige zoon Louis, *'Lowietje van de torre'*, zorgde ervoor dat hij ons vóór de oorlog eens meenam op de toren. Voor een kind toen een hele gebeurtenis.

De vuurtorenwachter woonde met zijn gezin in het pas voltooide vuurtorenwachtershuis bij de toren. Toren en wachtershuis stonden tijdens de Tweede Wereldoorlog in het door de Duitsers afgebakende *'Sperrgebiet'*, een bewaakte en voor de bevolking ontoegankelijke oorlogszone. De vuurtoren werd op 3 september 1944 samen met het wachtershuis door de terugtrekkende Duitsers opgeblazen. Oostende verloor voor de tweede maal zijn vuurtoren. Zegt men niet dat de geschiedenis zich herhaalt? In 1947 begon aannemer Claussens de bouw van de huidige toren, die op 1 november 1949 in gebruik genomen werd. *'Lange Nelle'* stond er weer.

Camiel woonde tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Groenendijkwijk in de Doornebilkstraat nr. 10 naast mijn grootouders, het echtpaar Theophiel Stefaan Saelens-Elisa Maria Jonckheere. Op 30 oktober 1942 kregen alle straatbewoners van de bezetter vier dagen tijd om hun huis te ontruimen. Alle huizen werden vervolgens einde 1942 begin 1943, bij het ruimen van het schootsveld vóór de tot antitankwal omgebouwde Groenendijkstraat, door de Duitsers gesloopt. Camiel week uit naar de Nieuwstraat nr. 28 op Sas-Slijkens. Mijn grootouders weken uit naar een huisje in de Driftweg 101 in Bredene-Duinen tot ze op 24 augustus 1948 weer hun intrek konden nemen in hun, met oorlogsschade, heropgebouwd huis in de Doornebilkstraat nr. 8.

Tegen wil en dank werd Camiel vanop zijn hoge waarnemingspost de bevoorrechte getuige van de teloorgang van de oude vertrouwde wijk aan de voet van de toren waar zijn geboortehuis stond en waar hij als kind gespeeld had. Hij overleed in Bredene op 4 oktober 1968. Zijn echtgenote overleefde hem. Ze stierf in Oostende op 24 juni 1984.

Zeemansleed

Onze vissersbevolking en zeelui krijgen het af en toe zwaar te verduren. Op maandag 14 maart 1911 woedde er een heftige storm, 8-9 beaufort. De ontketende zee ging zo erg te keer dat de grote Noorse driemaster 'Heldos', een nitraatschip komende van Chili, op de grote rede voor de haven in moeilijkheden raakte en sleepbootassistentie vroeg. Deze boden onmiddellijk hulp maar het zwaar geladen schip brak zijn sleeptros en sloeg op drift tot vóór het 'Brèinings gat'. Bij een tweede poging slaagden de sleepboten erin het schip tot op de kleine rede te slepen waar het veiligheidshalve voor anker ging.

De daaropvolgende nacht, nog steeds bij zwaar weer, brak het door de golven overspoelde schip één van zijn ankerkettingen. Daarop vuurde het noodsignalen af. De reddingsboot van de vuurtorenpost rukte onmiddellijk uit. Niettegenstaande de woeste zee slaagden de moedige redders erin de voltallige bemanning en de loods, 28 man, samen met de scheepshond, van het schip te halen en veilig aan wal te brengen.

Na een tweede ankerkettingbreuk liep het verlaten schip echter ter hoogte van de Halve-Maan aan de grond. Een vijftiental inwoners van de wijk, hoofdzakelijk inwijkelingen van de 'Mosselhock' zoals de 'Pèeres' en de 'Keuns' en natuurlijk de braafsten niet, slaagden er toen in aan boord te klauteren en het verlaten schip te bezetten in de hoop een reddingspremie op te strijken.

Op woensdag viel de wind en werd het rustiger op zee. Na enig gepalaver met de onwillige bezetters en nadat het schip vervolgens in de voormiddag herbemand, door enkele sleepboten vlot getrokken en in de haven was binnengesleept, beschouwden de wat drieste en overmoedige strandschuimers hun bergingsoperatie als mislukt en dropen af.

Rond vijf uur 's ochtends op vrijdag 18 juli 1924 stak plots een felle noordelijke wind op die op korte tijd uitgroeide tot een hevige storm die onze kustgarnaalvissers op zee volledig verraste. Daardoor kwamen er dertien om. Onder hen vijf inwoners van de Vuurtorenwijk: Charles Jonckheere, geboren op 18 juli 1871 en gehuwd met Anna Bollenberghe, Isidoor Pieters, geboren op 20 juni 1879 en gehuwd met Maria Vermeesch, Jules Poitier, geboren op 16 mei 1884, gehuwd met Maria Louisa Roose, zijn zoon Maurice, geboren op 9 september 1908 en Charles Verbiest, geboren op 16 november 1877 en gehuwd met Maria Vanden Berghe.

Isidoor Pieters sloeg overboord en verdrong toen zijn schip de O. 18 'Lucia' ter hoogte van het lichtschip 'Wandelaar' plots een zware golfslag te verduren kreeg. Zijn twee scheepsmaats, eigenaar August Sys en Charles Hubrouck, slaagden er met veel moeite in de haven binnen te lopen. Daar wachtte hen de trieste taak de weduwe, die het schip had zien binnen komen, het slechte nieuws te brengen. Ze schrok zodanig dat ze het bewustzijn verloor. Haar man verliezen was toen voor haar niet alleen een menselijk, maar ook een sociaal drama. Met hem verloor ze immers de kostwinner van het gezin. Het lijk van 'Dorten' Pieters spoelde enkele dagen later aan in Heist. Hij werd aldaar begraven.

De O.16 van Charles en Henri Verbiest kapseisde in de felle branding juist vóór de haven. Zoon Henri probeerde met ware heldenmoed zijn vader te redden. Met zijn vader op zijn rug worstelde hij geruime tijd met de ontketende zee. Uitgeput en zonder enige hulp moest hij ten slotte de geliefde man loslaten. Hij zag hem voor zijn ogen verdrinken. Hij kon zich redden door zich vast te klampen aan de palen van het staketsel tot hij later, toen de zee wat rustiger was, samen met zijn hond door een sleepboot werd opgepikt. Zijn vader spoelde op 21 juli aan op het strand tussen De Haan en Wenduine.

Op de O.117 vielen volgende twee slachtoffers: Charles Jonckheere en Leon Locquet, geboren op 20 juli 1909. Schrijnend detail, de ongelukkige Charles stierf op zijn verjaardag. Hij zal zich die dag wel anders voorgesteld hebben. Hun verlaten schip liep aan de grond vóór Middelkerke.

Vader Jules Poitier alias 'Krabbe' en zijn zoontje Maurice, 15 jaar oud, van de O.108 werden slechts tien dagen later teruggevonden. Zoon Maurice, op een zaterdagavond, aangespoeld op het strand in Raversijde, vader Jules de zondagmorgen daarop door een vriend opgevist uit zee. Hun boot met de verdrongen hond aan boord strandde ter hoogte van Mariakerke. Beiden waren bij mooi weer, om halfvijf s'morgen afgevaaren. Het zakhorloge van vader Jules was stilgevallen kwart vóór zes. Zij waren de vader en broer van Esther Poitier, echtgenote van Jozef Salliau. Esther heeft op de hoek Groenendijk-Doornebilkstraat in Bredene lange jaren het door haar moeder opgerichte café "d Oede Viertorre" uitgebaat. Op het ogenblik van de ramp was Esther veertien jaar oud. Ze bleef alleen achter met haar moeder Maria, die toen in de Stokerstraat 'Estaminet bij Jules Krabbe' uitbaatte. Jules was de zoon van Petrus Josephus Poitier alias 'Pee Krabbe,' geboren in Bredene op 15 juli 1861 en gehuwd in Bredene op 18 augustus 1883 met Clementia Sophia Everaert. Ze woonden in de Avisostraat.

Maria kwam deze verschrikkelijke slag erg moeilijk te boven. Hun afstammelingen, Esthers kinderen, wonen heden nog steeds in de Groenendijkwijk. Haar dochter Giselle woont in de Doornbilkstraat. Haar zoon Gérard Salliau, technisch tekenaar, was 1ste meester-chef bij de Marine en woont in de Groenendijkstraat. Zijn broers Gilbert en Norbert zijn brandweerofficier, resp. technicus navigatieinstrumenten.

Sommige vrouwen, die angstig naar het staketsel gelopen waren, moesten vandaar lijdzaam toezien hoe hun dierbaren moedig voor hun leven vochten met de woeste zee. De wijkbewoners deelden massaal in de rouw van de ongelukkige families die geliefden verloren hadden. De begrafenis van de aangespoelde drenkelingen greep dan ook steeds plaats onder grote volkstoeloop. Op dinsdag 29 juli kwam een zichtbaar ontroerde koningin Elisabeth haar medeleven betuigen met de getroffen families. Ze kregen alle een gift toegestopt van driehonderd frank. De familie Poitier kreeg vijfhonderd frank, zij waren immers het zwaarst getroffen. Esther, die goed Frans sprak, omdat ze tijdens de oorlog naar school geweest was in Frankrijk, mocht bij de Koningin op schoot en speelde tolk. Het stadsbestuur van Oostende richtte een hulpfonds op voor de getroffen gezinnen. Er werden verscheidene rouwdiensten gehouden waaronder één op zee.

POITIER Petrus Josephus 'Pee Krabbe'

De Oude Vuurtorenaar en bootjesroeier 'Pee Krabbe'

ROOSE Maria Ludovica

Weduwe Maria Ludovica Roose uit de Stokersstraat verloor haar man en zoon in de zeeramp van 18 juli 1924.

Teloorgang

Reeds sedert 1907 bestonden er in Oostende plannen voor het aanleggen van een nieuwe vissershaven ten oosten van de bestaande haven met een daarop aansluitende woonwijk op de gronden oostelijk van de Kongolaan (Dokter Eduard Moreauxlaan). Naast de uitbreiding van de haven hadden deze plannen ook ontegensprekelijk een sociaal luik, namelijk de wens van het Stadsbestuur om op die manier het oude Visserskwartier te saneren. Dit verpauperde en verloederde kwartier waar onvoorstelbaar slechte hygiënische toestanden heersten, waar de vele behoeftige bewoners op elkaar gepakt zaten in de meest miserabele omstandigheden was een doorn in het oog van de Stad. Er leefde immers de ambitie zich verder te profileren als een toeristische trekpleister, als een mondaine badstad. Het oprichten van de nieuwe visserswijk zou aan deze wens moeten tegemoetkomen. Op 12 augustus 1912 sloot de Regering met het Stadsbestuur een overeenkomst om de gronden van de Vuurtorenwijk te onteigenen. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam echter roet in het eten gooien. Op 26 juni 1921 was het dan zover. Plannen en lastenboek voor de havenwerken werden door minister Anseele goedgekeurd. Meteen werd ook het doodsvonnis voor de wijk geveld. Vanaf 1922 begonnen de voorbereidingen voor de fasegewijs geplande onteigeningen.

Het Stadsbestuur vertrouwde de verkaveling, het aanleggen van straten, rioleringen en nutsvoorzieningen van de nieuw geplande wijk toe aan de daartoe speciaal opgerichte naamloze maatschappij '*S.A. Ostende Phare et Extension*'. De afkorting *OPEX* was een volksvreemde naam waaronder de nieuwe wijk bij de bevolking bekend raakte en die men heden, bij de oudere generatie en spijtig genoeg ook in sommige officiële berichten, nog hoort en leest. Bij de jongere generatie is die naam echter stilaan aan het verdwijnen. Zij spreekt opnieuw van de 'Vuurtorenwijk', de '*Viertorre*'. Dit is trouwens de traditionele en officiële naam van de wijk.

Op 7 maart 1922 startte de '*Société Générale d' Entreprises*' de werken aan de schutsluis en het visserijdok. Op 30 juni 1929 waren ze voltooid. Ze kostten 45 miljoen frank. Op 30 maart 1922 begon de firma Delens aan de bouw van de vismijn en het bestuursgebouw. De werken duurden tot 17 februari 1932 en hebben 20 miljoen frank gekost. De '*slipway*' werd gebouwd door '*Crandall Engineering & Co*'. Deze Amerikaanse firma was gevestigd in Cambridge, Massachussets. Ze werkte samen met de firma Delens,

die de betonbouw voor haar rekening nam. De werken werden beëindigd op 27 februari 1932.

De stad Oostende stond in voor de uitrustingswerken aan kaaien en dokken. Na de overdracht door de Staat stond het Stadsbestuur ook in voor het onderhoud en de exploitatie van vismijn, 'slipway' en sluizen.

Op zaterdag 15 september 1934 om 15.00 uur volgde de officiële ingebruikneming van de nieuwe vissershaven. Deze gebeurtenis ging gepaard met grote feestelijkheden die drie dagen duurden. De O. 186 'Angelus' viel de eer te beurt als eerste haar vangst in de nieuwe vismijn te mogen verkopen. Daar de oude toegangssluis tot het Visserijdok toen al in slechte staat was en niet meer voldeed, bouwde men tussen juni 1935 en juni 1937 ook nog een nieuwe sluis die nog altijd in werking is.

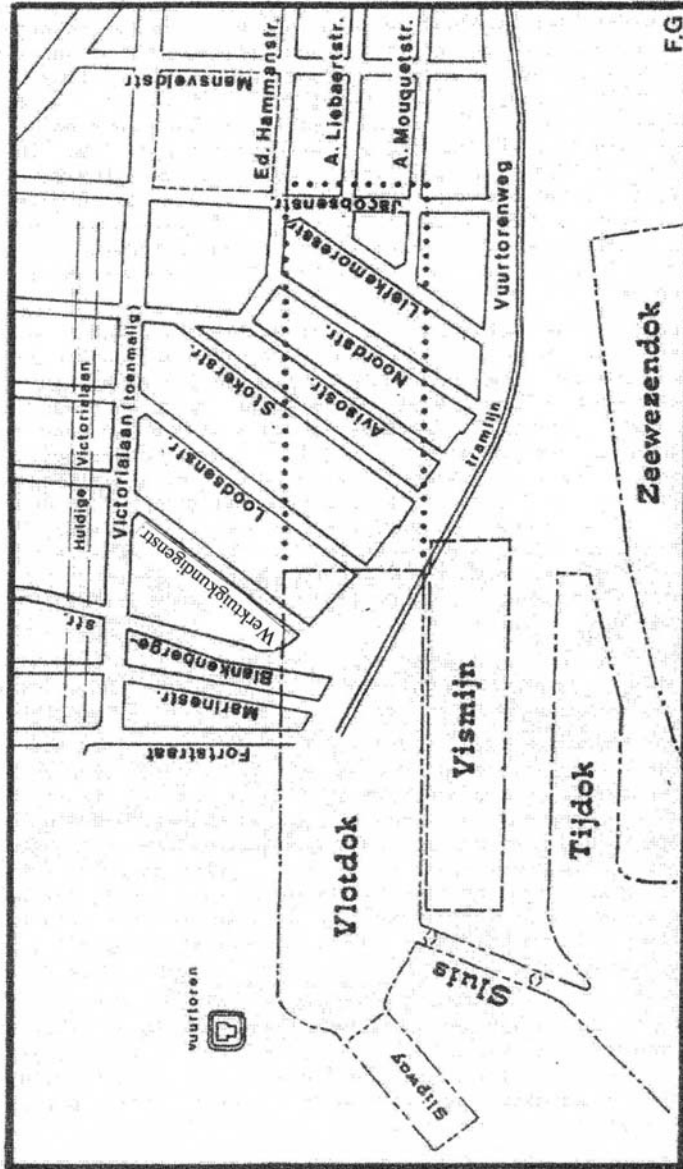
De werken voor de aanleg van de nieuwe wijk kwamen echter door allerlei moeilijkheden tussen 'S. A. OPEX' en de stad Oostende slechts moeizaam op gang. Het werk stagneerde. Op 31 december 1928 waren er slechts acht huizen in aanbouw in de nieuwe wijk terwijl amper een paar straten aangelegd waren. Gebouwen van openbaar nut, zoals scholen en dergelijke, bestonden alleen op plan. De tijd drong echter want de onteigeningen en het hiermee gepaard gaande slopen van de gebouwen waren reeds ingezet. Het duurde echter nog tot 1930 eer er schot in de zaak kwam. Veel Vuurtorenaars hebben toen met gekuiste stenen van de afgebroken huizen, waarover ze vrij mochten beschikken, geheel of gedeeltelijk, een nieuwe woning opgetrokken. Dit gebeurde onder meer in de Bredense Groenendijkwijk, waar vanaf 1925 een tweehonderdtal huizen gebouwd werden en in de wijk Sas-Slijkens.

In de jaren 1930-31 begon de uiteindelijke leegloop van de oude wijk. Ook mijn grootouders verhuisden op 27 augustus 1930 uit de Liefkemoresstraat nr. 23 naar hun nieuwbouw in de Doornebilkstraat nr. 8 (vroeger Ontworpenstraat) op de Bredense Groenendijkwijk. De onteigende en tot vertrek gedwongen bewoners lieten er een stuk van hun ziel achter.

In hetzelfde jaar werd de spuikom volledig gedempt en de Leopoldsluis definitief buiten gebruik gesteld. In het voorjaar 1932 sloopte de Oostendse firma Verkempinck de barakkerk. Toen woonden er in de wijk nog 24 'overlevenden', meestal zelfstandigen.

DE VUURTORENWIJK EN DE NIEUWE HAVENINSTALLATIES 1922-1934

Inplanting op de Vuurtoerenwijk van de nieuwe haveninstallaties ten behoeve van de visserij 1922-1934

- — — — — haveninstallaties 1934
- ..... uitbreiding vlotdok 1937-38
- straten Vuurtoerenwijk 1922

In de Fortstraat nr. 1 Emiel Amerycke, herbergier en de school van de 'Zusters van St. Jozef'. In de Avisostraat nr. 46 herbergier Pinquet, in nr. 48 het filiaal van de S. E. O. dat later verhuisde naar de Thomas Vanloostraat nr. 12 in de nieuwe wijk, in nr. 50 herbergier Camiel Vanderschaeghe en in nr. 68 herbergier Theys. In de Victorialaan nr. 51 weduwe Peulings, die een kruidenierszaak uitbaatte, in nr. 69 nog een kruidenier: Leon Steenacker, in nr. 97 timmerman Charles Lingier. In de Antoon Mouquéstraat nr. 25 kruidenier S. Pincket en in nr. 26 de heer Marien, herbergier. In de Eduard Hammanstraat nr. 9 herbergier Willaert, in nr. 10 banketbakker Van Campenhout, in nr. 22 Isidoor Maes die een meubelbedrijf hield, in nr. 23 bakker Van Hifte, in nr. 24 de school van de 'Broeders van Liefde', in nr. 25 kruidenier A. Leroy, in nr. 35 herbergier Hillegeer. In de Napoleonstraat nr. 23 herbergier Achiël Lingier. In de Jacobsenstraat nr. 52 Frans Tahon, schilder, in nr. 58 S. Valkenberg, stoffeerder, in nr. 68 bakker Charles Lagroe, in nr. 75 weduwe Marina Debacker, die het 'Zeemanshuis' openhield. Zij was één van de laatsten om naar de nieuwe Vuurtorenwijk te verhuizen waar ze in de Kongolaan (Dokter Eduard Moreauxlaan) onder dezelfde naam opnieuw haar café oprichtte, in nr. 82 ten slotte herbergier Pauwels. Alle andere straten waren toen blijkbaar reeds verlaten. In 1934 werden de laatste drie huizen in de wijk afgebroken. 'D' oede Viertorre' trad binnen in het rijk der legenden.

Besluiten we dit hoofdstuk met het visserslied 'Op de Viertorre' op tekst van Jo Deensen en muziek van Freddy Feys:

*"Mi m'n maatje
en m'n paatje
hen'k hier als kind oltied geweund.
Mi m'n pangel
op de wangel
hen'k mien oltied in de vismienne gejeund.*

Refrein

*Op de Viertorre is 't zo goed om leven
met de wiend die uut het zèègat waait,
op de Viertorre zoen'k m'n leven geven
voe 't visschersleven dat er roert en draait.
Nooit vergeet ik die goeie lange Nelle,
'k zien heur zwoaien tot an de Vlaamsche Bank
'k en kan het zoender 't zèètje nie mi stellen,
'k wil hier leven m'n hèle leven lang.*

*En m'n vintje
das 't er intje,
morgen legt'em an de vismienne weer an,
hèèl de kooie
drinkt met ze poaie
lik dat ollèène 'n visscher drinken kan.*

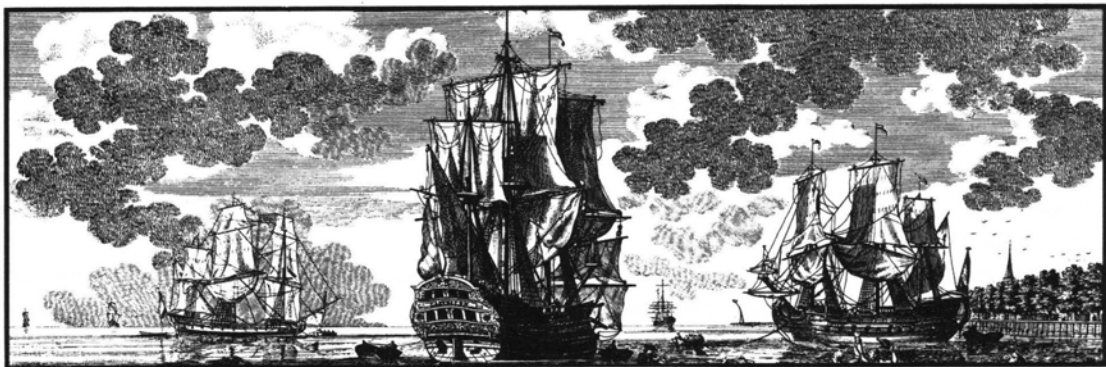
Refrein

Nawoord

Al had 'D' oede *Viertorre*' materieel opgehouden te bestaan, in de geest van allen die er gewoond en geleefd hebben en hun nakomelingen bleef ze springlevend. Deel uitgemaakt te hebben van de bevolking van de *'Viertorre'*, een *'Oede Viertorrenaore'* geweest te zijn bekleedde de oudere generatie oostelijk van de haven met een soort status.

Nog heden wordt in deze Oostendse buitenwijk en in de erbij aansluitende Bredense Groenendijk- en Sasmiddens, waarnaar veel oud-Vuurtorenaars uitzwermden, met een tikkeltje weemoed verteld over deze boeiende wijk en haar bewoners, dat taai en noest ras uit het negerdorp: *'d' Oede Viertorrenaors'*. Zij zijn immers onze voorouders en de grondleggers van de huidige Vuurtorenwijk waar nu hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen wonen.

Geraadpleegde bronnen

Publicaties

1. *Almanach du commerce*-August Stracké 1889,1892, 1908, 1927, 1932.
2. *Annuaire d'Ostende 1909*-Agence Pilaeis.
3. *Bejaardenleven Vuurtoren*- Maandblad jaargangen 1981 tot 1989-Geschiedenis oude Vuurtorenwijk-Henri Dangez.
4. *Bijdrage tot de geschiedenis van de Oostendse politie*-Daniël Deschacht-1987.
5. *Breedene door de eeuwen heen*-Robrecht de Beaucourt de Noortvelde-1913.
6. *Bredeniana* -Sociaal fonds van de Burgemeester Bredene VZW-1988.
7. *Dagblad 'Het Volk'*-3 10 1958.
8. *Dagboek van de Franse tijd*-Bewerkt door A. Driesen.
9. *De armenschool te Oostende (1682-1795)*-Jan Coopman.
10. *De Oostendse Visserij*-Roland Desnerck-1986.
11. *De Plate-Heemkundig tijdschrift Oostende-Artikel 'Het negerdorp' Blz. 80*-Omer Vilain -Maart 2005.
12. *Een beetje ruw maar oprecht*-Leo Coulier-1999.
13. *Fort Napoleon*-Frank Ryon en Freddy Hubrechtsen-2000.
14. *Het oude Oostende*-Edward Vlietinck-1897.
15. *Het Oostendse oorlogsdagboek van Charles Castelein 1914-1918*-Historische publicaties Oostende-1998.
16. *150 Jaar stedelijk lager onderwijs Oostende*-Huguette Vanden Weghe-1987.
17. *La carrière scientifique de Gustave Gilson*-P. Debaisieux-Professor Universiteit Leuven-1936.
18. *Met grof geschut*-Stichting Vlaams Erfgoed-Catalogus bij een tentoonstelling-1999.
19. *Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zeestad Oostende*-Jacobus Bowens-1792.
20. *Oostende 14 -18 -Deel 1 en 2*-Ferdinand Gevaert en Freddy Hubrechtsen-1995.
21. *Oostende de memoires van een stad*-Marcel Vanalderweireldt-1992.
22. *Oostende onder de Duitse bezetting 1914-18*-A. Elleboudt en Dr. G. Lefevre-De Zeewacht.
23. *Oostende-Wettelijke passeringen deel 2*-periode 1547-1796-Julien Verhaeghe-1989.
24. *Oostends oesterboek*-R. Halewyck-N. Hostyn-1978.
25. *Oud Oostende, enkele nieuwe bronnen*-Jan Coopman.
26. *Straatnamen van Oostende van A tot Z*-Daniël Deschacht-1998.

27. *Ter Ceure-Heemkundige kring Bredene-Jaarboek 1973-d' Oede Viertorre 1894-1900-* Frans Verbanck.
28. *Ter Ceure-Heemkundige kring Bredene-Jaarboek 1981*-blz. R16 artikel door Richard Verbanck.
29. *Ter Ceure-Heemkundige kring Bredene-Jaarboek 1984*-blz. 135-150 artikel door R. Vancraeynest.
30. *Verheerlijkt Vlaandre*-Eerste deel-Nederlandstalige vertaling van 'Flandria Illustrata' van Anthoni Sanderus -Herdruk door C. de Vries-Brouwers-Antwerpen 1980.
31. *Vier jaar onder de klauwen der Duitsche barbaren*-Duinengalm 1921/22.
32. *Zoeklicht op Bredene*-Raoul Eeckhout-1968.

Kaarten

1. Kaart van F. Balthazar 1603-04.
2. Kaart van Joan Blaeu 1649.
3. Diverse naamloze 18de- en 19de eeuwse kaarten.

Foto's

1. Eigen familie- en kaartarchief.
2. Foto van vuurtorenwachter C. Meysman en Fort Napoleon-Familiearchief mevrouw Meysman-Boemans-Bredene.
3. Foto's W.O.I, schoolfoto 1921 en Stokersstraat -Fotoarchief van de heer Hilaire Servaes.
4. Foto's Vindictive, Avisostraat, Vuurtorensteenweg, Oesterpark Stracké, Fortstraat-Fotoarchief van de heer Raymond Dillen.
5. Foto's voorhaven, vuurtorens, slipway, Fortstraat, Victorialaan en militair hospitaal-'Oud Oostende in beeld' van de heer André Van Caillie.
6. Foto Maria Roose en Petrus Poitier-Familiearchief van de heer Gérard Salliau.
7. Foto G. Gilson-Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen-Brussel.
8. Foto's boltra-Belgium the Glorious blz. 244-London Walter Hutchinson & Co.
9. Luchtfoto-Fotoarchief Koninklijk Legermuseum-Brussel.

Plannen

1. Plan van de wijk: zie nr. 20 hiervoor-deel 1, blz. 171.
2. Plan havenwerken: zie nr. 29 hiervoor blz. 138-Ferdinand Gevaert.

Tijdtafel

- 1461: Jan Blutzde
- 1583: Het gehucht Blutzde verdwijnt
- 1584: De vloed van 1584
- 1601: Aanvang van het beleg van Oostende
Bouw van de oostschans
- 1603: Spinola wordt commandant-generaal van het Spaanse leger
- 1604: Einde van het beleg en overgave van de stad
- ±1625: Ontstaan van een woonkern op Lissemeris
- 1706: Belegering van Oostende door een Engels-Hollands-Oostenrijkse alliantie.
Inname van het fort van Plasschendale
- 1745: Belegering van Oostende door de Fransen
- 1798: Engelse invasie
De aanval op de sluizen van Sas-Slijkens
- 1803: Oprichting van het 'Camp de Bruges'
- 1811: Aanvang bouw Fort Napoleon
- 1813: Fort Napoleon voltooid en operationeel
- 1853: Aanleg Leopoldsluis en spuikom
- 1857: Bouw van de eerste vuurtoren op de oosteroever
- 1858: Het ontstaan van de 'Halve-Maan'
- 1877: Eerste naasting van grondgebied van de wijk
- 1895: Oprichten van een vrije school
- 1896: Bouw van stadsschool nr. 3
De oude spuikom en spuisluis buiten gebruik
- 1897: Tweede naasting van grondgebied van de wijk
- 1899: De Vuurtorenwijk wordt parochie
- 1899: Bouw van een politiepost
De wijk vertegenwoordigd in de gemeenteraad
- 1900: Stichting van een fanfare
Opening van de nieuwe stadsschool
Inwijding van de barakkerk
- 1901: Oprichting overzetsdienst
- 1903: Inhuldiging van de eerste tramlijn
- 1905: Aanleg van een oefenrenbaan voor renpaarden
- 1909: Oprichting zeereddingsdienst
- 1911: Aanvang bouw Militair Hospitaal
- 1912: Permeke
- 1913: Einde bouw Militair Hospitaal

- 1914: Eerste Wereldoorlog
Eerste dodelijk slachtoffer op de wijk
- 1915: Vernieling vuurtoren
- 1916: Tweede oorlogsjaar
- 1917: Derde oorlogsjaar
Comité voor hulp-en voeding
- 1918: Vierde oorlogsjaar
HMS Vindictive
Wapenstilstand
- 1920: Oprichting van de eerste vakantieschool
- 1921: Goedkeuring havenwerken door minister Anseele
- 1922: De onteigening krijgt vorm
Aanvang bouw schutsluis en visserijdok
Aanvang bouw vismijn
- 1924: Aanvang bouw nieuwe vuurtoren
Het drama van 18 juli 1924
- 1930: De uittocht
- 1932: Einde bouw Slipway
- 1934: Inhuldiging nieuwe vissershaven
Afbraak van de laatste huizen
- 1935: Aanvang bouw nieuwe schutsluis

Illustraties

- Gravure Oostende, 1780	titelblz.
- Het gehucht Lissemeris begin 18de eeuw	blz. 11
- Gravure beleg en beschieting van Oostende 1706	blz. 16
- Het fort Napoleon	blz. 19
- Plan van de Vuurtorenwijk	blz. 23
- Leven op de wijk: Stokerstraat-Leerlingen stadsschool	blz. 30
- De Voorhaven-Militair Hospitaal	blz. 33
- Professor G. Gilson marien bioloog	blz. 36
- Eerste vuurtoren-Slipway	blz. 39
- De boltra	blz. 42
- De Avisostraat-Het oesterpark Stracké	blz. 46
- Het strand bij de vuurtoren-Noordstraat	blz. 51
- Deel van de Vuurtorenweg vóór WO 1-Na beschieting 1915	blz. 53
- Halve-Maan, vuurtoren en vuurtorenwachtershuis-De tram	blz. 56
- Zicht op omgeving Vuurtorenwijk	blz. 59
- Fortstraat-Victorialaan	blz. 62
- School van de Zusters van Sint-Jozef	blz. 65
- Vuurtorenweg-Eerste Wereldoorlog: luchtschip Astra Torres 1914	blz. 67
- Tweede vuurtoren	blz. 72
- Oorlogsellende in 1917	blz. 77
- Bombardementen van juni 1917	blz. 78
- De batterij Hindenburg 1918	blz. 79
- Sociaal dienstbetoon tijdens WO I	blz. 88
- HMS Vindictive vóór de speroperatie	blz. 93
- Het sperschip HMS Vindictive: ligplaats en lichting	blz. 94
- Vuurtorenwachter Camiel Meysman	blz. 97
- Petrus Poitier en Maria Roose	blz. 102
- Plan van de Vuurtorenwijk en de nieuwe haveninstallaties	blz. 105

Over de auteur

Rudolf Weise werd geboren in Bredene op 30 november 1928. Na het lager onderwijs liep hij school aan de Vrije Middelbare school in Roeselare, aan het Koninklijk Atheneum in Oostende en aan de kadettenschool van de 1ste Infanteriebrigade Piron in Sint-Denijs-Westrem (Gent).

Hij trad in dienst bij de strijdmacht op 15 oktober 1946 en beëindigde zijn lange militaire loopbaan op 1 januari 1985 met de rang van Oppermeester in de functie van Hoofdwapenmeester (Korpsadjutant) van de Marinebasis van Oostende.

Hij is auteur van diverse heemkundige en maritieme bijdragen, verschenen in het heemkundig tijdschrift 'De Plate' en het maritiem tijdschrift 'Neptunus' en van 'Circus 164', een werk over de RAF-raids op de elektrische centrale van Bredene-Oostende tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Oostendse Historische Publicaties

1. Claudia VERMAUT. *Archiefgids. Een overzicht van bronnen van en over Oostende bewaard.* Oostende, 1998. - €3,75
2. Daniel FARASYN. 1769-1794. *De 18de-eeuwse bloeiperiode van Oostende.* Oostende, 1998. - €12,50
3. Claudia VERMAUT (red.). *Het Oostendse oorlogsdagboek van Charles Castelein, 1914-1918.* Oostende, 1998. - €2,50
4. Julien VERHAEGHE. *De Oostendse kunstschilders François Musin (1820-1888) en August Musin (1852-1923), een familiekroniek.* Oostende, 1999. - uitverkocht
5. Frederic LOGGHE. *Het Hazegras. De verloren rijkdom van een wijk : een greep uit de geschiedenis.* Oostende, 1999. (Junior) - €10
6. Roger VANPÉ, e. a. (red.). *Het Conservatorium van Oostende. 150 jaar openbaar onderwijs in muziek en woord.* Oostende, 1999. - €7,50
7. Reinoud MAGOSSE. *Al die willen te kap'ren varen : de Oostendse kaapvaart tijdens de Spaanse Successieoorlog (1702-1713).* Oostende, 1999. - €10
8. Luc FRANÇOIS m. m. v. Jan DREESEN, Daniel FARASYN, Gilberte FARASYN-SCHEPENS, Pieter FRANÇOIS, Ferdinand GEVAERT, Freddy HUBRECHTSEN, Jan PARMENTIER, Ivan VAN HYFTE, Claudia VERMAUT. *Bibliografie van de geschiedenis van Oostende.* Oostende, 2000. - €23,75
- 8 bis Luc FRANÇOIS m. m. v. Gilberte FARASYN-SCHEPENS, Pieter FRANÇOIS, Ferdinand GEVAERT, Freddy HUBRECHTSEN, Jan PARMENTIER, Ivan VAN HYFTE, Claudia VERMAUT. *Bibliografie van de geschiedenis van Oostende, 1998/1999 - 2001.* Oostende, 2002. - €1
9. Olivier DEBAERE. *Stedenatlas : Oostende. Een topografisch overzicht van de ontwikkelingen van een fel begeerde havenstad.* Oostende, 2002. - €20
10. Claudia VERMAUT. *Oostende onder water, 1953.* Oostende, 2003 - €10.
11. Jan PARMENTIER. *Het gezicht van de Oostendse handelaar. Studie van de Oostendse kooplieden, reders en ondernemers actief in de internationale maritieme handel en visserij tijdens de 18de eeuw.* Oostende, 2004. - €25
12. Evert DE PAUW. *Be prepared. De merkwaardige geschiedenis van de sea-scouts in Oostende.* Oostende, 2004. Oostende, 2004 - €10
13. Anton DEGRIECK. *Een kroniek van 85 jaar UCB in Zandvoorde, Oostende, 1911-1996.* Oostende, 2005 - €15
14. Ivan VAN HYFTE i. s. m. Claudia VERMAUT. *In het spoor van de Koning. Leopold II in Oostende, 1865-1909.* Oostende, 2005 - €15
15. Daniel FARASYN. *De historische polders van Oostende, 1584-1810.* Oostende, 2006 - €8

Colofon

Auteur :
Rudolf Weise

Eindredactie :
Claudia Vermaut

Druk :
Stadsdrukkerij

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit boek
berust uitsluitend bij de auteur.
De uitgever is hiervoor niet verantwoordelijk.

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen
in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever :
Johan Vandenabeele, stadssecretaris,
Stadhuis, Vindictivelaan 1, 8400 Oostende

Wettelijk depot :
D/2007/0342/10